

Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

2020

ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ
ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2020

Η παρούσα Ειδική Έκθεση αποτελεί προϊόν επεξεργασίας υλικού, το οποίο προέκυψε από την εργασία της ομάδας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας του Συνηγόρου του Πολίτη, υπό την εποπτεία του Συνηγόρου Ανδρέα Ι. Ποττάκη.

Ομάδα Εθνικού Μηχανισμού:

Βίκυ Βασιλαντωνοπούλου, Νίκος Δουλαδέρης, Σέργιος Δρόσος, Ζωή Καραμήτρου, Ειρήνη Κυριακάκη, Μαρία Λιαδή, Άννα Λύτρα, Μαρία Μαυρογένη, Γιώργος Νικολόπουλος (Βοηθός Συνήγορος), Στέργιος Πρεβέντης, Μιχάλης Τσαπόγας, Χρύσα Χατζή

Επιμέλεια έκθεσης: Μαρία Λιαδή, Χρύσα Χατζή

Συντονισμός έκδοσης: Αλεξάνδρα Πολιτοστάθη

Σχεδιασμός, σελιδοποίηση: Γιάννης Πανδής | jpandis@hotmail.com

Γλωσσική επιμέλεια: Χρυσάνθη Γαλάτη | chrysanthigalati@yahoo.com

Επιτρέπεται η δωρεάν αναπαραγωγή του κειμένου αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αναπαράγεται με τρόπο ακριβή και μη παραπλανητικό.

Είναι απαραίτητη η αναφορά στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Συνηγόρου του Πολίτη και στον τίτλο της έκδοσης. Σε περίπτωση που περιλαμβάνεται υλικό τρίτων, πρέπει να ζητηθεί η άδεια από τον αντίστοιχο κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων.

Για ερωτήματα σχετικά με την έκδοση παρακαλώ επικοινωνήστε στο press@synigoros.gr

Η Ειδική Έκθεση τυπώθηκε, τον Μάιο του 2021, σε 500 ελληνικά και 200 αγγλικά αντίτυπα και διατίθεται στην πλήρη της μορφή στην ιστοσελίδα της Αρχής:

<https://www.synigoros.gr>

© Συνήγορος του Πολίτη

 Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 — Αθήνα

 Τηλ.: (+30) 213 1306 600

 www.synigoros.gr

 facebook: ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ - THE GREEK OMBUDSMAN

 twitter: @Synigoros

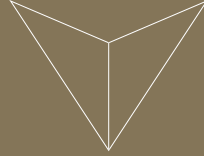
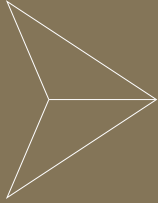
Διαστάσεις: 16,2 x 23,5

Σελίδες: 108

ISSN: 2654-0320

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	7
1. Η αρμοδιότητα της Ανεξάρτητης Αρχής ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας	13
2. Στατιστική αποτίμηση	19
3. Χαρακτηριστικά ζητήματα στις υποθέσεις 2020	27
3.1. Περιστατικά κατά προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες	29
3.2. Έλεγχοι τήρησης μέτρων κατά του COVID – 19	33
3.3. Σύλληψη και κατακράτηση με ή χωρίς προσαγωγή	34
3.4. Χρήση όπλου (εντός υπηρεσίας ή κατά κατάχρηση εξουσίας)	36
4. Ο παρεμβατικός ρόλος του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.	39
4.1. Κατευθύνσεις ερευνών – Προώθηση καταγγελιών για πειθαρχική έρευνα.	42
4.2. Διερεύνηση ελέγχων και επεισοδίων Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου 2019	44
4.3. Παραπομπή στον Υπουργό της μη αιτιολογημένης απόκλισης από πόρισμα του Εθνικού Μηχανισμού	49
5. Συνήθη διαδικαστικά προβλήματα κατά τη διερεύνηση από τη Διοίκηση	53
5.1. Ως προς τον φορέα της έρευνας	55
5.2. Ως προς τον τύπο και το αντικείμενο της έρευνας	56
5.3. Ως προς το καθήκον του διενεργούντος για αναζήτηση μαρτύρων και άλλου αναγκαίου και πρόσφορου αποδεικτικού υλικού	58
5.4. Ως προς την αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού	62
5.5. Ως προς τη διαδικασία έρευνας	67
6. Εκτέλεση αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α.	71
7. Νομοθετικές προτάσεις και εξελίξεις	79
7.1. Η τροποποίηση της νομοθεσίας για τον Εθνικό Μηχανισμό	81
7.2. Προτάσεις του Εθνικού Μηχανισμού για την αποτελεσματικότερη διερεύνηση των περιστατικών αυθαιρεσίας	83
Παράρτημα	87
I. Άρθρο 188 Ν. 4662/2020	89
II. Άρθρο 28 Ν. 4760/2020	93
III. Κανονισμός λειτουργίας Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.	94
Συνοτομογραφίες	103

Εισαγωγή

Εισαγωγή

— Η αποστολή των σωμάτων ασφαλείας σε μία φιλελεύθερη πολιτεία και κοινωνία είναι συνυφασμένη με την προστασία των πολιτών, την προάσπιση και τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους, την τήρηση της νομιμότητας. Για τον λόγο αυτό, εξάλλου, αναγνωρίζεται στα σώματα ασφαλείας η εξουσία λήψης δεσμευτικών μέτρων και άσκησης βίας. Η άσκηση από πλευράς τους της εξουσίας αυτής, δεν είναι απεριόριστη, ούτε μπορεί να μένει ανέλεγκτη. Οφείλει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο και αναλογικό μέτρο και να υπόκειται σε ενδελεχή, ουσιαστικό και διαρκή έλεγχο, με κυρώσεις, ποινικές και πειθαρχικές, ανάλογες της βαρύτητας της αυθαίρετης ή καταχρηστικής άσκησης της. Η ανάθεση στον Συνήγορο του Πολίτη της ειδικής αρμοδιότητας διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης, καταδεικνύει την κρισιμότητα της ενίσχυσης μηχανισμών λογοδοσίας και διαφάνειας στον διενεργούμενο έλεγχο κάθε περιστατικού.

Ήδη από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, ο Συνήγορος ανέδειξε προβλήματα και ελλείψεις στον τρόπο διενέργειας πειθαρχικών ερευνών και διατύπωσε σειρά προτάσεων, τόσο για τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου του πειθαρχικού ελέγχου, όσο και για την αναβάθμιση της δικής του ουσιαστικής και αποτελεσματικής λειτουργίας. Οι προτάσεις αυτές, σχεδόν στο σύνολό τους, έγιναν δεκτές από την κυβέρνηση: με προεδρικό διάταγμα της παραμονής Πρωτοχρονιάς 2020 τροποποιήθηκε το πειθαρχικό δίκαιο της ΕΛ.ΑΣ., με ενσωμάτωση των προτάσεων του Συνηγόρου, ενώ με τον Ν. 4662/2020 δόθηκαν στον Μηχανισμό ουσιαστικές εξουσίες προανακριτικού οργάνου, όμοιες με εκείνες που διαθέτουν οι εσωτερικοί πειθαρχικοί μηχανισμοί των ελεγχόμενων σωμάτων, καθώς και εργαλεία για την περαιτέρω διασφάλιση της καθοριστικής επίδρασης των παρατηρήσεων, ερευνών και πορισμάτων του στους πειθαρχικούς ελέγχους. Παρά τους αναπόφευκτους περιορισμούς που η εξάπλωση της πανδημίας του COVID – 19 εντός του 2020 επέβαλε και στη λειτουργία του Μηχανισμού, για τον σκοπό της διασφάλισης της υγείας καταγγελλόντων, ελεγχόμενων, μαρτύρων αλλά και στελεχών της Αρχής, σειρά νέων εργαλείων αξιοποιήθηκαν άμεσα με τη θέση τους στη διάθεση του Μηχανισμού. Ενδεικτικά, ο Συνήγορος έκανε χρήση νέας διάταξης, παραπέμποντας εντός του 2020 τέσσερις (4) υποθέσεις στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη, για τις τυχόν εκ μέρους του ενέργειες ως πειθαρχικού προϊσταμένου των υπηρεσιών, κρίνοντας την απόκλιση των εσωτερικών πειθαρχικών οργάνων από πορίσματά του ως ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Η εξέλιξη των υποθέσεων αυτών, οι πρωτοβουλίες και αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας αναμένονται με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς θα καταδείξουν τον βαθμό στον οποίο η Διοίκηση αναγνωρίζει τον de facto δεσμευτικό χαρακτήρα των πορισμάτων της Αρχής,

δίνοντας παράλληλα σαφές μήνυμα ειλικρινούς διάθεσης ουσιαστικής βελτίωσης των εσωτερικών ερευνών για περιστατικά αυθαιρεσίας.

Παράλληλα, ο διαρκώς αυξανόμενος όγκος υποθέσεων κατέστησε επιτακτική την ενίσχυση του Μηχανισμού με το αναγκαίο επιστημονικό προσωπικό. Τον Δεκέμβριο του 2020, με το άρ. 28 του Ν. 4760/2020, ενισχύθηκε το δυναμικό του Μηχανισμού με τη μετάταξη ήδη υπηρετούντων στελεχών, ενώ προβλέφθηκε η σύσταση πέντε (5) νέων θέσεων ειδικού επιστημονικού προσωπικού, η πλήρωση των οποίων εξαρτάται από τον προγραμματισμό του δημοσίου τομέα και τις σχετικές πιστώσεις που θα διατεθούν στην Ανεξάρτητη Αρχή. Δεδομένου, όμως, ότι, ένεκα της ακολουθητέας διαδικασίας επιλογής και του ευρύτερου προγραμματισμού στον δημόσιο τομέα, η πλήρωση των θέσεων που είχαν προβλεφθεί κατά την ανάθεση της αρμοδιότητας διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας στην Αρχή το 2016 διήρκεσε τέσσερα (4) έτη, και ολοκληρώθηκε μόλις στα τέλη του 2020, καθίσταται αναγκαία η εναρμόνιση της υφιστάμενης νομοθεσίας με τα πρότυπα και τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέσπιση διαδικασίας επιλογής του προσωπικού από την ίδια την Αρχή.

Η έκθεση για το έτος 2020, τρίτη κατά σειρά, συμβάλλει στη συγκριτική και συστηματική επισκόπηση του βαθμού συμμόρφωσης των εσωτερικών πειθαρχικών οργάνων προς τις συστάσεις και επιστημονικές του Μηχανισμού του Συνηγόρου. Αποτελεί σταθερή πεποίθηση, ότι η πλήρης εμπέδωση των διαδικαστικών και ουσιαστικών εγγυήσεων αποτελεσματικής, διαφανούς, αμερόληπτης και σύμφωνης προς τα προτάγματα του κράτους δικαίου και τις νομολογιακά διαμορφωμένες αρχές πειθαρχικής διερεύνησης δεν αναμένεται να επιτευχθεί από τη μία στιγμή στην άλλη. Απαιτεί επίμονες προσπάθειες, χωρίς παρεκκλίσεις και εκπώσεις. Παράλληλα, στην τρίτη αυτή έκθεση, ο Μηχανισμός είναι σε θέση να προβεί σε μία πρώτη αποτίμηση και αξιολόγηση της συμβολής των θεσμικών αλλαγών που έλαβαν χώρα την προηγούμενη χρονιά στην εξυπηρέτηση του στόχου της πλήρους, αποτελεσματικής και γρήγορης ολοκλήρωσης των πειθαρχικών διαδικασιών. Στα περιστατικά που καταγράφονται συστηματικά, στις μέχρι σήμερα εκδοθείσες εκθέσεις του Μηχανισμού, προστίθενται για το 2020 και καταγγελίες άσκησης βίας που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια ελέγχων τήρησης μέτρων κατά του COVID – 19. Τα περιστατικά αυτά εξετάζονται, ανάμεσα στα άλλα, τόσο ως προς την τήρηση της αρχής της αναγκαιότητας και αναλογικότητας, όσο και από την οπτική της ρατσιστικής συμπεριφοράς.

Τι έχει καταφέρει, μέχρι σήμερα ο Συνήγορος του Πολίτη ως Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.:

- αναπομπή περίπου των μισών από τις (εκατοντάδες) πειραωθείσες έρευνες που επέπτευσε, προς συμπλήρωση, διόρθωση, επαναξιολόγηση αποδεικτικών στοιχείων, επανεκτίμηση αιτιολογικού και διατακτικού, τήρηση ουσιαστικών, δικονομικών και διαδικαστικών εγγυήσεων.
- ένα θεσμικό πλαίσιο για πειθαρχικό έλεγχο της ΕΛ.ΑΣ., το οποίο είναι εναρμονισμένο με τις επιταγές του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Ε.Δ.Δ.Α.
- για πρώτη φορά στη χώρα μας, διαφάνεια, μέσα από τις εκθέσεις του, για το επίπεδο των ερευνών και για τις παρεκκλίσεις από ουσιαστικούς, διαδικαστικούς και δικονομικούς κανόνες.

Η περαιτέρω ενίσχυση της αποτελεσματικής λειτουργίας του Μηχανισμού της Αρχής, με

ταυτόχρονη θωράκιση της ανεξαρτησίας και αμερόληπτης κρίσης της, προϋποθέτει την θέσπιση σειράς ρυθμίσεων, οργανωτικού και λειτουργικού χαρακτήρα, για τον Συνήγορο του Πολίτη, σε εναρμόνιση με τις «αρχές της Βενετίας», το κείμενο με τις 25 ελάχιστες εγγυήσεις για τον θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη που επεξεργάστηκε η Επιτροπή της Βενετίας και ενέκρινε ομόφωνα η Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου του Συνηγόρου του Πολίτη έχουν υποβληθεί στις ελληνικές κυβερνήσεις ήδη από το 2018.

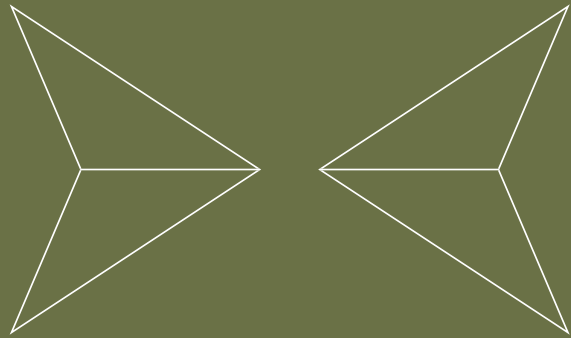
Η διαρκώς αυξανόμενη ροή υποθέσεων στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α., ως σύνολο (αύξηση 25% περίπου το 2020, σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά), όσο και όσων υποβάλλονται από την ΕΛ.ΑΣ. (αύξηση 20% περίπου το 2020, σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά) αλλά και όσων καταγγέλλονται από τους πολίτες (αύξηση 75% περίπου το 2020 σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά) καταδεικνύουν ότι η συμβολή του Συνηγόρου αναγνωρίζεται τόσο από την ίδια την ΕΛ.ΑΣ., όσο και από την κοινωνία.

Τα στοιχεία αυτά, και ειδικά η αξιοσημείωτη αύξηση του αριθμού των καταγγελιών από πολίτες, είναι ενδεικτικά του ευρύτερου φαινομένου, του «γκρίζου αριθμού» των περιστατικών αυθαιρεσίας, για τα οποία η έλλειψη εμπιστοσύνης του φερόμενου θύματος για ουσιαστικούς και αποτελεσματικούς ποινικούς και πειθαρχικούς ελέγχους, αποτελεί καθοριστικό ανασταλτικό παράγοντα για την εξάσκηση του δικαιώματος του αναφέρεσθαι. Όσο, όμως, αναβαθμίζονται οι έρευνες, όσο κατοχυρώνονται διαφανείς, ουσιαστικές και αμερόληπτες διαδικασίες, όσο τηρούνται ουσιαστικές και δικονομικές εγγυήσεις, με τη συμβολή του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, τόσο θα ενισχύεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στην αξιοπιστία των πειθαρχικών ερευνών.

Περιστατικά αυθαιρεσίας υπήρχαν και θα υπάρχουν. Ο δραστηρικός περιορισμός τους αποτελεί απαίτηση της κοινωνίας και υποχρέωση της πολιτείας. Καταλυτική στον περιορισμό του φαινομένου και τη συνακόλουθη ανάκτηση ή επαναβεβαίωση της εμπιστοσύνης στην αποστολή των σωμάτων ασφαλείας και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης, καθίσταται η ποιοτική αναβάθμιση του ελέγχου τους. Χωρίς εκπτώσεις στη διαφανή, αμερόληπτη και ανεξάρτητη διερεύνηση κάθε αναφερόμενου περιστατικού.

Ανδρέας Ι. Ποττάκης

Συνήγορος του Πολίτη

1. Η αρμοδιότητα της
Ανεξάρτητης Αρχής ως
Εθνικού Μηχανισμού
Διερεύνησης Περιστατικών
Αυθαιρεσίας

Η αρμοδιότητα της Ανεξάρτητης Αρχής ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

— Η ανάθεση στον Συνήγορο του Πολίτη του ελέγχου της πλήρους και αποτελεσματικής διερεύνησης των περιστατικών αυθαιρεσίας της δράσης των σωμάτων ασφαλείας και των σωφρονιστικών υπαλλήλων, από τον Ιούνιο 2017, υπήρξε συνέχεια της διαχρονικής ενασχόλησης της Ανεξάρτητης Αρχής με ζητήματα που αφορούν στη νομιμότητα της δράσης των υπηρεσιών αυτών, αλλά και της συνεχούς και συνεπούς παρουσίας της, τουλάχιστον την τελευταία δεκαετία, σε χώρους κράτησης προσώπων¹, στο πλαίσιο ειδικών ελεγκτικών αρμοδιοτήτων που της έχουν ανατεθεί. Με τον Ν. 4443/2016², ο Συνήγορος του Πολίτη ορίστηκε ως ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας με την ευρύτατη αρμοδιότητα της συλλογής στοιχείων, της καταγραφής, της αξιολόγησης και την προώθησης, προς άσκηση πειθαρχικού ελέγχου, υποθέσεων για παράνομες πράξεις που φέρεται ότι διαπράχθηκαν από το ένστολο προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.), του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής (Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ.), του Πυροσβεστικού Σώματος, καθώς και από τους υπαλλήλους των Καταστημάτων Κράτησης, κατά την διάρκεια των καθηκόντων τους ή κατά κατάχρηση της ιδιότητάς τους.

Σήμερα, ο Μηχανισμός, ενισχυμένος θεσμικά με το άρ. 188 του Ν. 4622/2020³, έχει την αρμοδιότητα να ελέγχει, να παραπέμπει προς πειθαρχική διερεύνηση αλλά και να

1 Ο έλεγχος των διαδικασιών αναγκαστικών επιστροφών από ανεξάρτητο φορέα (εξωτερικός έλεγχος) προβλέπεται από την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2008/115/ΕΚ και διενεργείται από τον Συνήγορο του Πολίτη. Η αρμοδιότητα αυτή της Αρχής ρυθμίζεται από το Ν. 3097/2011 άρ. 23 παρ. 6 και την Κ.Υ.Α. 4000/4/57 – Ια' (Β' 2870/2014). Επιπλέον, με το Ν. 4228/2014, η Ελλάδα κύρωσε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών (OPCAT). Ο Συνήγορος του Πολίτη ορίστηκε ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης Βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (Ε.Μ.Π.).

2 Με τον οποίο τροποποιήθηκε το άρ. 1 του Ν. 3938/2011.

3 Βλ. παρακάτω, κεφ. 7.1.

εποπεύει την πειθαρχική διαδικασία για μία ομάδα σοβαρών παράνομων συμπεριφορών, όπως είναι:

- i. βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, κατά την έννοια του άρθρου 137Α του Ποινικού Κώδικα,
- ii. παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας ή της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας,
- iii. παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου και
- iv. παράνομη συμπεριφορά, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο, ή η οποία ενέχει άλλου είδους διακριτική μεταχείριση.

Στις δύο πρώτες εκθέσεις του, ο Εθνικός Μηχανισμός εντόπισε, μέσα από τις έρευνες που παρακολούθησε, τα συστημικά προβλήματα της απόδοσης πειθαρχικών ευθυνών στους ένστολους των σωμάτων ασφαλείας και στους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης και υπέβαλε προτάσεις για την αντιμετώπιση σειράς παθογενειών. Στην τρίτη αυτή έκθεση, και αφού μέρος των προτάσεών του έχουν ήδη υλοποιηθεί, ο Μηχανισμός είναι σε θέση να αξιολογήσει την συμβολή των αλλαγών αυτών στην εξυπηρέτηση του στόχου της πλήρους, αποτελεσματικής και γρήγορης ολοκλήρωσης των πειθαρχικών διαδικασιών. Επιπλέον, είναι σε θέση να επισημάνει συγκεκριμένες παράνομες συμπεριφορές που επαναλαμβάνονται σε παρόμοια περιβάλλοντα, και να αναζητήσει τον πιο πρόσφορο τρόπο ελέγχου γι' αυτές.

Η παρούσα έκθεση αναφέρεται και στην δραστηριότητα του Μηχανισμού ως προς το δεύτερο σκέλος της αρμοδιότητάς του⁴, που είναι ο έλεγχος για τις παράνομες πράξεις της αρμοδιότητάς του, της συμμόρφωσης της χώρας μας με αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) για παραβάσεις διατάξεων της Ε.Σ.Δ.Α., με τις οποίες διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική διαδικασία ή την εκδίκαση της υπόθεσης. Το έργο του Συνηγόρου του Πολίτη έχει πολλές φορές συναντηθεί με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., όχι μόνο στο πεδίο της αστυνομικής βίας. Στο πλαίσιο αυτής της αρμοδιότητας, ο Μηχανισμός εξετάζει τις αποφάσεις του Δικαστηρίου και, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, μπορεί να αποφασίσει την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης, προκειμένου να ασκηθεί ή να συμπληρωθεί η πειθαρχική δίωξη και να επιβληθεί η προσήκουσα πειθαρχική ποινή, ανεξάρτητα από την κατάληξη της αρχικής εκδίκασης της υπόθεσης.

Η δράση του Μηχανισμού εποπτεύεται και συντονίζεται από τον ίδιο το Συνήγορο του Πολίτη, υποστηρίζεται δε από ομάδα ειδικών επιστημόνων με εξειδικευμένη νομική κατάρτιση. Κατά το έτος 2021, στην Ομάδα του Μηχανισμού συμμετείχαν ένδεκα (11) ειδικοί επιστήμονες, καθώς και ο επικεφαλής του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η αρμοδιότητα του Μηχανισμού, αρμοδιότητα με έντονο ελεγκτικό χαρακτήρα, διαφοροποιείται από την γενική διαμεσολαβητική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη, γι' αυτό και η διερεύνηση των υποθέσεων γίνεται με ειδική διαδικασία που αναλύεται

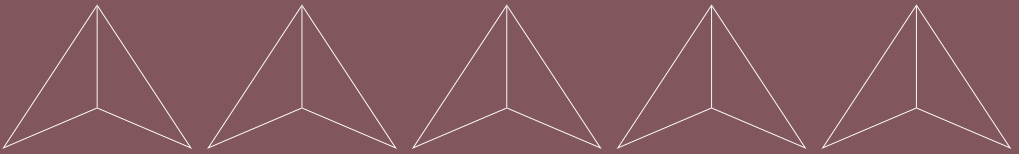
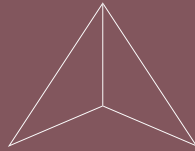
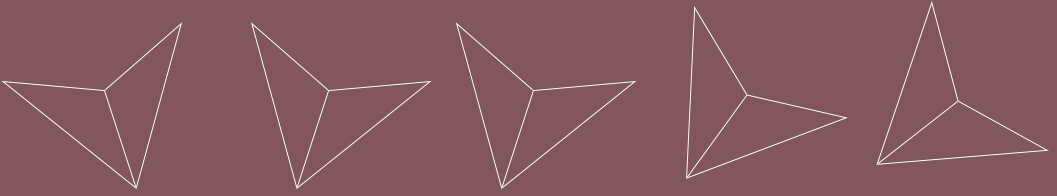
4. Βλ. παρακάτω, κεφ. 6.

στον Κανονισμό Λειτουργίας. Το 2020 ο αρχικός Κανονισμός Λειτουργίας του Μηχανισμού⁵ αντικαταστάθηκε, με πράξη του Συνηγόρου του Πολίτη, με τον νεότερο Φ. 10/23145/2020, Β' 2359, προκειμένου να διευκολυνθεί η υλοποίηση των ενισχυμένων αρμοδιοτήτων του θεσμού που εισήχθησαν με το αρ. 188 του Ν. 4622/2020.

Αναγνωρίζοντας την ανάγκη διεθνούς διαλόγου και σε αυτό το αντικείμενο, ο Μηχανισμός έκρινε απαραίτητη τη συνεργασία του με όμοιους φορείς, τουλάχιστον σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα ζητήματα της οριοθέτησης της κρατικής βίας δεν αφορούν μόνο στην ελληνική πραγματικότητα, και η συμμετοχή στον διεθνή διάλογο συμβάλλει στην διεύρυνση του πεδίου αναζήτησης λύσεων, αλλά και στην διαπίστωση καλών πρακτικών που έχουν δοκιμαστεί και επιτύχει σε άλλες έννομες τάξεις. Ήδη από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας του, ο Εθνικός Μηχανισμός αποτέλεσε μέλος του IPCAN⁶. Φέτος, με τις προσαρμογές που επέφερε η πανδημία στην Ευρώπη, ο Μηχανισμός συμμετείχε σε δύο διαδικτυακά συνέδρια του IPCAN, για τον ρόλο της Αστυνομίας σε μία δημοκρατική κοινωνία και τη σχέση της με το γενικό πληθυσμό.

5. Φ. 10/24727/2017, Β' 2065.

6. Το IPCAN (Independent Police Complaints Authorities' Network), είναι ένα δίκτυο ανεξάρτητων θεσμών, κυρίως των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίοι έχουν την αρμοδιότητα να δέχονται και να επεξεργάζονται καταγγελίες για βία από τα σώματα ασφαλείας. Αναλυτικές πληροφορίες στον ιστότοπο του δικτύου: <https://ipcan.org/>.

2. Στατιστική αποτίμηση

Στατιστική αποτίμηση

— **Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, δέχτηκε συνολικά διακόσιες εξήντα τρεις (263) υποθέσεις το έτος 2020**, για πράξεις ή παραλείψεις ένστολου προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ., του Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ., του Πυροσβεστικού Σώματος και υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης, που ο νόμος προσδιορίζει ότι εμπíπτουν στα περιστατικά αυθαιρεσίας της ειδικής αυτής αρμοδιότητας⁷.

Είναι αξιοσημείωτη η **αύξηση** των υποθέσεων, κατά περίπου 26%, από τις διακόσιες οκτώ (208) υποθέσεις του προηγούμενου έτους, η οποία εξηγείται από την αυξανόμενη αναγνωρισιμότητα του Εθνικού Μηχανισμού από το ευρύ κοινό. Η διαπίστωση αυτή ενισχύεται από την αύξηση του αριθμού των αναφορών, που προήλθαν από πολίτες, κατά 76,6%⁸. Στις περισσότερες περιπτώσεις, ο Εθνικός Μηχανισμός ενημερώθηκε για τα περιστατικά από την ΕΛ.ΑΣ., που του διαβίβασε τις σχετικές διαταγές για εσωτερικές έρευνες⁹ τις οποίες αποφάσισε να παρακολουθήσει, επιφυλασσόμενος και δικής του έρευνας. Θα πρέπει δε, να σημειωθεί ότι στις περιπτώσεις αυτές, η διαβίβαση των διαταγών εσωτερικής (πειθαρχικής) έρευνας και η παρακολούθηση από τον Εθνικό Μηχανισμό της διαδικασίας, συνεπάγεται, σύμφωνα με το νόμο, ότι:

- i. τα πορίσματα και οι φάκελοι των εσωτερικών ερευνών διαβιβάζονται στο Συνήγορο, για να ελέγξει την πληρότητά τους, ο οποίος μπορεί να αναπέμψει την έρευνα για συμπλήρωση και
- ii. τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα αναστέλλουν την έκδοση της απόφασής τους, έως την έκδοση πορίσματος από το Συνήγορο του Πολίτη.

Συγκεκριμένα, το 2020 διαβιβάσθηκαν στο Εθνικό Μηχανισμό διακόσιες εννέα (209)

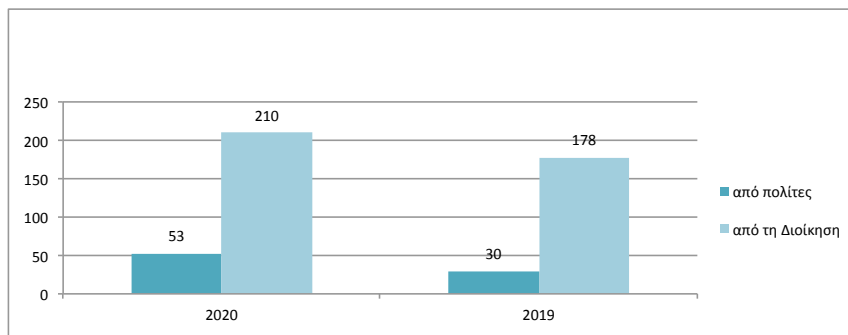
7 Άρθρ. 1 § 1 Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρ. 56 του Ν. 4443/2016 και στη συνέχεια από το άρθρ. 188 Ν. 4662/2020 (Α΄ 27/07.02.2020) όπως: βασιανιστήρια και άλλες προσβολές ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, κατά την έννοια του άρθρ. 137Α του Ποινικού Κώδικα, παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή της υγείας ή της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας, παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου, παράνομη συμπεριφορά, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο ή η οποία ενέχει διάκριση, όπως περαιτέρω εξειδικεύει ο νόμος.

8 Πενήντα τρεις (53) αναφορές το 2020, έναντι τριάντα (30) του προηγούμενου έτους.

9 Για τον τύπο της έρευνας, ως Προκαταρκτικής (Π.Δ.Ε.) ή Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης (Ε.Δ.Ε.), σημειώνεται ότι η Π.Δ.Ε. είναι ο συντριπτικός κανόνας των ερευνών της ΕΛ.ΑΣ., πλην των ερευνών για χρήση πυροβόλου όπλου, που η νομοθεσία επιβάλλει αποκλειστικά Ε.Δ.Ε., ελάχιστων περιπτώσεων βαρύτερων παραπτώματων (προσβολή ζωής, βασιανιστήρια) και των περιπτώσεων που ασκείται ποινική δίωξη κατά του αστυνομικού, οπότε και η Π.Δ.Ε. μετατρέπεται σε Ε.Δ.Ε..

υποθέσεις από την ΕΛ.ΑΣ., έναντι εκατόν εβδομήντα έξι (176) υποθέσεων το 2019 (αύξηση κατά 18,7%), και επίσης μία (1) υπόθεση¹⁰ από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Ν.Σ.Κ.) προκειμένου ο Μηχανισμός να εκτιμήσει αν μετά την σχετική απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. χωρεί επανάληψη της πειθαρχικής διαδικασίας από τη Διοίκηση (βλ. **Γράφημα 1, προέλευση υποθέσεων**).

ΓΡΑΦΗΜΑ 1 - ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΥΠΟΘΕΣΩΝ

Παρατηρούμε ότι κατά το 2020 δεν παραπέμφθηκαν στον Συνήγορο υποθέσεις από το Αρχηγείο Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ., που τα 2 προηγούμενα έτη είχε ενημερώσει τον Εθνικό Μηχανισμό για έξι (6) περιστατικά, ενώ από την αρχή λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού, την 09.06.2017, μέχρι και σήμερα, η Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής απέχει πλήρως από τη διαβίβαση περιστατικών σχετικά με πράξεις ή παραλείψεις των υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης¹¹, παρά τη σχετική παραίνεση της Ανεξάρτητης Αρχής που επιδιώκει να διασφαλίσει την απαραίτητη διαφάνεια και στα σωφρονιστικά καταστήματα. Αντίθετα, η ΕΛ.ΑΣ. συνεχίζει να αποδεικνύει έμπρακτα διάθεση διαφάνειας και συνεργασίας με τον Συνήγορο του Πολίτη, διαβιβάζοντας με συστηματικό τρόπο στον Συνήγορο του Πολίτη τις σχετικές έρευνες, σε αυξητικό μάλιστα ρυθμό, όπως προαναφέρθηκε.

Από τις διακόσιες εξήντα τρεις (263) υποθέσεις που περιήλθαν στον Εθνικό Μηχανισμό το έτος 2020, οι δέκα (10) δεν υπάγονταν στην αρμοδιότητά του, είτε διότι ήταν εκτός του κατά νόμον αντικειμένου του Μηχανισμού, είτε διότι δεν είχε υποβληθεί καταγγελία από το ίδιο το θύμα ή από τρίτο πρόσωπο, κατόπιν εξουσιοδότησής του, όπως απαιτεί ο νόμος.

Οι διακόσιες πενήντα τρεις (253) εντός αρμοδιότητας, υποθέσεις του 2020, είχαν ως αντικείμενο καταγγελίες για φερόμενα περιστατικά αυθαιρεσίας από στελέχη της ΕΛ.ΑΣ., στη συντριπτική τους πλειονότητα (248 υποθέσεις), τρεις (3) αναφορές κρατουμένων αφορούσαν σε Καταστήματα Κράτησης και δύο (2) αναφορές στο Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ. Το γεγονός αυτό, βέβαια, οφείλεται και στο μεγάλο αριθμό των υποθέσεων, για τις οποίες η ίδια η ΕΛ.ΑΣ. προβαίνει σε διαταγές εσωτερικής έρευνας και τις διαβιβάζει στον Συνήγορο του Πολίτη, όπως προαναφέρθηκε.

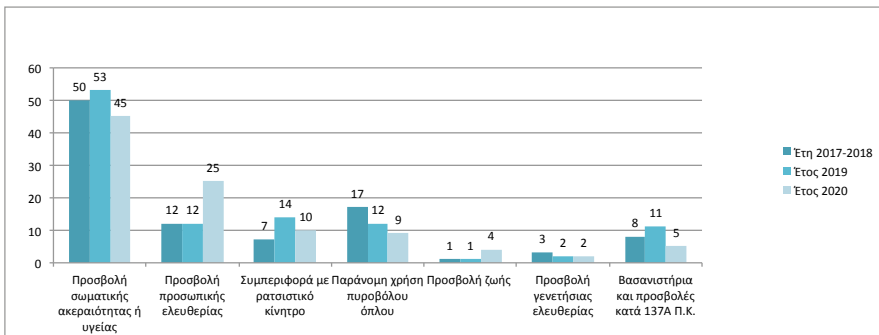
10 Άλλη μία υπόθεση του Ε.Δ.Δ.Α., ήτοι η απόφαση Φουντάς κατά Ελλάδας της 03.10.2019, βρίσκεται σε εκκρεμότητα, λόγω της μη εισέτι διαβίβασης του σχετικού φακέλου από την αρμόδια Διεύθυνση Προσωπικού.

11 Βλ. ετήσια έκθεση Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. έτους 2019 σελ. 23, για τις σχετικές ενέργειες του Συνηγόρου.

Τα φερόμενα περιστατικά αυθαιρεσίας στις, εντός αρμοδιότητας, υποθέσεις που περιήλθαν στον Συνήγορο το 2020, είχαν ως κύριο αντικείμενο τα εξής:

Προσβολή σωματικής ακεραιότητας ή υγείας	115
Προσβολή προσωπικής ελευθερίας	64
Συμπεριφορά με ρατσιστικό κίνητρο ¹²	24
Παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου	23
Βασανιστήρια και προσβολές κατά 137 ^A Π.Κ.	13
Προσβολή ζωής	9
Προσβολή γενετήσιας ελευθερίας	5

ΓΡΑΦΗΜΑ 2 - ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΝΑΦΟΡΩΝ ΣΕ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΑΝΑ ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Παρατηρούμε την αύξηση των υποθέσεων που αφορούν σε προσβολές προσωπικής ελευθερίας (25% του συνόλου) σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Γενικότερα, διαπιστώνουμε ότι οι θεματικές της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας, της προστασίας της ζωής και της απαγόρευσης βασανιστηρίων και άλλων σοβαρών προσβολών της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας (137A Π.Κ.) συγκεντρώνουν σταθερά το μεγαλύτερο ποσοστό επί του συνόλου των καταγγελιών για περιστατικά αυθαιρεσίας το 2020 (54%), αλλά και τα προηγούμενα έτη (βλ. *Γράφημα 2*, Κατανομή αναφορών ανά *θεματική κατηγορία*).

Κατά το έτος 2020, ο Συνήγορος εξέδωσε **ενενήντα επτά (97) πορίσματα**. Από τα πορίσματα αυτά, έντεκα (11) αφορούσαν σε πειθαρχικές έρευνες που άρχισαν και ολοκληρώθηκαν εντός του έτους, και τα υπόλοιπα σε παλαιότερες υποθέσεις. Σε επτά (7) εξ αυτών, από την εξέταση του πορίσματος της Διοίκησης και του φακέλου της έρευνας, προέκυψε ότι τα ελεγχόμενα περιστατικά δεν ενέπιπταν στην αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (περιστατικά εκτός της άσκησης των καθηκόντων ή χωρίς κατάχρηση της ιδιότητας του οργάνου).

Από τις ενενήντα (90) υποθέσεις που εξετάστηκαν επί της ουσίας, τριάντα επτά (37) έρευνες αναπέμφθηκαν από το Συνήγορο προς τη Διοίκηση για συμπλήρωση της έρευνας και πενήντα τρεις (53) έρευνες κρίθηκαν ότι δεν χρήζουν συμπλήρωσης,

¹² Ή που ενέχει διακριτική μεταχείριση.

εκτός γενικών παρατηρήσεων για τη διεξαγωγή ερευνών σε παρόμοιες υποθέσεις. Είναι σημαντικό το ποσοστό του 41% των διοικητικών ερευνών που εξετάστηκαν επί της ουσίας, στις οποίες η Ανεξάρτητη Αρχή ζήτησε τεκμηριωμένα τη συμπλήρωσή τους και θα πρέπει να προβληματίσει τη Διοίκηση για τη βελτίωση της ποιότητας των εσωτερικών πειθαρχικών διαδικασιών. **Το θεματικό αντικείμενο των τριάντα επτά (37) ερευνών, που αναπέμφθηκαν** από τον Εθνικό Μηχανισμό για συμπλήρωση, έχει ως εξής:

Προσβολή σωματικής ακεραιότητας ή υγείας	22
Προσβολή προσωπικής ελευθερίας	5
Παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου	5
Συμπεριφορά με ρατσιστικό κίνητρο ¹³	4
Προσβολή γενετήσιας ελευθερίας	1

Παρουσιάζει ενδιαφέρον το στοιχείο ότι **στην πλειονότητά τους (59%) οι έρευνες που ο Εθνικός Μηχανισμός έκρινε ότι χρήζουν συμπλήρωσης, αφορούν σε καταγγελίες για προσβολή σωματικής ακεραιότητας ή υγείας**. Το γεγονός αυτό, ενδεχομένως οφείλεται στην ύπαρξη αποδεικτικού υλικού σε ιατρικές βεβαιώσεις και ιατροδικαστικές εκθέσεις, σε συνδυασμό με την ελλιπή κατανόηση, εκ μέρους των διενεργούντων, της ανάγκης αξιολόγησης των ιατρικών ευρημάτων, σε σχέση με τα καταγγελλόμενα¹⁴, καθώς επίσης και στη μη εισέτι εμπέδωση στις διοικητικές έρευνες της αρχής της αναστροφής του βάρους απόδειξης, το οποίο επιρρίπτεται στις αρχές, προκειμένου για άτομα που συλλαμβάνονται, κρατούνται ή εν γένει βρίσκονται υπό τον έλεγχό τους¹⁵.

Το γεγονός ότι σε μεγαλύτερο ποσοστό (59%) οι εσωτερικές διοικητικές έρευνες, δεδομένης και της αλλαγής του πειθαρχικού δικαίου της ΕΛ.ΑΣ. τον Δεκέμβριο του 2019, κατόπιν πρότασης του Συνηγόρου¹⁶, άρχισαν να ανταποκρίνονται στα εκέγγυα αμερόληπτης και εμπειριστατωμένης έρευνας, αναδεικνύει τη σημασία του θεσμικού διαλόγου του Συνηγόρου με τη Διοίκηση, ως εξωτερικού και ανεξάρτητου Μηχανισμού, που μπορεί να συμβάλει στην ουσιαστική βελτίωση των διοικητικών ερευνών.

Πέραν των ανωτέρω πορισμάτων, ο Συνήγορος το 2020 εξέδωσε και μία (1) απόφαση επανάληψης της πειθαρχικής διαδικασίας, βάσει της καταδικαστικής για την Ελλάδα απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α. **Κωνσταντινόπουλος κατά Ελλάδας** της 22.11.2018, που του προώθησε το Ν.Σ.Κ.¹⁷, καθώς επίσης και εννέα (9) συμπληρωματικά πορίσματα, εξετάζοντας τη συμπλήρωση ερευνών που είχε ήδη αναπέμψει προς τη Διοίκηση.

Ενδεχόμενη απόκλιση της Διοίκησης από το διατακτικό του πορίσματος του Συνηγόρου

13 Ή που ενέχει διακριτική μεταχείριση.

14 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 26.04.2018, *Andersen κατά Ελλάδας*.

15 «Όταν κάποιος, που βρισκόταν σε καλή κατάσταση υγείας, τίθεται υπό κράτηση [ή υπό την έλεγχο] της αστυνομίας και στη συνέχεια διαπιστώνεται ότι φέρει σωματικές βλάβες, το κράτος είναι υποχρεωμένο να παράσχει λογική εξήγηση για τις αιτίες του τραυματισμού, ελλείψει της οποίας σαφώς ανακύπτει θέμα του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α.». Βλ. αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. *Ακσογ κατά Τουρκίας*, 18.12.1996, *Μπέκος – Κουτρόπουλος κατά Ελλάδας*, 13.12.2005, και *Ζελίλοφ κατά Ελλάδας*, 24.05.2007).

16 Με το Π.Δ. 111/2019 (Α' 216). Βλ. την ανάλυση στην ειδική έκθεση Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. 2019, σελ.130 – 138.

17 Βλ. κεφάλαιο 6 της παρούσας έκθεσης, για την εκτέλεση αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α.

του Πολίτη, επιτρέπεται μόνο με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. **Με νομοθετική τροποποίηση του 2020¹⁸ προβλέφθηκε η δυνατότητα παραπομπής, από τον Συνήγορο στον αρμόδιο Υπουργό, των περιπτώσεων που διαπιστώθηκε ανεπαρκώς αιτιολογημένη απόκλιση από τα πορίσματα που ο Συνήγορος ανέπεμψε προς τη Διοίκηση για συμπλήρωση της έρευνας. Ο Συνήγορος παρέπεμψε τέσσερις (4) περιπτώσεις προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη το 2020**, για τις τυχόν εκ μέρους του ενέργειες, ως πειθαρχικό προϊόντα των υπηρεσιών. Η εξέλιξη των υποθέσεων αυτών θα είναι ενδεικτική της διάθεσης ουσιαστικής ή μη αναβάθμισης των εσωτερικών ερευνών της Διοίκησης για περιστατικά αυθαιρεσίας.

Από πλευράς προτεινόμενων **κυρώσεων**, στις Π.Δ.Ε. και Ε.Δ.Ε. που περιήλθαν στην Αρχή το 2020, παρατηρούμε σε μία (1) υπόθεση πρόταση επίκλησης, σε άλλη μία (1) πρόταση προστίμων, ενώ σε μία δεύτερη ενημερωθήκαμε για την τελεσιδικία του προστίμου των 180 ευρώ που είχε επιβληθεί (**Φ. 266522**). Σε τρεις (3) υποθέσεις προτείνεται παραπομπή στο πειθαρχικό συμβούλιο με το ερώτημα της αργίας με απόλυση στους εμπλεκόμενους αστυνομικούς και σε μία (1) με το ερώτημα της απόταξης. Η μνεία των κυρώσεων που προτείνονται στις διοικητικές έρευνες γίνεται εδώ με την απαραίτητη επισήμανση ότι, μολοντί η τιμωρητική λειτουργία συνδέεται κατ' αρχήν με τον ποινικό κολασμό, ωστόσο η, ανάλογη με το παράπτωμα, πειθαρχική κύρωση είναι αυτή που αποκαθιστά τη νομιμότητα στη λειτουργία της υπηρεσίας. Το Ε.Δ.Δ.Α. δε, εμμένει στη νομολογία του, ότι η παράλειψη μεταχείρισης του πειθαρχικώς ελεγχόμενου με την προσήκουσα αυστηρότητα, δεν αποτρέπει την επανάληψη παρόμοιων φαινομένων στο μέλλον¹⁹. Με νομοθετική τροποποίηση, θεσπίστηκε η υποχρέωση ενημέρωσης του Εθνικού Μηχανισμού για την πειθαρχική απόφαση της Διοίκησης²⁰, ρύθμιση που θα συμβάλει στη διαμόρφωση μιας πληρέστερης εικόνας στο μέλλον.

Τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία και ειδικά ο **αριθμός των καταγγελιών είναι απλώς ενδεικτικός του ευρύτερου φαινομένου**, του «γκρίζου αριθμού» των περιστατικών αυθαιρεσίας, για τα οποία ο φόβος του φερόμενου θύματος να εμπλακεί σε ποινικές και/ή πειθαρχικές διαδικασίες, αποτελεί καθοριστικό ανασταλτικό παράγοντα του δικαιώματος του αναφέρεσθαι. Όσο προχωρεί η αναβάθμιση των ερευνών με τρόπο διαφανή, ουσιαστικό και αμερόληπτο, με τη συμβολή του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, τόσο θα ενισχύεται η εμπιστοσύνη των πολιτών στην αξιοπιστία των πειθαρχικών ερευνών. Σύμφωνα με το Ε.Δ.Δ.Α., μια αποτελεσματική έρευνα κρίνεται όχι από το συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αλλά από την ικανότητα να αποφέρει αποτελέσματα, δηλ. εξακρίβωση των περιστάσεων, εντοπισμό των δραστών και απόδοση ευθυνών²¹. Ο δρόμος είναι μακρύς, αλλά έχουν γίνει σημαντικά βήματα, όπως αναλυτικά εκτίθεται στα επόμενα κεφάλαια.

18 Άρ. 1 παρ. 4 Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 1 του άρ. 188 Ν. 4662/2020.

19 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. Σιδηρόπουλος και Παπακώστας κατά Ελλάδας της 25.04.2018, κ.ά.

20 Άρ. 1 παρ. 4 in fine Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 1 του άρ. 188 Ν. 4662/2020.

21 Αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. Κωνσταντινόπουλος κατά Ελλάδας, 22.11.2018, Μακαρτζής κατά Ελλάδας, 20.12.2004, § 74: «Η έρευνα πρέπει κατ' αρχάς να μπορεί να οδηγήσει σε εξακρίβωση των περιστάσεων υπό τις οποίες έλαβε χώρα το συμβάν και, κατά δεύτερο λόγο, στον εντοπισμό και τον κολασμό των υπαίτιων. Δεν πρόκειται για υποχρέωση όσον αφορά το αποτέλεσμα, αλλά τα μέσα».

3. Χαρακτηριστικά ζητήματα στις υποθέσεις 2020

3. Χαρακτηριστικά ζητήματα στις υποθέσεις 2020

3.1. Περιστατικά κατά προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες

— Οι υποθέσεις που περιήλθαν στον Εθνικό Μηχανισμό το 2020, τόσο οι αναφορές πολιτών για περιστατικά αυθαιρεσίας, όσο και οι υποθέσεις για τις οποίες υπήρξε σχετική διαβίβαση διαταγής εσωτερικής έρευνας, προκαταρκτικής (Π.Δ.Ε.) ή ένορκης (Ε.Δ.Ε.), από τη Διοίκηση, εμφανίζουν στο σύνολό τους ένα χαρακτηριστικό που έχει παρατηρηθεί και τα προηγούμενα έτη: **Η κατά νόμον «αυθαιρεσία» του αστυνομικού προσωπικού, δηλαδή η κακοποίηση, προσβολή της προσωπικής ελευθερίας, σωματικής ακεραιότητας ή υγείας, εμφανίζεται συχνά να στρέφεται απέναντι σε άτομα νεαρής ηλικίας²².**

Σε υπόθεση που η ΕΛ.ΑΣ. διαβίβασε τον φάκελο έρευνας για φερόμενο ξυλοδαρμό δύο νεαρών στην Κρήτη, κατά την προσαγωγή τους με περιπολικό, αλλά και μέσα στο οικείο Α.Τ., ο Συνήγορος παρατήρησε, μεταξύ άλλων, ότι για την προσαγωγή πρέπει να υπάρχει εξατομικευμένη υπόνοια διάπραξης ποινικού αδικήματος σύμφωνα με το άρ. 96 Π.Δ. 141/1991, δεδομένου ότι οι πολίτες δεν μπορεί να θεωρούνται εκ προοιμίου ύποπτοι και δεν υποχρεούνται να συνδέουν με ορισμένο νόμιμο σκοπό την παρουσία τους σε δημόσιο χώρο. Η απόρριψη των καταγγελιών περί ξυλοδαρμού στην ερευνηθείσα υπόθεση δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη, διότι ο διενεργών την Π.Δ.Ε. δεν αξιολογεί όλα τα ιατρικά ευρήματα της ιατροδικαστικής έκθεσης, μεταξύ των οποίων κακώσεις από θλών όργανο, συμβατές με τα καταγγελλόμενα. Ακόμη κι αν επιβεβαιώθηκαν μεμονωμένα χτυπήματα και όχι «άγριος ξυλοδαρμός», δεν παύει να αποτελεί διερευνητέο αντικείμενο η νομιμότητά τους, δηλαδή πρέπει να τεκμηριώνεται, και όχι να γίνεται δεκτό αξιωματικά, ότι η χρήση βίας δεν υπερέβη το αναγκαίο μέτρο. Ο Συνήγορος ανέπεμψε την έρευνα στην ΕΛ.ΑΣ. για συμπλήρωση (Φ. 269220).

Στις περισσότερες υποθέσεις του 2020, η έρευνα είναι σε εξέλιξη, και συνεπώς η αναγκαία ποιοτική ανάλυση των συμπερασμάτων απομένει να ολοκληρωθεί. Μολαταύτα, μία πρώτη ποσοτική εκτίμηση, τόσο των υποβληθεισών καταγγελιών, όσο και των διαταγών

22 Κατά προσέγγιση μεταξύ 18 – 25 ετών, και σε κάποιες περιπτώσεις και εφήβους.

διοικητικών ερευνών, συνιστούν μία ένδειξη αξιόλογη και ανησυχητική. Η, ανάλογη με την ηλικία των νεαρών ατόμων, κοινωνική εμπειρία και ψυχολογική συγκρότηση και η συνακόλουθη ψυχολογία φόβου ή/και εκθρότητας τροφοδοτείται από αντιδεοντολογική ή/και βίαιη συμπεριφορά εκ μέρους των ένστολων εκπροσώπων των σωμάτων ασφαλείας. Ο Εθνικός Μηχανισμός εφιστά την προσοχή της ΕΛ.ΑΣ. στην ανάγκη για κατάλληλες επιχειρησιακές, και όχι μόνον, εγκύκλιες οδηγίες, κανόνες εμπλοκής και συναφή εκπαίδευση των αστυνομικών υπαλλήλων.

Διακριτή, επίσης, ομάδα, μεταξύ των φερόμενων αποδεκτών αυθαιρεσίας, αποτελούν οι **αλλοδαποί**. Οι καταγγελίες ξυλοδαρμών είναι οι συχνότερες περιπτώσεις, δεν λείπουν ωστόσο και σε ελέγχους προσώπων, οι καταγγελίες προσβλητικής συμπεριφοράς με ρατσιστικό κίνητρο. Και στις δύο περιπτώσεις υποθέσεων, το κοινό στοιχείο είναι ότι υποτιμάται ο αλλοδαπός, ως υποκείμενο θεμελιωδών δικαιωμάτων. Είναι χαρακτηριστικό ότι καταγγελίες ρατσιστικής μεταχείρισης από αστυνομικούς υποβάλλονται και από Έλληνες, λόγω εθνοτικής καταγωγής (**Φ. 277107**). Είναι, επίσης, αξιοσημείωτο, ότι αποδέκτες της προκατάληψης κατά των αλλοδαπών γίνονται και τουρίστες (**Φ. 259976**), σπουδαστές (**Φ. 286188**) και βέβαια οι, διαβιούντες σε κέντρα υποδοχής, αιτούντες άσυλο (**Φ. 275300**) ή οι διοικητικά κρατούμενοι αλλοδαποί, που υπόκεινται σε μια ειδική σχέση εξουσίας (**Φ. 277945, Φ. 277727**) και η ευαλωτότητά τους προκύπτει ακριβώς από την θέση τους σε κράτηση²³. Στις περιπτώσεις αυτές, ο Συνήγορος επισημαίνει ότι πρέπει να ληφθεί κάθε αναγκαίο μέτρο για την προστασία, τόσο του αναφερομένου, όσο και των μαρτύρων, λόγω της ιδιότητάς τους ως αιτούντων άσυλο, από τυχόν αντεκδικητικές συμπεριφορές, κατά τη διάρκεια της διερεύνησης του περιστατικού για το οποίο ασκήθηκε το δικαίωμα αναφοράς (**Φ. 275300**). Επίσης, ο Συνήγορος επιμένει στην ανάγκη να ληφθεί κάθε αναγκαίο μέτρο για την προστασία των αναφερομένων και των μαρτύρων που είναι διοικητικά κρατούμενοι, να εξετασθεί η μεταφορά τους σε άλλο χώρο κράτησης (**Φ. 278315**), ή προστατευτικής φύλαξης, προκειμένου για ασυνόδευτους ανηλίκους (**Φ.278283, Φ. 273984**). Διπλό κίνδυνο στοχοποίησης φέρουν όσοι είναι νέοι και συνάμα αλλοδαποί. Η συνδρομή των δύο ιδιοτήτων, ως διάκριση με δική της δυναμική, εμφανίζεται σε αρκετές από τις παραπάνω υποθέσεις²⁴.

Ενδιαφέρον είναι το στοιχείο ότι υποτιμάται στην πειθαρχική διαδικασία η εξέταση των αλλοδαπών κρατουμένων (που σε κάποιες περιπτώσεις παραλείπεται τελείως, τόσο για τα φερόμενα θύματα, όσο και για τους ουσιώδεις μάρτυρες), άνευ αιτιολόγησης από τον διενεργούντα την έρευνα (**Φ. 266506, Φ. 257712**). Το σύνθημα είναι η μη έγκαιρη αναζήτηση των φερόμενων θυμάτων ή μαρτύρων, με αποτέλεσμα, όταν καλούνται στη διοικητική εξέταση, πολλούς μήνες μετά το συμβάν, να μην ανευρίσκονται στον χώρο κράτησης (**Φ. 246381**) ή της τότε διαμονής τους²⁵. Ο Συνήγορος επισημαίνει ότι ο μη έγκαιρος εντοπισμός του φερόμενου θύματος και των ουσιωδών μαρτύρων καθιστά εξ αρχής αναποτελεσματική την έρευνα. Για το λόγο αυτό, ζητά την κατά προτεραιότητα εξέτασή τους στο πλαίσιο της διοικητικής έρευνας (**Φ. 288315**).

23 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Salman κατά Τουρκίας*, 27.06.2000, παρ. 99.

24 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *B.S. κατά Ισπανίας*, 24.07.2012 για το στοιχείο της κατ' ουσίαν διασταυρούμενης (intersectional) διάκρισης, στην παραβίαση του αρ. 14 της Ε.Σ.Δ.Α., σε συνδυασμό με το αρ. 3 για την συμπεριφορά των αστυνομικών κατά γυναίκας Αφρικανικής καταγωγής.

25 Αναζήτηση ανήλικων αλλοδαπών, ως θυμάτων ή μαρτύρων, 1 – 3 έτη μετά το περιστατικό. Βλ. επίσημα έκθεση Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. 2019, σελ. 97.

Σε λιγότερες, αλλά ενδεικτικές, περιπτώσεις εμφανίζεται το στοιχείο της διάκρισης κατά προσώπων λόγω **φυλετικής καταγωγής (Ρομά)**: σε ελέγχους προσώπων, συλλήψεις και προσαγωγές, διακριτική μεταχείριση ή και άσκηση βίας κατά τη βεβαίωση και διοικητικών ακόμη παραβάσεων²⁶.

Σε υπόθεση προσαγωγής πολίτη Ρομά σε Αστυνομικό Τμήμα στην Πελοπόννησο για παραβάσεις του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, ο Εθνικός Μηχανισμός διαπίστωσε ότι ο διενεργών την Π.Δ.Ε. δεν προέβη σε καμία αξιολόγηση του περιεχομένου πιστοποιητικού Γενικού Νοσοκομείου που διαπίστωνε διάφορους μώλωπες και εκχυμώσεις, ούτε συνεκτίμησε τις φωτογραφίες που προσκόμισε ο καταγγέλλων για να αποδείξει τις κακώσεις που υπέστη. Περαιτέρω, δεν αναζητήθηκαν άλλοι μάρτυρες που θα μπορούσαν να καταθέσουν σχετικά με το περιστατικό που συνέβη σε ώρα πρωινή στο κέντρο της πόλης, ενώ οι καταθέσεις των αστυνομικών ήταν πανομοιότυπες (Φ. 261027).

Λιγότερο συχνές, ή πιο κεκαλυμμένες, είναι οι υποθέσεις αυθαιρέτης συμπεριφοράς λόγω **θρησκευτικών πεποιθήσεων (Φ. 287825, Φ. 277945)**, ενώ αυθαιρέτες συμπεριφορές λόγω **σεξουαλικού προσανατολισμού, χαρακτηριστικών ή ταυτότητας φύλου** καταγγέλλονται δυναμικά από φερόμενα θύματα και οργανώσεις (Φ. 272558, Φ. 273659, Φ. 284853, Φ. 288912, Φ. 284584, Φ. 281505), γεγονός το οποίο αναμένεται να συμβάλει στη μείωση του γκρίζου αριθμού των σχετικών υποθέσεων που αντιμετωπίζουν ακόμη στέρεες προκαταλήψεις στην ελληνική κοινωνία. Άλλωστε, οι λόγοι διάκρισης που κατονομάζει ο νόμος στα περιστατικά αυθαιρεσίας, αντανακλούν το στοιχείο των βαθιά ριζωμένων προκαταλήψεων που *“εξακολουθούν να τροφοδοτούν στην ατομική και συλλογική μας συνείδηση το δίπολο ανάμεσα σε «εμάς» και στους «άλλους»*”²⁷. Η ανάλυση των υποθέσεων αυτών θα γίνει με την έκδοση πορισμάτων από τον Εθνικό Μηχανισμό, όταν ολοκληρωθούν οι σχετικές Π.Δ.Ε. ή Ε.Δ.Ε. της Διοίκησης.

Η εμπειρία του Συνηγόρου, καταδεικνύει πως δεν έχει γίνει ευρέως κατανοητό ότι η αστυνόμευση βάσει χαρακτηριστικών υπαγωγής του προσώπου σε μια κοινωνική ομάδα ή μειονότητα (racial profiling) αποτελεί τόσο απαγορευμένη, ως διακριτική μεταχείριση²⁸, όσο και αναποτελεσματική²⁹ αστυνόμευση.

26 Βλ. παρακάτω την ενότητα για τον έλεγχο τήρησης των μέτρων κατά του κορωνοϊού.

27 Βλ. εισαγωγή του Συνηγόρου του Πολίτη στην ειδική έκθεση Ίσης Μεταχείρισης έτους 2019: <https://www.synigoros.gr/?i=equality.el.reports.651378>

28 Βλ. ιδίως άρ. 2 παρ. 1, 5 παρ. 2 και 3 Συντάγματος, αρ. 21 Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων Ε.Ε., αρ. 11 παρ. 3 Οδηγίας 2016/680/ΕΕ, για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο διερεύνησης ποινικών αδικημάτων, Ευρωπαϊκό κώδικα αστυνομικής δεοντολογίας, παρ. 43 και 49, Σύσταση (2001) 10 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης: <https://rm.coe.int/16805e297e>, Διαταγή υπ' αριθμ. 7100/4/3245.2006 του Αρχηγείου ΕΛ.ΑΣ., Σύσταση γενικής πολιτικής Νο. 11 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) του Συμβουλίου της Ευρώπης για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των ρατσιστικών διακρίσεων στην αστυνόμευση: <https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/recommendation-no.11>, FRA, Οδηγός για την πρόληψη του παράνομου profiling, 2018: <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/preventing-unlawful-profiling-today-and-future-guide>.

29 Δεδομένου ότι περιθωριοποιεί τα άτομα της ομάδας αυτής. Κατά το FRA (ibid, σελ. 11, 49) η ομάδα

Ο Εθνικός Μηχανισμός, σε πορίσματά του προς την ΕΛ.ΑΣ., διευκρίνισε τα εξής:

— Η έννοια της μεταχείρισης που συνιστά διάκριση ή που ενέχει ρατσιστικό κίνητρο, δεν προϋποθέτει η αιτία της διάκρισης να έχει διατυπωθεί με λόγια. Αυτό άλλωστε, προκύπτει και από την σχετική διατύπωση του νόμου για τα περιστατικά αυθαιρεσίας: «δ. παράνομη συμπεριφορά, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο ή η οποία ενέχει άλλου είδους διακριτική μεταχείριση λόγω χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου»³⁰.

— Εκτός από τον ειδικό ποινικό νόμο (Ν. 927/1979, ως ισχύει) και το ρατσιστικό κίνητρο ως επιβαρυντική περίπτωση (νυν άρ. 82^Α Π.Κ., άρ. 10 Ν. 4285/2014), στην έννομη τάξη υπάρχει και η έννοια της **παρενόχλησης που συνιστά διάκριση**: «*παρενόχληση (harassment) ορίζεται η ανεπιθύμητη συμπεριφορά που συνδέεται με έναν από τους λόγους απαγορευμένης διάκρισης με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας προσώπου και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εχθρικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος*» (Ν. 4443/2016 άρ. 2 περ. γ'). Σύμφωνα, δε, με την Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης³¹, σημασία έχει το αν το περιστατικό εκλαμβάνεται ως ρατσιστικό από το θύμα η οιονδήποτε άλλον. Ο Συνήγορος, σε περίπτωση ελέγχου στοιχείων νέου Αλβανικής καταγωγής στο κέντρο της Αθήνας, παρατήρησε, αναπέμποντας σχετική Π.Δ.Ε. για διάφορους λόγους, ότι το γεγονός ότι ο παθών εκλαμβάνει την συμπεριφορά των αστυνομικών ως αντιδεοντολογική, διότι θεωρεί ότι δέχθηκε «ρατσιστικά υπονοούμενα», είναι κρίσιμο και δεν θα πρέπει να απορρίπτεται ως απλοί «αστεϊσμοί» εκ μέρους των ενστόλων (Φ. 270702).

— Κατά τη **νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.)**, ακόμη και όταν μια συμπεριφορά δεν είναι της απαιτούμενης βιαιότητας ή βαρύτητας, ώστε να θεωρηθεί απάνθρωπη κι εξευτελιστική, κατά το άρ. 3 της Ε.Σ.Δ.Α., όταν κατευθύνεται εναντίον ενός ατόμου επειδή ανήκει σε μια εθνοτική κοινότητα/μειονότητα, συνιστά **παραβίαση του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής κατ' άρ. 8 της Ε.Σ.Δ.Α.** με την έννοια της εθνοτικής ταυτότητας, διότι **τα αρνητικά στερεότυπα δύνανται να επιδρούν στον αυτοσεβασμό και την αυτοπεποίθηση του προσώπου ως μέλους μιας εθνικής κοινότητας**. Εξ ου και η υποχρέωση των κρατικών αρχών, σε περίπτωση καταγγελιών παρενόχλησης με ρατσιστικό κίνητρο, να διερευνήσουν αν υπήρξε παρόμοιο κίνητρο και αν τυχόν το εθνικό μίσος ή η προκατάληψη έπαιξαν κάποιο ρόλο στα γεγονότα³².

αυτή υπερεκπροσωπείται στα ποσοστά σχηματισμού ποινικής δικογραφίας από την Αστυνομία, δημιουργώντας έτσι πρόβλημα αντιπροσωπευτικότητας στα στοιχεία εγκληματικότητας.

30 Περ. δ' παρ. 1 άρ. 1 Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε από το άρ. 188 Ν. 4662/2020.

31 Ό.π. Σύσταση γενικής πολιτικής Νο. 11, παρ. 14.

32 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. R.B. κατά Ουγγαρίας, 12.04.2016, παρ. 78.

3.2. Έλεγχοι τήρησης μέτρων κατά του COVID – 19³³

Στην παραπάνω ομάδα περιστατικών έρχονται να προστεθούν και καταγγελίες άσκησης βίας που ανέκυψαν κατά την διάρκεια ελέγχων τήρησης μέτρων κατά του COVID – 19, που αφορούν στη μεγάλη τους πλειοψηφία ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Στα περισσότερα, από τα υπό διερεύνηση περιστατικά, δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί ο έλεγχος από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα. Τα περιστατικά αυτά έλαβαν χώρα κυρίως κατά τις πρώτες ημέρες που εφαρμόστηκαν τα μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας και εξετάζονται, ανάμεσα στα άλλα, και από την οπτική της ρατσιστικής συμπεριφοράς. Στον Μηχανισμό έφτασαν κυρίως μέσω Μ.Κ.Ο., που υποστηρίζουν νομικά τις συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού και είχαν επωμιστεί και με το έργο της πλήρους και εμπειριστατωμένης ενημέρωσης, καθώς και της διευκόλυνσης της νόμιμης μετακίνησής τους. Ειδικά για τους/τις πρόσφυγες και μετανάστες/τριες, η τήρηση των μέτρων περιορισμού ήταν ιδιαίτερα δυσβάστακτη, επειδή, ανάμεσα στα άλλα, τους/τις ανάγκαζε να περιοριστούν όλο το 24ωρο σε πολύ μικρό χώρο, με μεγάλο αριθμό ατόμων.

Ενδεικτικές υποθέσεις της κατηγορίας αυτής είναι οι εξής:

Καταγγελία για άσκηση σωματικής βίας σε Σάμο και Αθήνα σε **αλλοδαπούς, αιτούντες άσυλο**. Ο πρώτος εξ αυτών, κατά την μετάβασή του στο σούπερ μάρκετ δεν έφερε γραπτό μήνυμα μετακίνησης. Σύμφωνα με ηλεκτρονικά δημοσιεύματα, η αντίδραση των αστυνομικών ήταν επιθετική, αυτός γρονθοκοπήθηκε στο πρόσωπο, ενώ στην συνέχεια, με απειλή βίας, αναγκάστηκε να υπογράψει ένα έγγραφο στα ελληνικά, το οποίο δεν καταλάβαινε, και προσήχθη στο αστυνομικό τμήμα. Η υπόθεση αυτή διερευνήθηκε πειθαρχικά, και προτείνεται, σύμφωνα με το πόρισμα της Π.Δ.Ε., να τεθεί στο αρχείο λόγω έλλειψης στοιχείων που να ενισχύουν τους ισχυρισμούς περί βίας. Εκκρεμεί ο έλεγχος της έκθεσης του πορίσματος από το Μηχανισμό, αξίζει όμως να σημειωθεί ότι, στην έκθεση της Π.Δ.Ε. εξετάζεται ειδικά το ρατσιστικό κίνητρο των αστυνομικών, με την παροχή στοιχείων για τους ελέγχους που διενεργήθηκαν εκείνη την ημέρα, ώστε να διαπιστωθεί τυχόν στοχοποίηση ατόμων με ειδικά χαρακτηριστικά. Ο δεύτερος, αλλοδαπός μαθητής ελέγχθηκε κατά την μετάβασή του στο Κυριακάτικο Σχολείο Μεταναστών. Σύμφωνα με την καταγγελία του Σχολείου, οι αστυνομικοί τον έσπρωξαν και τον κόλλησαν βίαια στον τοίχο, του έκαναν εξευτελιστικό δημόσιο σωματικό έλεγχο και τον χτύπησαν όταν τους είπε ότι ήθελε να τηλεφωνήσει στον δικηγόρο του (**Φ. 278647**). Παρόμοιο περιστατικό καταγγέλλεται για ημεδαπή νεαρή γυναίκα στην Καρδίτσα, και ειδικότερα ότι, κατά την διάρκεια του διοικητικού ελέγχου για να διαπιστωθεί η νομιμότητα της μετακίνησής της, φέρεται να ακινητοποιήθηκε στο έδαφος από αστυνομικούς, οι οποίοι στην συνέχεια προέβησαν σε χειροπέδηση (**Φ. 288732**). Και αυτό το περιστατικό ερευνάται επίσης πειθαρχικά.

Κατά την διάρκεια ελέγχου σε νεαρά άτομα Ρομά (**Φ. 278478**), τα οποία είχαν συγκε-

33 Ο Συνήγορος του Πολίτη χειρίζεται ένα μεγάλο αριθμό σχετικών αναφορών πολιτών (βλ. Ετήσια Έκθεση του Συνήγορου του Πολίτη για το έτος 2020), τις οποίες έλεγξε ως προς την τήρηση της ουσιαστικής νομιμότητας της δράσης της διοίκησης, αλλά και της διαδικασίας που ακολούθησε την επιβολή προστίμων. Ο Μηχανισμός Αυθαιρεσίας ασχολήθηκε με έναν μικρό αριθμό από αυτές, στις οποίες καταγγέλθηκε άσκηση βίας ή προσβολής της προσωπικότητας του ελεγχόμενου από τους αστυνομικούς.

ντρωθεί παρά την απαγόρευση κυκλοφορίας, που ίσχυε στο πλαίσιο του COVID – 19, ο καταγγέλλων, που πάσχει από ελαφρά νοσική στέρση και δεν είχε απασχολήσει ποτέ τις αστυνομικές αρχές, βλέποντας τους αστυνομικούς, φοβήθηκε και τράπηκε σε φυγή. Ωστόσο, δύο αστυνομικοί τον έπιασαν, τον έριξαν με το πρόσωπο πάνω στο περιπολικό όχημα, χτυπώντας τον ταυτόχρονα από κοινού, με σφαλιάρες και μπουνιές στο κεφάλι, για περίπου δέκα λεπτά. Το συμβάν έληξε με την επίδοση στον καταγγέλλοντα διοικητικού προστίμου για παραβίαση των όρων κυκλοφορίας και την συνολική αποχώρηση των αστυνομικών, επιβαινόντων σε τέσσερα περιπολικά οχήματα. Την επόμενη μέρα, ο καταγγέλλων μετέβη σε νοσοκομείο, όπου οι θεράποντες γιατροί, εξαιτίας των τραυμάτων που έφερε, του τοποθέτησαν αυχενικό κολάρο και παράλληλα του συνέστησαν δεκαήμερη φαρμακευτική αγωγή.

Η πρακτική της **προσαγωγής στο αστυνομικό τμήμα, χωρίς να προβάλλεται κάποιος νόμιμος λόγος, είναι κάτι που έχει παρατηρήσει γενικότερα ο Μηχανισμός** (βλ. παρακάτω 3.3). Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση αλλοδαπού ο οποίος, ενώ βρέθηκε με όλα τα νομιμοποιητικά έγγραφα για την μετακίνησή του, προσήχθη με χειροπέδες στο Α.Τ., όπου, όπως καταγγέλλει, υπέστη σωματικό έλεγχο, ξυλοδαρμό και εξευτελιστική συμπεριφορά επί 30 – 40 λεπτά και στην συνέχεια αφέθηκε ελεύθερος. Για τις υποθέσεις αυτές διενεργείται Π.Δ.Ε., την οποία παρακολουθεί ο Μηχανισμός.

3.3. Σύλληψη και κατακράτηση με ή χωρίς προσαγωγή

Με αφορμή έναν μεγάλο αριθμό αναφορών, ο Μηχανισμός εξέτασε τους όρους της προσαγωγής πολιτών από την αστυνομία, αλλά και της τήρησης των όρων της νόμιμης κράτησης στα αστυνομικά τμήματα, ανεξάρτητα από το εάν αυτή οδηγεί τελικά σε σύλληψη ή όχι. Αρχικά έχει τονιστεί ότι, ο υψηλός βαθμός εγκληματικότητας σε συγκεκριμένο δημόσιο χώρο και η επιδίωξη της καταπολέμησής της, επιτρέπουν, προφανώς, την πύκνωση της αστυνόμευσης του χώρου αυτού, καθώς και την επέμβαση, εφ' όσον αναφύεται η παραμικρή εξατομικευμένη ένδειξη, όχι όμως και την αντιμετώπιση όλων των πολιτών που βρέθηκαν εκεί, ως εκ προοιμίου υπόπτων. Οι πολίτες δεν υποχρεούνται να συνδέουν προς ορισμένο «νόμιμο» σκοπό την φυσική τους παρουσία σε δημόσιο χώρο (**Φ. 253613**). Εφόσον αποφασίζεται η προσαγωγή πολίτη στο αστυνομικό τμήμα, πρέπει να προκύπτει ποιοι λόγοι συγκεκριμένα συνέτρεχαν στο πρόσωπο του προσαχθέντος, ακόμα και αν η προσαγωγή αυτή είναι στο πλαίσιο στοχευμένης δράσης, και παρά το ότι δεν συνιστούσε σύλληψη.

Ειδικότερα, ως προς την **προσαγωγή για εξακρίβωση της ταυτότητας** προσώπου, οι αστυνομικοί έχουν την αρμοδιότητα να διερευνούν εάν ένα φυσικό πρόσωπο διώκεται, αυτό όμως πρέπει να γίνεται με τον πλέον ανώδυνο τρόπο, δηλαδή χωρίς να περιορίζουν την προσωπική του ελευθερία, ειδικά στις περιπτώσεις που δεν συντρέχουν στοιχεία που να τεκμηριώνουν την εξατομικευμένη υπόνοια διάπραξης εγκληματικής ενέργειας. Πρέπει να καταβάλλεται κάθε προσπάθεια, ούτως ώστε η εξακρίβωση της δικαστικής ταυτότητας των ελεγχόμενων να γίνεται επιτόπου, μέσω της σχετικής ηλεκτρονικής εφαρμογής, κυρίως εφόσον οι ελεγχόμενοι φέρουν στοιχεία αποδεικτικά της ταυτότητάς τους (**Φ. 253613**).

Η πρακτική της προσαγωγής στο αστυνομικό τμήμα, χωρίς να προβάλλεται κάποιος νόμιμος λόγος και κατά παράβαση των όρων του άρ. 74 παρ. 15 περ. θ' Π.Δ. 141/1991³⁴, παρατηρείται σε πολλές περιπτώσεις που εξέτασε ο Μηχανισμός. Σε υπόθεση που εξετάστηκε (Φ. 282385), διαπιστώθηκε ότι, μετά την ολοκλήρωση πορείας διαμαρτυρίας ενάντια στο νομοσχέδιο για τις δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις, και παρόλο που δεν προέκυψε κανένα στοιχείο σε βάρος του καταγγέλλοντα καθώς και άλλων πολιτών, ούτε από τον έλεγχο των αστυνομικών ταυτοτήτων τους, ούτε από τον σωματικό έλεγχο, ούτε από αυτόν των ατομικών σακιδίων τους, εντούτοις προσήχθησαν όλοι τους στη Γ.Α.Δ.Α., κι αφού σχηματίσθηκαν ατομικοί φάκελοι με πλήρη στοιχεία για τον καθένα τους, οδηγήθηκαν στο κρατητήριο, όπου παρέμειναν για περίπου τέσσερις ώρες. Ανάλογο περιστατικό καταγγέλλεται από ιδιώτη (Φ. 277132), ο οποίος ελέγχθηκε από αστυνομικούς της ομάδας Δ.Ι.Α.Σ., ενόψει της απαγόρευσης κυκλοφορίας. Ωστόσο, αν και έφερε μαζί του τα νομιμοποιητικά έγγραφα, οι αστυνομικοί επέμεναν να τον προσαγάγουν στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα.

Η προσαγωγή και η κράτηση υπόπτου, η χειροπέδηση και ο υπέρμετρος περιορισμός της ελευθερίας, είναι ένα επαχθές καταναγκαστικό μέτρο, το οποίο πρέπει να διενεργείται με σεβασμό στην αξία του ανθρώπου και στα ατομικά δικαιώματα του πολίτη, αλλά επιπλέον να διέπεται από τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Ο Μηχανισμός έχει ζητήσει την εξέταση της συμπεριφοράς των αστυνομικών, υπό της πρίσμα της τέλεσης των αδικημάτων του άρ. 137^Α παρ. 1 β' και γ' και 137^Α παρ. 6 του νέου Π.Κ.

Σε δύο άλλα περιστατικά που ελέγχονται από τον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. μετά από καταγγελία ιδιωτών, προκύπτουν προσβολές προσωπικότητας και άσκηση βίας, κατά την διάρκεια της σύλληψής και της προσαγωγής τους στο αστυνομικό τμήμα. Στην πρώτη (Φ. 289100) το περιστατικό προέκυψε σε έλεγχο για τροχαία παράβαση. Ο καταγγέλλων αναφέρει ότι οι αστυνομικοί του απευθύνθηκαν με ύβρεις και απειλές, και στη συνέχεια του άσκησαν αναίτια σωματική βία, ενώ αυτός δεν έφερε αντίσταση. Στην άλλη (Φ. 288237) υπόθεση, το συμβάν έλαβε χώρα κατά την σύλληψη της καταγγέλλουσας, προκειμένου αυτή να προσαχθεί για ψυχιατρική εξέταση. Η καταγγέλλουσα αντιστάθηκε στην προσαγωγή της, επειδή δεν της επιδείχθηκε η σχετική εισαγγελική παραγγελία, με αποτέλεσμα να της ασκηθεί βία τόσο κατά την σύλληψη, όσο και στην συνέχεια στο αστυνομικό τμήμα, στο οποίο προσήχθη. Ο Μηχανισμός παρακολουθεί τις δύο αυτές υποθέσεις και αναμένει το σχετικό πόρισμα της πειθαρχικής διερεύνησης. Στη δεύτερη δε εξ αυτών, έχει παρατηρήσει ότι έχει επιδειχθεί ιδιαίτερη καθυστέρηση ως προς τη διερεύνηση της υπόθεσης (το συμβάν φαίνεται να έχει λάβει χώρα το 2015) και έχει ζητήσει την ταχεία διεκπεραίωση της πειθαρχικής διερεύνησης.

Ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί η υπόθεση **ανήλικου (Φ. 260871)**, που κατευθυνόταν προς το σχολείο του, όταν τέσσερις (4) αστυνομικοί του Τμήματος Δίωξης Ναρκωτικών τον σταμάτησαν και τον προσήγαγαν στην Υποδιεύθυνση Ασφαλείας, σε πόλη της Θράκης. Εκεί, κρατήθηκε πάνω από τρεις ώρες, όπου τον γδύσανε, του έκαναν σωματικό

34 Σύμφωνα με το οποίο, το αρμόδιο όργανο «οδηγεί στο αστυνομικό κατάστημα για εξέταση άτομα, τα οποία στερούνται στοιχείων αποδεικτικών της ταυτότητάς τους ή τα οποία, εξαιτίας του τόπου, του χρόνου, των περιστάσεων και της συμπεριφοράς τους, δημιουργούν υπόνοιες διάπραξης εγκληματικής ενέργειας».

έλεγχο και τον ανέκριναν, ασκώντας του έντονη ψυχολογική πίεση και προσβάλλοντάς τον. Επιπρόσθετα, σημειώνεται ότι οι γονείς του δεν ειδοποιήθηκαν, ούτε ενημερώθηκαν για το περιστατικό εγκαίρως. Ο νεαρός μαθητής αφέθηκε, τελικά, ελεύθερος, καθώς δεν προέκυψε τίποτα σε βάρος του, ενώ έκτοτε παρακολουθείται από ψυχολόγο. Το πόρισμα της Ε.Δ.Ε. που τέθηκε υπόψη του Μηχανισμού, προτείνει να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο. Ο Συνήγορος του Πολίτη αναπέμπει το πόρισμα της Π.Δ.Ε. προς συμπλήρωση, διαπιστώνοντας ότι δεν έχουν τηρηθεί οι προβλεπόμενες στον Κ.Π.Δ. δικονομικές εγγυήσεις για την διασφάλιση των δικαιωμάτων του ανήλικου, ο οποίος έχει επιπλέον τα αναγνωρισμένα από την Ε.Σ.Δ.Α. και την Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού δικαιώματα (Δ.Σ.Δ.Π.), που προβλέπουν ένα εγγυητικό πλέγμα προστασίας στους ανήλικους ύποπτους ή κατηγορούμενους, λόγω της ευάλωτης θέσης που συνιστά η προσταγωγή, σύλληψη ή κράτησή τους. Μεταξύ άλλων, ο ανήλικος έχει το δικαίωμα παράστασης με δικηγόρο, καθώς και το δικαίωμα να ζητήσει να ενημερωθεί για την κράτησή του πρόσωπο που αυτός θα υποδείξει. Επίσης, το άρ. 40 παρ. 2 εδ. ΙΙΙ της Δ.Σ.Π.Δ. προβλέπει και το δικαίωμα παρουσίας των γονέων του ανήλικου, εκτός αν αυτό θεωρηθεί αντίθετο προς το συμφέρον του.

3.4 Χρήση όπλου (εντός υπηρεσίας ή κατά κατάχρηση εξουσίας)

Ο Μηχανισμός παρεμβαίνει και στις περιπτώσεις παράνομης χρήσης πυροβόλου όπλου (άρ. 1 παρ. 1 Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε από το άρ. 188 του Ν. 4622/2020) από αστυνομικό. Οι υποθέσεις που έχει παρακολουθήσει ο Μηχανισμός μπορούν να ενταχθούν σε δύο ευρείες κατηγορίες. Στη μία, ο ελεγχόμενος αστυνομικός βρίσκεται σε διατεταγμένη υπηρεσία και ελέγχεται για την χρήση του όπλου του κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, π.χ. μία σύλληψη ή μία καταδίωξη. Η χρήση του όπλου μπορεί να γίνει είτε από πρόθεση, είτε από αμέλεια. Στις περιπτώσεις αυτές, ο Μηχανισμός ζητά να ελεγχθεί, στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας, το εάν τηρήθηκαν οι προϋποθέσεις ορθής χρήσης του όπλου, αν δηλαδή τηρήθηκε η αρχή της αναλογικότητας, αν ο αστυνομικός προέβη στην επιλογή του ηπιότερου για την περίπτωση μέσου, αν είχε επιμεληθεί την ορθή και ασφαλή διατήρηση του όπλου, αν είχε ρίξει προειδοποιητική βολή, αν είχε εξετάσει τον κίνδυνο τραυματισμού άλλων ατόμων, κ.λπ.

Περίπτωση αμελούς χρήσης όπλου κατά την διάρκεια διατεταγμένης υπηρεσίας εξετάστηκε (Φ. 275729) σε περιστατικό έξω από την οικία φυλασσόμενου προσώπου. Ο αστυνομικός, που είχε διατεθεί προς τον σκοπό αυτόν, κατά την διάρκεια της βάρδιάς του είχε προσκαλέσει παράνομα τρίτο πρόσωπο στο υπηρεσιακό αυτοκίνητο. Ευρισκόμενος σε κατάσταση μέθης, και αγνοώντας, κατά τους ισχυρισμούς του, ότι το όπλο ήταν οπλισμένο, πυροβόλησε, με αποτέλεσμα την σωματική βλάβη της παρευρισκόμενης πολίτη. Για το συμβάν διενεργήθηκε Ε.Δ.Ε., της οποίας το πόρισμα πρότεινε την παραπομπή του ελεγχόμενου στο αρμόδιο Πειθαρχικό Συμβούλιο, με το ερώτημα της επιβολής της ποινής της αργίας με απόλυση.

Η δεύτερη κατηγορία υποθέσεων αφορά στη χρήση όπλου σε καταστάσεις εκτός υπηρεσίας, αλλά με κατάχρηση εξουσίας. Στις παρακάτω περιπτώσεις, η παράβαση του

Ν. 3938/2011 συνδυάζεται και με άλλες αξιόποινες πράξεις των αστυνομικών. Τον Φεβρουάριο του 2020 διαβιβάστηκε στον Μηχανισμό (Φ. 274744) η διερεύνηση συμβάντος που έλαβε χώρα τον Δεκέμβριο του 2019, κατά την οποία ο κατηγορούμενος αστυνομικός, αφού είχε κάνει λεκτική παρατήρηση σε σταθμευμένη οδηγό, στην συνέχεια ο ίδιος μπήκε στο αυτοκίνητό της, προσπάθησε να της τραβήξει βίαια το κινητό τηλέφωνο από τα χέρια της και έθραυσε τα γυαλιά της. Προκειμένου να απομακρυνθεί από το τόπο του συμβάντος, έκλεψε παρακείμενη μοτοσυκλέτα, ενώ απείλησε με ιδιωτικό πιστόλι τον ιδιοκτήτη αυτής και διέφυγε. Αξίζει να σημειωθεί εδώ, ότι, παρά το ότι για το συμβάν διατάχθηκε άμεσα Ε.Δ.Ε., το πόρισμα δεν έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα. Καθυστερήση της διερεύνησης παρατηρείται και στην υπόθεση αστυνομικού, ο οποίος, ύστερα από διαφωνία με την παθούσα πολίτη, με την οποία διατηρούσε φιλική σχέση, της δημιούργησε τρόμο, επιδεικνύοντας και οπλίζοντας το υπηρεσιακό του όπλο, ενώ στην συνέχεια της προκάλεσε σωματικές βλάβες, αρνούμενος να φύγει από την οικία της (Φ. 276488). Ο Μηχανισμός παρακολουθεί την εξέλιξη και των δύο παραπάνω υποθέσεων.

Στην κατηγορία αυτή των υποθέσεων, εντάσσεται περίπτωση χρήσης όπλου από αστυνομικό που βρισκόταν εκτός διατεταγμένης υπηρεσίας (Φ. 275402). Ο ελεγχόμενος αστυνομικός πυροβόλησε αυτοκίνητο, μέσα στο οποίο βρισκόταν ο οδηγός του, με σκοπό να τον σκοτώσει. Ανάμεσα στα άλλα εγκλήματα (απόπειρα ανθρωποκτονίας κ.ά.) διερευνήθηκε από το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο και η χρήση όπλου. Κατόπιν ολοκλήρωσης της Ε.Δ.Ε. συντάχθηκε πόρισμα, με το οποίο προτάθηκε να παραπεμφθεί ο αστυνομικός στο πρωτοβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, με το ερώτημα επιβολής σε αυτόν της πειθαρχικής ποινής της απόταξης.

4. Ο παρεμβατικός ρόλος του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

4. Ο παρεμβατικός ρόλος του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

— **Αναμένοντας τη, νομοθετημένη με το άρ. 188 Ν. 4662/2020, ενίσχυση της** στελέχωσής του, που θα του επιτρέψει την αξιοποίηση³⁵ του θεσμικού εργαλείου των αυτοτελών ερευνών, ο Εθνικός Μηχανισμός (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.) παρεμβαίνει, δίνοντας βασικές κατευθύνσεις στις πειθαρχικές έρευνες της Διοίκησης. Αφενός, μόλις περιέρχονται στον Συνήγορο οι διαταγές διενέργειας Π.Δ.Ε. ή Ε.Δ.Ε. για περιστατικά αυθαιρεσίας, με το πρώτο έγγραφό της Ανεξάρτητης Αρχής προς τη Διοίκηση **επισημαίνονται τα βασικά στοιχεία που θα πρέπει να περιλάβει η συγκεκριμένη έρευνα**, ώστε να θεωρηθεί διεξοδική και εμπεριστατωμένη, κατά τη νομολογία της ελληνικής Δικαιοσύνης και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.). Αφετέρου, στις ολοένα αυξανόμενες αναφορές που υποβάλλουν οι πολίτες στην Ανεξάρτητη Αρχή για περιστατικά αυθαιρεσίας, ο Συνήγορος **προωθεί τις αναφορές στη Διοίκηση επισημαίνοντας, όπου χρειάζεται, τα ερευνητέα σημεία** των σχετικών καταγγελιών, από πλευράς προσβολών των σχετικών δικαιωμάτων. Και στις δύο περιπτώσεις, ο στόχος είναι να περιέλθουν κατά το δυνατόν πλήρεις φάκελοι στον Εθνικό Μηχανισμό, με το πέρας της διοικητικής έρευνας. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, η Ανεξάρτητη Αρχή, σύμφωνα με το νόμο³⁶, θα ελέγξει το πόρισμα και τον φάκελο της έρευνας, και δύναται να αναπέμψει την έρευνα στη Διοίκηση, αν κρίνει ότι χρήζει συμπλήρωσης. Η Διοίκηση δεν μπορεί να αποκλίνει από το πόρισμα του Συνηγόρου, παρά μόνον με ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία.

Επίσης, επιφυλασσόμενος της δικής του παράλληλης έρευνας, ο Συνήγορος, σε κάποιες περιπτώσεις, **ζητά εκ των προτέρων από τον διενεργούντα κάποια στοιχεία, προκειμένου να εκτιμήσει τις περαιτέρω ενέργειες του Μηχανισμού**, ειδικά όταν πρόκειται για μεγάλης έκτασης επεισόδια, για τα οποία πρέπει να διευκρινιστούν πολλές παράμετροι. Για το ζήτημα αυτό, η εμπειρία από τις σχετικές έρευνες που διετάχθησαν από την ΕΛ.ΑΣ. στα τέλη του 2019 και αφορούσαν ελέγχους και επεισόδια στην Αθήνα γύρω από την 17^η Νοεμβρίου και 6^η Δεκεμβρίου του 2019, είναι χρήσιμη, προκειμένου τα κενά συνεργασίας με τον Εθνικό Μηχανισμό και οι καθυστερήσεις που σημειώθηκαν, να μειωθούν και να εκλείψουν στο μέλλον, όπως εκτίθεται στη συνέχεια.

35 Βλ. παρακάτω κεφάλαιο 7.1., για την τροποποίηση της νομοθεσίας.

36 Άρ. 1 παρ. 4 Ν. 3938/2011, όπως ισχύει (βλ. παρακάτω Παράρτημα Ι, άρ. 188 Ν. 4662/2020).

4.1. Κατευθύνσεις ερευνών – Προώθηση καταγγελιών για πειθαρχική έρευνα

Σε μια σειρά από διοικητικές εξετάσεις με ευρύ αντικείμενο, όπως το μέτρο της **ασκηθείσας βίας κατά τη διάρκεια επεισοδίων, η ρίψη χημικών, οι προσαγωγές ή/και συνθήκες τραυματισμού προσώπων**, ο Συνήγορος επισημαίνει αμέσως στην ΕΛ.ΑΣ., προκειμένου να ληφθούν υπόψη εκ των προτέρων, **τις προϋποθέσεις εμπειριστατικής έρευνας** που, ενώ προκύπτουν από τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., καταγράφονται σε porίσματα του Εθνικού Μηχανισμού ως ελλείψεις της διοικητικής έρευνας:

- Να υπάρχει η αναγκαία υπηρεσιακή απόσταση του διενεργούντος την Π.Δ.Ε. από τα εμπλεκόμενα στην έρευνα όργανα, στοιχείο που αποτελεί βασικό τυπικό εκέγγυο αμεροληψίας.
- Να ταυτοποιούνται οι φερόμενοι ως δράστες υπαίτιων και παράνομων πράξεων, μεταξύ των εκτελούντων τη συγκεκριμένη ημέρα και ώρα υπηρεσία, να εξετασθεί συγκεκριμένα εάν έφεραν διακριτικά κατά τις επιχειρήσεις, να διευκρινισθούν οι διαταγές ή σχετικές ενέργειες ή παραλείψεις του επικεφαλής της επιχείρησης.
- Να συγκεντρώνεται και να διαφυλάσσεται το σχετικό φωτογραφικό και βιντεοληπτικό υλικό από κάμερες ασφαλείας, τροχαίας ή άλλες.
- Να διερευνάται το αναγκαίο μέτρο χρήσης βίας, μέσωσν δέσμευσης και ρίψης χημικών ουσιών και οι αιτιάσεις των προσαχθέντων/εισών κατά τα επεισόδια για την προσαγωγή και την κράτησή τους.
- Να αξιοποιείται το σχετικό υλικό συνομιλίας των επιχειρούντων αστυνομικών με το κέντρο επιχειρήσεων.
- Να λαμβάνονται μαρτυρικές καταθέσεις στον ευρύτερο δυνατό βαθμό, από τους παριστάμενους αστυνομικούς ή τρίτους, να αναζητούνται αυτόπτες μάρτυρες ιδιώτες, ιδίως δε οι αναφερόμενοι στα δημοσιεύματα ως αυτόπτες μάρτυρες και αυτοί στους οποίους κατά τα δημοσιεύματα ασκήθηκε βία από αστυνομικούς.
- Να αναζητούνται τυχόν σχετικές, με τις πράξεις αυτές, σχηματισθείσες ποινικές δικογραφίες.
- Να παραγγέλλονται και να αξιοποιούνται ιατρικές/ιατροδικαστικές εκθέσεις από τους φερόμενους τραυματισθέντες, καθώς επίσης να διευκρινίζονται και με ένορκη κατάθεση των ιατρών/ιατροδικαστών τόσο η βαρύτητα, όσο τα πιθανά αίτια των κακώσεων, σε σχέση με τα καταγγελλόμενα και τις καταθέσεις³⁷.

Ο Συνήγορος επισημαίνει, επίσης εκ των προτέρων, ότι **η ολοκλήρωση σε σύντομο χρόνο της σχετικής εσωτερικής έρευνας, είναι καθοριστική για την αξιοπιστία**

37 Βλ. απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 26.04.2018, *Andersen κατά Ελλάδας*.

του πειθαρχικού συστήματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι, ανάμεσα στα άλλα, και η καθυστέρηση που παρατηρείται στην διερεύνηση πειθαρχικών ευθυνών, κατόπιν μηνύσεων πολιτών σε βάρος αστυνομικών της Δ.Α.Ε.Α., για εγκλήματα κατά τις σωματικής ακεραιότητας κατά την διάρκεια επεισοδίων που φέρονται να έχουν λάβει χώρα στην Χίο (**Φ. 276044**) τον Ιανουάριο του 2020. Ενώ η διαταγή για διενέργεια Ε.Δ.Ε. κοινοποιήθηκε στον Μηχανισμό ήδη από το Μάρτιο του 2020, μέχρι σήμερα δεν έχει παρατηρηθεί καμία εξέλιξη και επίσης καμία ανταπόκριση σε πρόσφατο έγγραφο του Μηχανισμού που ζητά την επίσπευση της διαδικασίας.

Ο Συνήγορος επισήμανε τα ανωτέρω σε περιπτώσεις ερευνών για **περιστατικά του 2020** που μέχρι το τέλος του έτους ήταν σε εξέλιξη για διάφορα επεισόδια (**Φ. 288646**, επεισόδια τον Νοέμβριο στο Γαλάτσι, **Φ. 289235** και **Φ. 290226** επεισόδια στην επέτειο του Πολυτεχνείου στην Αθήνα και στα Ιωάννινα, κ.ά.).

Επιπρόσθετα, στην περίπτωση **τραυματισμού προσαχθέντων**, ο Συνήγορος επισήμανε το βάρος απόδειξης των αστυνομικών αρχών, ως προς το εύλογο μέτρο βίας, διότι τεκμαίρεται η ευθύνη τους, όσον αφορά σε σωματικές βλάβες προσώπων που βρίσκονται υπό κράτηση, σύλληψη ή εν γένει υπό τον έλεγχο της αστυνομίας, σύμφωνα με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.³⁸ (**Φ. 278405**, επεισόδια στην Κυψέλη τον Μάιο 2020, κατόπιν παραπομπής από τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη). Ειδικά σε περίπτωση που υπήρξε καταγγελία για **άσκηση βίας σε αστυνομικά κρατητήρια κατά προσαχθέντων** (περιστατικό στα Σεπόλια τον Νοέμβριο 2020) ο Συνήγορος επισήμανε ότι η λήψη και διατήρηση τυχόν υλικού από το σύστημα βιντεοεπιτήρησης του αστυνομικού τμήματος αποτελεί αναγκαίο στοιχείο μιας διεξοδικής κι εμπειριστατωμένης έρευνας, κατά τη σχετική νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.³⁹ (**Φ. 288914**).

Παράλληλα, σε περιπτώσεις όπως οι ανωτέρω, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητάς του για ίδια έρευνα, ο Συνήγορος ζητά να λάβει γνώση εξ αρχής κάποιων στοιχείων από τον διενεργούντα, άμα τη λήψει του κάθε στοιχείου χωριστά, προκειμένου να εκτιμήσει τις περαιτέρω ενέργειες του Μηχανισμού, όπως είναι:

- οι απομαγνητοφωνημένες συνομιλίες με το κέντρο επιχειρήσεων
- το σχετικό υλικό από κάμερες ασφαλείας, τροχαίας ή άλλες
- οι ιατρικές/ιατροδικαστικές εκθέσεις των τραυματισθέντων/θισών.

Ωστόσο, από τις έρευνες του 2020 που βρίσκονται σε εξέλιξη για ευρείας έκτασης επεισόδια, μόνον σε μία περίπτωση (επεισόδια στο Γαλάτσι, **Φ. 288646**) έχει υπάρξει άμεση ανταπόκριση του διενεργούντος στα αιτηθέντα εξ αρχής από τον Συνήγορο.

Και πέραν των ευρείας έκτασης επεισοδίων, ο παρεμβατικός ρόλος του Εθνικού Μηχα-

38 Απόφαση Ζέλιλοφ κατά Ελλάδας της 24.05.2007, κ.ά.

39 Αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. *Nachona κατά Βουλγαρίας*, 06.07.2005, *Milic and Nikezi κατά Μοντενέγκρο*, 28.04.2018, *Κωνσταντίνου κατά Ελλάδας* 22.11.2018, για την αποτελεσματική έρευνα.

νισμού ήδη στο πρώτο στάδιο έρευνας από τη Διοίκηση⁴⁰ εκφράζεται και με επιμέρους επισημάνσεις, σε κάθε περίπτωση που αυτό χρειαστεί, από το αντικείμενο της διαταγής Π.Δ.Ε. ή Ε.Δ.Ε., που του διαβιβάζεται από τη Διοίκηση, λ.χ. διερεύνηση ρατσιστικού κινήτρου λόγω εθνικής καταγωγής προσαχθέντων/συλληφθέντων (Φ. 278242, Φ. 285259, Φ. 284856) ή σε φερόμενη απειλή μεταναστών εργατών (Φ. 282723), διερεύνηση διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου (Φ. 284854), αναγκαία μέριμνα για το βέλτιστο συμφέρον των ανηλίκων (Φ. 285976), αξιολόγηση ιατρικών βεβαιώσεων ως προς τα αίτια των κακώσεων σε σχέση με τα καταγγελλόμενα (Φ. 282396), παρατηρήσεις της Αρχής για τις νόμιμες προϋποθέσεις ελέγχου προσώπων (Φ. 285527) κ.ά.

Επίσης, σε περιπτώσεις προώθησης αναφορών στη Διοίκηση που υποβάλλουν οι πολίτες στην Ανεξάρτητη Αρχή για περιστατικά Αυθαιρεσίας, ο Συνήγορος συχνά επισημαίνει, όπου χρειάζεται, τα ερευνητέα σημεία των σχετικών καταγγελιών από πλευράς προβολών των σχετικών δικαιωμάτων και τις εγγυήσεις της διαδικασίας, προκειμένου να διασφαλιστεί εκ των προτέρων η πληρότητα και αντικειμενικότητα της έρευνας. Παραδείγματα: να ληφθεί κάθε αναγκαίο μέτρο για την προστασία των αναφερομένων και των μαρτύρων που είναι κρατούμενοι και να εξετασθεί η μεταφορά τους σε άλλο χώρο κράτησης ή προστατευτικής φύλαξης, προκειμένου για ανηλίκους (Φ. 278283), να διαφυλαχθεί άμεσα τυχόν βιντεοληπτικό υλικό από κάμερες στα κρατητήρια (Φ. 278283) ή στο δρόμο (Φ. 286188, Φ. 286850), να συνεκτιμηθεί η αναθεωρημένη ρύθμιση του άρθρ. 137^Α Π.Κ. (Φ. 278283), να υπάρξει η αναγκαία υπηρεσιακή απόσταση του διενεργούντος την έρευνα για καταγγελία κακοποίησης από τα εμπλεκόμενα όργανα (Φ. 275300, Φ. 279246), να τηρηθεί η ειδική μεταχείριση των ανηλίκων ως μαρτύρων (Φ. 286850), να διερευνηθεί το ρατσιστικό κίνητρο της συμπεριφοράς προς αιτούντες άσυλο και αλλοδαπούς (Φ. 275300, Φ. 279246, Φ. 278283, Φ. 286188, Φ. 283807), να χορηγηθούν αντίγραφα από τα Βιβλία Αδικημάτων και Συμβάντων και Κρατουμένων του Α.Τ., να δοθεί η διάταξη υπηρεσιών στο Α.Τ. και τα στοιχεία των αστυνομικών που προσήγαγαν τον, καταγγέλλοντα κακοποίηση, αιτούντα άσυλο (Φ. 277132), κ.ά.

Με τις παραπάνω ενέργειες, ο Συνήγορος συμβάλλει αποφασιστικά στην διασφάλιση στην πράξη του δικαιώματος αναφοράς για περιστατικά αυθαιρεσίας.

4.2. Διερεύνηση ελέγχων και επεισοδίων Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου 2019

Στις ομάδες υποθέσεων που αφορούν επεισόδια σε πορείες και αστυνομικούς ελέγχους τον Νοέμβριο και Δεκέμβριο 2019, ο Συνήγορος ζήτησε⁴¹ διεξοδική διερεύνηση των καταγγελιών που είδαν το φως της δημοσιότητας και συγκεκριμένα στοιχεία, για να εκτιμήσει τις δικές του ενέργειες για την περαιτέρω πορεία της έρευνας, χωρίς ωστόσο να τύχει της αναγκαίας ανταπόκρισης από τις υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ., όπως εκτίθεται στη συνέχεια.

40 Και όχι μόνον στο στάδιο ολοκλήρωσης της Π.Δ.Ε. ή Ε.Δ.Ε. και λήψης του φακέλου από τη Διοίκηση για διατύπωση πορίσματος του Συνηγόρου σχετικά με την πληρότητά της.

41 Γρ. Συν. 08/15.01.2020.

Α) Υποθέσεις 17^{ης} Νοεμβρίου 2019

Η ΕΛ.ΑΣ. διαβίβασε στον Συνήγορο σειρά διαταγών Π.Δ.Ε., σχετιζόμενων με συγκεκριμένα περιστατικά κακομεταχείρισης ή τραυματισμού πολιτών που συνέβησαν τον Νοέμβριο του 2019, συμπεριλαμβανομένων των επεισοδίων στην επέτειο του Πολυτεχνείου.

1. Στις υποθέσεις αυτές, ο Συνήγορος επισήμανε τις προϋποθέσεις εμπειριστατωμένης έρευνας και τα εκέγγυα αμεροληψίας που προκύπτουν από τη σχετική νομολογία⁴² και ζήτησε, προκειμένου να εκτιμήσει τις περαιτέρω ενέργειές του, να λάβει εκ των προτέρων γνώση των εξής στοιχείων:

- των εμπλεκομένων αστυνομικών
- του σχετικού υλικού από κάμερες
- των συνομιλιών με το κέντρο
- των ιατροδικαστικών εκθέσεων.

Τα στοιχεία αυτά, μέχρι και το τέλος του 2020, δεν είχαν σταλεί στον Συνήγορο, παρά το από 2.1.07.2020 υπενθυμιστικό έγγραφό του. Τονίζεται προς τις υπηρεσίες της ΕΛ.ΑΣ. ότι οφείλουν **να τηρούν τη ρητή εκ του νόμου υποχρέωσή τους να διαβιβάζουν στον Εθνικό Μηχανισμό στοιχεία που θεωρεί αναγκαία για την έρευνά του**. Η μη τήρηση της υποχρέωσης αυτής (άρ. 1 παρ. 4 Ν. 3938/2011, όπως ισχύει) αντιτρατεύεται τον σκοπό του νομοθέτη για ανεξάρτητη παράλληλη έρευνα περιστατικών αυθαιρεσίας από τον Εθνικό Μηχανισμό.

2. Επίσης, **ο Συνήγορος ζήτησε να ενημερωθεί εάν η ΕΛ.ΑΣ. διερευνά και άλλα περιστατικά**, τα οποία έχουν τεθεί υπόψη της Αρχής και για τα οποία υπάρχουν δημοσιοποιημένα στοιχεία, φωτογραφικό και βιντεοληπτικό υλικό, όπως προκύπτει από ηλεκτρονικά δημοσιεύματα που προώθησε στην ΕΛ.ΑΣ. Πρόκειται για ομοειδείς πληροφορίες που αναπαράγονται σε πλήθος δημοσιευμάτων και αναρτήσεων, με αντικείμενο τα επεισόδια στην επέτειο του Πολυτεχνείου, καταγγελίες δημοσιογράφου και τραυματισθέντων την ημέρα αυτή, χρήση χημικών σε συγκεντρωθέντες πολίτες στα Δικαστήρια της Ευελπίδων την 18.11.2019, καταγγελίες για φερόμενη απρόκλητη επίθεση σε φοιτητές του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών την 11.11.2019 κ.ά. Η απάντηση της Γ.Α.Δ.Α. τον Απρίλιο του 2020 ήταν ότι, τα περισσότερα δημοσιεύματα καλύπτονται από ήδη διαταχθείσες έρευνες, πλην των περιστατικών στην Ευελπίδων και στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο διοικητικής διερεύνησης. Για τα δύο αυτά περιστατικά, η ΕΛ.ΑΣ. θεώρησε σύννομες τις ενέργειες των αστυνομικών, με βάση τις σχετικές υπηρεσιακές αναφορές. Ο Συνήγορος θεωρεί ότι **η διαμόρφωση της άποψης αυτής θα έπρεπε να ήταν το συμπέρασμα μιας προκαταρκτικής έρευνας (Π.Δ.Ε.)**, και όχι λόγος να μην διεξαχθεί έρευνα για τις δημόσιες αυτές καταγγελίες⁴³.

42 Βλ. ανωτέρω, κεφάλαιο 4.1.

43 Βλ. παρακάτω στο κεφάλαιο 5, το ζήτημα της άτυπης έρευνας.

3. Ο Συνήγορος έλαβε, ωστόσο, κατά τη διάρκεια του 2020, τα **πορίσματα κάποιων Π.Δ.Ε. της ΕΛ.ΑΣ., σε σχέση με τα επεισόδια της 1^{ης} Νοεμβρίου 2019**. Σε μία από αυτές, ο φερόμενος ως προπηλακισθείς θεωρεί το συμβάν απόρροια παρεξήγησης, υπερβάλλουσας μάλλον εγρήγορσης των αστυνομικών στην περιοχή των Εξαρχείων και δεν επιθυμεί τον πειθαρχικό έλεγχο των αστυνομικών (**Φ. 271378**). Σε άλλη Π.Δ.Ε., ο φερόμενος ως προπηλακισθείς αναφέρει ότι δεν ήταν βαριά τα χτυπήματα που δέχτηκε, και δεν χρειάστηκε να επισκεφθεί γιατρό. Στη δεύτερη, όμως, υπόθεση, ο Συνήγορος ανέπεμψε την έρευνα προς την ΕΛ.ΑΣ. με την παρατήρηση ότι στο σκεπτικό της έκθεσης πορίσματος Π.Δ.Ε. αναφέρεται ότι δεν υπήρξε επίθεση σε «έτερο πολίτη», διαπίστωση αδικαιολογητή αφενός, διότι βρίσκεται εκτός του περιορισμένου αντικειμένου της έρευνας που αφορά την επίθεση στον συγκεκριμένο πολίτη, και αφετέρου διότι δεν ρωτήθηκε ο παθών για τυχόν επιθέσεις σε άλλους πολίτες. Άλλως, θα έπρεπε η συγκεκριμένη Π.Δ.Ε. να είχε συμπεριλάβει και τη διερεύνηση άλλων περιστατικών (καταγγελίες δημοσιογράφου και τραυματισθέντων την 17.11.2019), για τα οποία ο Συνήγορος είχε παραπέμψει την ΕΛ.ΑΣ., όπως προαναφέρθηκε, σε συγκεκριμένα δημοσιεύματα και διαδικτυακές αναρτήσεις με φωτογραφικό ή και βιντεοληπτικό υλικό (**Φ. 272727**). Η ΕΛ.ΑΣ. **ανταποκρίθηκε, διατάσσοντας τη συμπλήρωση της Π.Δ.Ε., με τη διερεύνηση του συνόλου των καταγγελιών** αυτών. Η συμπληρωματική έρευνα εκκρεμεί.

4. Από τις **εκκρεμείς Π.Δ.Ε.**, δεν έχει ολοκληρωθεί από την ΕΛ.ΑΣ. η υπόθεση φερόμενου σοβαρού τραυματισμού σπουδαστή την 17.11.2019 (**Φ. 271379**). Επίσης, παραμένει εκκρεμής η υπόθεση που υποβλήθηκε στον Εθνικό Μηχανισμό μέσω πληρεξουσίων δικηγόρων από 3 πολίτες για την προσαγωγή και παραμονή τους στη Γ.Α.Δ.Α. την 17.11.2019 (**Φ. 274521**). Προωθώντας την αναφορά στην ΕΛ.ΑΣ. για συσχέτιση με υφιστάμενη Π.Δ.Ε. (**Φ. 271382**), ο Συνήγορος έκανε αναλυτική αναφορά στα ζητήματα που εγείρονται από τους καταγγέλλοντες και πρέπει να διερευνηθούν, όπως την υπέρβαση του μέτρου χρήσης βίας, την εξευτελιστική συμπεριφορά μέχρι τη μεταγωγή τους στη Γ.Α.Δ.Α., τη φωτογράφιση με τα κινητά τηλέφωνα των αστυνομικών κατά την προσαγωγή τους σε ιδιωτικό χώρο, για την οποία διαβιβάστηκε στον διενεργούντα σχετικό βιντεοληπτικό υλικό από κάμερες ασφαλείας, στο οποίο απέκτησαν πρόσβαση οι ενδιαφερόμενοι με εισαγγελική παραγγελία, την καθυστερημένη προσαγωγή τους στη Γ.Α.Δ.Α., όπου παρέμειναν για ώρες, χωρίς να γνωρίζουν γιατί κρατούνται, χωρίς να ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους και χωρίς να επικοινωνήσουν με δικηγόρο ή οικείο τους πρόσωπο (άρ. 95 – 98 Κ.Π.Δ.), την τήρηση ή μη των προϋποθέσεων νόμιμης διεξαγωγής σωματικής έρευνας (άρ. 257 παρ. 2 Κ.Π.Δ.) σε 2 αναφερόμενες, τις συνθήκες πρόκλησης σωματικής βλάβης κατά τη σύλληψη της 2^{ης} αναφερομένης και τη φερόμενη παράλειψη των αρχών κράτησης στη Γ.Α.Δ.Α. να ανταποκριθούν άμεσα στο αίτημά της να τη δει γιατρό, κατά την αναφορά. Κατόπιν της αναλυτικής αναφοράς του Εθνικού Μηχανισμού στα ερευνητέα ως άνω ζητήματα τον Απρίλιο 2020, οι δικηγόροι των αναφερόμενων ενημέρωσαν την Αρχή ότι εκλήθησαν οι εντολείς τους στην διοικητική εξέταση της ΕΛ.ΑΣ., τα αποτελέσματα της οποίας, ωστόσο, μέχρι τη σύνταξη της παρούσας έκθεσης, δεν είχαν ακόμη διαβιβαστεί στον Εθνικό Μηχανισμό.

Από τις εκκρεμείς σχετικές υποθέσεις, είναι επίσης ενδιαφέρον ότι, σε δύο περιπτώσεις που είχε αναφερθεί σε ηλεκτρονικά δημοσιεύματα **δημόσιος εξευτελισμός νεαρών ατόμων στο κέντρο της Αθήνας**, οι έρευνες που είχε διατάξει η ΕΛ.ΑΣ. για τη διερεύνηση «κακομεταχείρισης» και «ανάρμοστης συμπεριφοράς» στους ελεγχόμενους δεν

καταλήγουν σε αποτέλεσμα, διότι δεν έχουν τα στοιχεία των φερόμενων ως θυμάτων, τα οποία, όπως τους αναφέρθηκε από τους συντάκτες των σχετικών δημοσιευμάτων, φοβούνται να καταθέσουν. Στη συνέχεια, ο Συνήγορος διερεύνησε με τους συντάκτες αν η άρνηση των φερόμενων ως θυμάτων μπορεί να καμφθεί και μήπως τυχόν θελήσουν να δώσουν τα στοιχεία τους και την κατάθεσή τους στην Ανεξάρτητη Αρχή (Φ. 271381, Φ. 272697), χωρίς ωστόσο την ανταπόκριση των σχετικών Μ.Μ.Ε.

Β) Υποθέσεις εκκένωσης καταλήψεων οικιών στο Κουκάκι τον Δεκέμβριο 2019

Ο Εθνικός Μηχανισμός ζήτησε να ενημερωθεί από την ΕΛ.ΑΣ. εάν έχει διαταχθεί διοικητική εξέταση για καταγγελίες σε Μ.Μ.Ε., σχετικά με ενέργειες αστυνομικών κατά τη διάρκεια αστυνομικής επιχείρησης εκκένωσης κτιρίων υπό κατάληψη, στο Κουκάκι τις πρωινές ώρες της 18.12.2019, στις οδούς Ματρόζου, Αρβάλη και Παναιτωλίου στην Αθήνα. Η ΕΛ.ΑΣ. απάντησε ότι, πέραν τη διαβίβασης σχετικών δημοσιευμάτων στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών, σε εκτέλεση εισαγγελικής παραγγελίας, προέβη σε διαταγή διενέργειας Π.Δ.Ε. την 16.01.2020. Ο Εθνικός Μηχανισμός παρακολουθεί τη διενέργεια της σχετικής Π.Δ.Ε., η οποία παραμένει εκκρεμής, ωστόσο έκτοτε έχει δύο φορές ζητήσει το σύνολο των στοιχείων της ποινικής δικογραφίας που σχημάτισε η ΕΛ.ΑΣ., χωρίς ακόμη να του έχει αποσταλεί από τον διενεργούντα την Π.Δ.Ε. (Φ. 273254). Η καθυστέρηση αυτή γεννά **εύλογα ερωτηματικά για τη διάθεση συνεργασίας της ΕΛ.ΑΣ. με τον Εθνικό Μηχανισμό**, στην κρίσιμη αυτή υπόθεση, από πλευράς προσωπικής ελευθερίας και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο Συνήγορος επανήλθε, ζητώντας περαιτέρω στοιχεία και κυρίως βίντεο από drones και τα συνημμένα στη δικογραφία και η ΕΛ.ΑΣ. απάντησε ότι τα στοιχεία θα αναζητηθούν και θα σταλούν με το πόρισμα της Π.Δ.Ε.

Γ) Υποθέσεις 6^{ης} Δεκεμβρίου 2019

Για τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στο κέντρο της Αθήνας, αλλά και σε άλλες πόλεις, σε εκδηλώσεις εις μνήμην του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου στις 6 Δεκεμβρίου 2019, η ΕΛ.ΑΣ. ενημέρωσε άμεσα τον Συνήγορο του Πολίτη ότι έχει διαταχθεί η διενέργεια Ε.Δ.Ε. Ο Μηχανισμός ζήτησε να συμπληρωθεί η Ε.Δ.Ε. με την διερεύνηση και άλλων περιστατικών, όπως αυτά είχαν καταγραφεί σε ηλεκτρονικά δημοσιεύματα που γνωστοποίησε στην ΕΛ.ΑΣ. και σε dvd που είχε λάβει ο Μηχανισμός (Φ. 271058), καθώς και σε επώνυμη καταγγελία που έλαβε η Αρχή (Φ. 271112). Όμως στην ανάθεση της Ε.Δ.Ε. που ακολούθησε και η οποία γνωστοποιήθηκε στον Μηχανισμό, δεν διευκρινίζεται το εύρος της έρευνας, ώστε να διαπιστωθεί εάν έχουν περιληφθεί στην πειθαρχική διερεύνηση και τα περιστατικά που έχει επιπλέον ζητήσει ο Συνήγορος του Πολίτη.

Τον Οκτώβριο του 2020, η Αρχή ενημερώνεται ότι η πειθαρχική διερεύνηση έχει εν τοις πράγμασι «ανασταλεί» λόγω του σχηματισμού ποινικής δικογραφίας και της διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης στο πλαίσιο αυτής. Μέχρι τότε δεν είχε διενεργηθεί κάποια πράξη πειθαρχικής διερεύνησης, παρά μόνο είχαν ζητηθεί τα στοιχεία της ποινικής δικογραφίας από τον διενεργούντα την Ε.Δ.Ε.

Η Αρχή επεσήμανε στην ΕΛ.ΑΣ. ότι η πειθαρχική δίκη είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από την ποινική ή άλλη δίκη, η δυνατότητα, δε, αναστολής του πειθαρχικού ελέγχου λόγω παράλληλης ποινικής δίκης για την ίδια υπόθεση, περιγράφεται στο άρθρο 48 του

Π.Δ. 120/2008 ως δυνατότητα που θα πρέπει να εφαρμόζεται κατ' εξαίρεση και κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις. Η Αρχή διατύπωσε τις σοβαρές επιφυλάξεις της για την νομιμότητα της αδράνειας των πειθαρχικών οργάνων, για την οποία ως μόνος λόγος προβάλλεται αόριστα ο σχηματισμός ποινικής δικογραφίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να ξεκινήσει άμεσα η διερεύνηση του συνόλου των συμβάντων που έχουν συσχετιστεί με τις εκδηλώσεις της 6^{ης} Δεκεμβρίου 2020 και να ενημερώνεται για την πρόοδο του πειθαρχικού ελέγχου σε μηνιαία βάση.

Επιπλέον, επισημάνθηκε ότι η ΕΛ.ΑΣ. δεν χορήγησε σε κανένα στάδιο της διαδικασίας τα στοιχεία που είχε ζητήσει ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. και ειδικότερα:

- κατάσταση με τις διμοιρίες που επιχειρούσαν στα σημεία που έγιναν τα επεισόδια και τους επικεφαλής, καθώς και τον αριθμό των περιπολικών,
- τα στοιχεία των εμπλεκόμενων αστυνομικών και αν και ποια διακριτικά έφεραν,
- το σχετικό υλικό από κάμερες,
- τις συνομιλίες με το κέντρο,
- τις ιατροδικαστικές εκθέσεις, ιατρικές βεβαιώσεις, μαρτυρικές καταθέσεις.

Τον Φεβρουάριο του 2021 κοινοποιήθηκε στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. η έκθεση του πορίσματος της Ε.Δ.Ε. (Φ. 271058), η οποία ολοκληρώθηκε τον **Δεκέμβριο του 2020** και διατάσσει την θέση της υπόθεσης στο αρχείο, καθόσον από το υπάρχον αποδεικτικό υλικό δεν προέκυψαν στοιχεία ικανά να θεμελιώσουν πειθαρχικό ή ποινικό παράπτωμα σε βάρος εμπλεκόμενου αστυνομικού. Στο παραπάνω πόρισμα ταυτοποιούνται οι αστυνομικοί που συμμετείχαν στα γεγονότα «όπως αυτοί απεικονίζονται στο συλλεχθέν οπτικοακουστικό υλικό», καθώς και η Διμοιρία τους. Ως προς την καταγραφή των συνομιλιών του κέντρου επιχειρήσεων και των επιχειρούντων αστυνομικών, προτάσσεται ότι οι ασύρματες συνομιλίες της Ελληνικής Αστυνομίας προστατεύονται από το απόρρητο των επικοινωνιών, το οποίο αίρεται μόνο με δικαστική διάταξη. Η αναζήτηση του βιντεοληπτικού υλικού είναι αδύνατη επειδή, όπως αναφέρεται στην έκθεση, με απόφαση της Αρχής Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, αυτό διατηρείται στις καταγραφικές συσκευές μόνο για επτά ημέρες. Επίσης, δεν προκύπτει η σύνταξη ιατροδικαστικών εκθέσεων προσώπων που συνελήφθησαν εκείνη την ημέρα. Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. εξετάζει την παραπάνω έκθεση πορίσματος και θα συντάξει πόρισμα επ' αυτής στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του.

Συμπερασματικά, στις μεγάλες αυτές ομάδες υποθέσεων του 2019, η συνεργασία των υπηρεσιών της ΕΛ.ΑΣ. με τον Συνήγορο παρουσιάζει **εν γένει καθυστερήσεις ή και κενά**. Με την επιμονή του Εθνικού Μηχανισμού σε μεμονωμένες περιπτώσεις υπάρχει ανταπόκριση (βλ. παραπάνω Φ. 272727). Ο Συνήγορος εμμένει στην ανάγκη ουσιαστικής συνεργασίας, επισημαίνοντας **την έκταση και τον επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα των καταγγελλόμενων περιστατικών**, για τα οποία οι εσωτερικές έρευνες της Διοίκησης θα πρέπει να είναι διεξοδικές, προκειμένου να μη διακυβεύεται η αξιοπιστία τους.

4.3 Παραπομπή στον Υπουργό της μη αιτιολογημένης απόκλισης από πόρισμα του Εθνικού Μηχανισμού

Με βάση τη θέση ότι ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας αποσκοπεί στη διεξαγωγή ανεξάρτητου ελέγχου για περιστατικά αυθαιρεσίας, ο οποίος δεν υποκαθιστά τον εσωτερικό πειθαρχικό έλεγχο της Διοίκησης, η αρμοδιότητα του Συνηγόρου θωρακίστηκε εξ αρχής⁴⁴ με τη θεσμική εγγύηση της μη απόκλισης της Διοίκησης από το διατακτικό των πορισμάτων της Ανεξάρτητης Αρχής, παρά μόνον με ειδική και εμπειριστά αιτιολογία. Η νέα διάταξη του άρ. 188 Ν. 4662/2020 πρόσθεσε στο σημείο αυτό⁴⁵ ότι, εάν ο Συνήγορος διαπιστώσει απόκλιση με ανεπαρκή αιτιολογία από το πόρισμά του, σε κάθε στάδιο της πειθαρχικής διαδικασίας, ενημερώνει σχετικά τον αρμόδιο Υπουργό, για τις εκ μέρους του Υπουργού τυχόν ενέργειες, ως πειθαρχικού προϋποθέτου του ένστολου προσωπικού. Η διάταξη αυτή καταλαμβάνει κάθε έρευνα του Εθνικού Μηχανισμού, δηλαδή πόρισμα που έχει συντάξει κατόπιν ίδιας έρευνας, προώθησης της υπόθεσης στην αρμόδια υπηρεσία, ή παρακολούθησης διαταχθείσας διοικητικής εξέτασης. «*Ουσιαστική δικλείδα ασφαλείας για τις εσωτερικές έρευνες της Διοίκησης*», σύμφωνα με την αιτιολογική της έκθεση, συνιστά η νέα αυτή ρύθμιση, και αποσκοπεί στην εμπέδωση της πλήρους αιτιολογίας, ως αναγκαίου στοιχείου των πειθαρχικών ερευνών σε ένα κράτος δικαίου.

Ο Συνήγορος έκανε χρήση της νέας αυτής διάταξης, παραπέμποντας τέσσερις (4) περιπτώσεις προς τον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη κατά το 2020, κρίνοντας ως μη αιτιολογημένη την απόκλιση της ΕΛ.ΑΣ. από πορίσματά του. Συγκεκριμένα:

1. – Σε χρήση πυροβόλου όπλου και τραυματισμό δράστη ληστείας σούπερ μάρκετ στην Αττική (Φ. 254783), ο Συνήγορος στο πόρισμά του είχε επισημάνει την ανάγκη λήψης και αξιοποίησης αποδεικτικών μέσων που συνιστούσαν ελλείψεις της αρχικής Ε.Δ.Ε., όπως πραγματογνωμοσύνη και φωτογραφίες από τα σημεία των Ι.Χ. που υπέστησαν φθορές, αποτελέσματα κατασχεμένων μέσων από τη Δ.Ε.Ε. για τον προσδιορισμό του ακριβούς αριθμού βολών του τραυματισθέντος δράστη, αιτιολόγηση του χαρακτηρισμού «βολές ακινητοποίησης» των αστυνομικών με βάση και τις ιατρικές γνωματεύσεις του τραυματισθέντος κ.ά. Ωστόσο, ο διενεργών δεν έλαβε υπόψη του τις επισημάνσεις αυτές του Συνηγόρου ως προς τα αποδεικτικά μέσα, και προέβη μόνον σε συμπληρωματικές έγγραφες εξηγήσεις και εκ νέου καταθέσεις αστυνομικών, κατά τη συμπληρωματική έρευνα που απέστειλε στον Εθνικό Μηχανισμό. Στην επιστολή του προς τον Υπουργό, ο Συνήγορος σημειώνει την έλλειψη αιτιολογίας της συμπληρωθείσας Ε.Δ.Ε. ως προς τη μη λήψη και αξιολόγηση των ανωτέρω αποδεικτικών μέσων, επίσης την έλλειψη της αναγκαίας αιτιολογίας ως προς τον χαρακτηρισμό των πυροβολισμών ως βολών «ακινητοποίησης» και ως προς τη χρήση ηπιότερων μέσων, δηλαδή την τήρηση των αρχών της αναγκαιότητας και αναλογικότητας, που επιβάλλονται από το Ν. 3169/2003 για τη χρήση πυροβόλου όπλου από αστυνομικούς και τη σχετική νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α..

44 Ν. 4443/2016 άρ. 56.

45 Άρ. 1 παρ. 4 Ν. 3938/2011, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

2. – Σε καταγγελλείσα χρήση βίας κατά ανηλίκου, προσαχθέντος ως υπόπτου κλοπής στη Θράκη (**Φ. 243 154**), ερευνητέα ήταν διάφορα ζητήματα της διαδικασίας προσαγωγής, προανάκρισης, μεταγωγής του ανηλίκου από τον εμπλεκόμενο αστυνομικό άνευ άλλης συνοδείας, με υπηρεσιακό όχημα, σε βραδινές ώρες, και ο τραυματισμός του ανηλίκου. Ο Συνήγορος ανέπεμψε 2 φορές προς την υπηρεσία την διενεργηθείσα διοικητική εξέταση, και έλαβε δεύτερη συμπληρωθείσα Ε.Δ.Ε., χωρίς διαφορές στο ιστορικό, παρά μόνον στην αιτιολογία. Στην επιστολή του προς τον Υπουργό, ο Συνήγορος σημειώνει ότι δεν ελήφθη υπόψη κατά την έρευνα η αναστροφή του βάρους απόδειξης για τραυματισμό προσώπου που βρίσκεται στα χέρια της αστυνομίας. Σύμφωνα με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., είναι υποχρέωση των κρατικών αρχών να παράσχουν ικανοποιητικές εξηγήσεις για τα αίτια τραυματισμού του προσώπου αυτού, ανεξαρτήτως τυχόν αθώωσης του αστυνομικού από ποινικό δικαστήριο⁴⁶. Ο Συνήγορος σημειώνει το ευρύτερο αντικείμενο της πειθαρχικής, σε σχέση με την ποινική δίκη και τον μη πειστικό ισχυρισμό ότι ο τραυματισμός του ανηλίκου συνέβη στο μικρό χρονικό διάστημα μετά την αποβίβασή του από το όχημα ασφαλείας και μέχρι να μεταβεί στο νοσοκομείο.

3. – Σε άσκηση βίας κατά κρατουμένων σε Κατάστημα Κράτησης κατά τη διάρκεια εφόδου ειδικής μονάδας της ΕΛ.ΑΣ. το 2018, που καταγγέλθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης⁴⁷ (**Φ. 249 152**), ο Συνήγορος, στο πρώτο πόρισμά του, είχε επισημάνει σημαντικές ελλείψεις της διενεργηθείσας Π.Δ.Ε. ως προς τους μάρτυρες, ιατρικές βεβαιώσεις και βιβλία συμβάντων, ως προς την αιτιολόγηση της αναγκαιότητας άσκησης βίας εφόδου, αλλά και της συγκεκριμένης βίας που ασκήθηκε σε κρατούμενους, και ως προς την αξιολόγηση του βιντεοληπτικού υλικού. Η συμπληρωθείσα, ωστόσο, έρευνα της ΕΛ.ΑΣ., εξακολουθεί να παρουσιάζει εσφαλμένη ή και ανύπαρκτη, σε κάποια σημεία, αιτιολογία, δεδομένου ότι αξιολογεί πλημμελώς το βιντεοληπτικό υλικό από το εσωτερικό του σωφρονιστικού καταστήματος τόσο ως προς τη διάρκεια, όσο και ως προς τα συγκεκριμένα πρόσωπα και τις ενέργειες που εμφανίζει. Στην επιστολή του προς τον Υπουργό, ο Συνήγορος αναφέρει επίσης ότι, στο πόρισμα της συμπληρωθείσας έρευνας της ΕΛ.ΑΣ., πέραν της ελλιπούς αιτιολογίας των χτυπημάτων σε κρατούμενους, δεν έγινε κατανοητό ότι η πειθαρχική δίκη είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη της ποινικής και ότι η βάναυση συμπεριφορά, ως πειθαρχικό παράπτωμα, είναι ανεξάρτητη της τυπολογίας των αδικημάτων του Ποινικού Κώδικα. Ο Συνήγορος επεσήμανε σχετικά την πάγια νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. για τις συμπεριφορές που εμπίπτουν στο άρ. 3 της Ε.Σ.Δ.Α., διότι συνιστούν απάνθρωπη ή ταπεινωτική μεταχείριση, αλλά και για την ανάγκη συγκεκριμένης αιτιολογίας του μέτρου της ασκηθείσας βίας σε οργανωμένη ή μη επιχείρηση της Αστυνομίας σε σωφρονιστικό κατάστημα⁴⁸.

4. – Σε καταγγελία κρατουμένου στον Συνήγορο για τη λήψη DNA με άσκηση βίας και σοβαρή προσβολή της αξιοπρέπειάς του (Φ. 237463) από αστυνομικούς κατά τη μεταγωγή του, ο Εθνικός Μηχανισμός αφενός ξεκίνησε ανεξάρτητη έρευνα, και αφετέρου ζήτησε την πειθαρχική διερεύνηση του περιστατικού. Παρά τη σχετική επισήμανση της από 02.08.2018 διαταγής του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ., η διενέργεια της σχετικής Π.Δ.Ε. ανατέθηκε σε αστυνομικό διοικητικά συνδεδεμένο, σε επίπεδο Διεύθυνσης, με

46 Ε.Δ.Δ.Α. *Καραγιαννόπουλος κατά Ελλάδας*, 21.06.2007, κ.ά.

47 Επιτροπή Πρόληψης Βασανιστηρίων (CPT).

48 Ε.Δ.Δ.Α., *Κωνσταντινόπουλος κατά Ελλάδας*, 22.11.2018 (βλ. αναλυτικά παρακάτω κεφάλαιο 6).

τους εμπλεκόμενους στην υπόθεση. Η Π.Δ.Ε. που διαβιβάστηκε αναπέμφθηκε από το Συνήγορο προς συμπλήρωση, αλλά και αναβάθμιση, με πόρισμά του⁴⁹, με το οποίο ζητούσε συγκεκριμένα στοιχεία από την ΕΛ.ΑΣ. και επισήμανε σοβαρές ελλείψεις στη διενεργηθείσα έρευνα, σχετικά με την υποχρέωση των αρχών να τεκμηριώσουν τα αίτια τραυματισμού του κρατουμένου, και τη σχετική νομολογία, τόσο του Ε.Δ.Δ.Α., όσο και του Αρείου Πάγου, για τη λήψη γενετικού υλικού και τις προϋποθέσεις διενέργειας της σχετικής πραγματογνωμοσύνης. Ο αρμόδιος Διευθυντής (των εμπλεκομένων αστυνομικών) αποφάσισε να θέσει την υπόθεση στο αρχείο, δεχόμενος την πρόταση του διενεργούντος την προβληματική Π.Δ.Ε., παρακάμπτοντας την υποχρέωση ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας για την απόκλιση από το πόρισμα της Ανεξάρτητης Αρχής. Παράλληλα, ο Συνήγορος έλαβε χωριστό έγγραφο με το οποίο του χορηγήθηκαν μόνο δύο (2) από τα αιτηθέντα στοιχεία, ενώ τα υπόλοιπα είτε παρασχεθήκαν με εσφαλμένο τρόπο, είτε παραλείφθηκαν με πλημμελή αιτιολογία. Με το ίδιο έγγραφο, η αστυνομική υπηρεσία θεωρεί ότι δεν καθίσταται αναγκαία οποιαδήποτε περαιτέρω κρίση, λόγω αρχαιοθέτησης της μήνυσης του καταγγέλλοντος, παραβλέποντας ωστόσο την αυτοτέλεια της πειθαρχικής από την ποινική δίκη, και χωρίς να λάβει υπόψη σοβαρά αποδεικτικά στοιχεία της υπό πειθαρχική διερεύνηση καταγγελίας του (αμετάκλητη αθωωτική απόφαση για αντίσταση του καταγγέλλοντος, ιατρικές γνωματεύσεις για τον τραυματισμό του). Όπως επίσης αναφέρει στην σχετική επιστολή προς τον Υπουργό, ο Συνήγορος εμμένει όχι μόνον στην ουσία του πορίσματός του⁵⁰, αλλά και στην ανάγκη να απαντώνται συγκεκριμένα και τεκμηριωμένα όλοι οι επιμέρους προβληματισμοί του πορίσματός του, προκειμένου να μπορεί να θεωρηθεί η αιτιολογία ενδεχόμενης απόκλισης «ειδική και εμπεριστατωμένη», όπως απαιτεί ο νόμος.

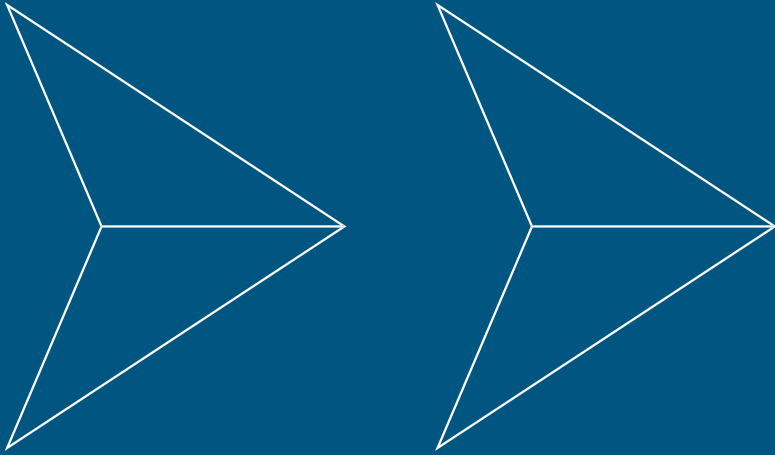
Η υπόθεση αυτή αποτελούσε, όπως προαναφέρθηκε, και **αντικείμενο ανεξάρτητης παράλληλης έρευνας του Εθνικού Μηχανισμού**, η οποία παρεμποδίστηκε με την, κατά τα ανωτέρω, ελλιπή παροχή στοιχείων από την ΕΛ.ΑΣ.

Ο Συνήγορος θα παρακολουθήσει το κατά πόσον θα υπάρξει ουσιαστική ανταπόκριση της Διοίκησης στις τέσσερις παραπάνω περιπτώσεις εντός του 2021, πέραν της ενημέρωσης που έχει λάβει ότι αξιολογούνται οι υποθέσεις. Στην παρούσα φάση, ο Συνήγορος έχει επισημάνει την ανάγκη τήρησης των αυστηρών προθεσμιών του Π.Δ. 120/2008 για τις Π.Δ.Ε., κατά το στάδιο εκ νέου εξέτασης από την αστυνομική ιεραρχία⁵¹ και έχει ζητήσει να ενημερωθεί συγκεκριμένα για τις σχετικές διαταγές στις παραπάνω υποθέσεις.

49 Βλ. αναλυτικά για το πόρισμα αυτό την Ειδική Έκθεση Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. έτους 2019, σελ. 50 – 52, www.synigoros.gr.

50 Ήτοι στην εφαρμογή της Ολ. Α.Π. 1/2017 και την απαγόρευση συλλογής και αξιοποίησης παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων κατ' άρ. 177 παρ. 2 Κ.Π.Δ.

51 Άρ. 24 παρ. 6, σε συνδυασμό με άρ. 31 παρ. 5 ή 38 Π.Δ. 120/2008.

5. Συνήθη διαδικαστικά προβλήματα κατά τη διερεύνηση από τη Διοίκηση

Συνήθη διαδικαστικά προβλήματα κατά τη διερεύνηση από τη Διοίκηση

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται συνήθεις πλημμέλειες που τείνουν να εμφανίζονται σε πειθαρχικές έρευνες που εξέτασε η Ανεξάρτητη Αρχή το 2020, κυρίως της ΕΛ.ΑΣ. Η παράθεσή τους ακολουθεί τη σειρά που εμφανίζονται αντίστοιχα προβλήματα στην έκθεση του Εθνικού Μηχανισμού για το 2019⁵², προκειμένου να είναι ευχερής η παρακολούθηση των ζητημάτων διαχρονικά.

5.1. Ως προς τον φορέα της έρευνας

Πάγια πρόταση του Εθνικού Μηχανισμού αποτελεί η διοικητική έρευνα για κακομεταχείριση (κακοποίηση που ενέχει σωματική βία, κακομεταχείριση με ρατσιστικό κίνητρο) να ανατίθεται σε αξιωματικό άλλης Διεύθυνσης από αυτήν των εμπλεκόμενων οργάνων. Στο πειθαρχικό δίκαιο του αστυνομικού προσωπικού, αυτό διασφαλιζόταν μόνον ως προς τις Ε.Δ.Ε., ωστόσο ο Μηχανισμός παρατήρησε ότι σε κάθε περίπτωση πρέπει να διασφαλίζεται η αναγκαία υπηρεσιακή απόσταση του διενεργούντος την εσωτερική έρευνα⁵³. Η πρόταση αυτή του Συνηγόρου υιοθετήθηκε τον Δεκέμβριο του 2019 από το Π.Δ. 111/2019 (αρ. 1 παρ. 1), καταλαμβάνοντας και τις προκαταρκτικές έρευνες (Π.Δ.Ε.) που αποτελούν τον κύριο όγκο των διοικητικών ερευνών.

Ωστόσο, το πρόβλημα εξακολουθεί για έρευνες που εκκρεμούσαν κατά το χρόνο δημοσίευσης του εν λόγω Π.Δ., και στα σχετικά πορίσματά του ο Συνήγορος επισημαίνει την έλλειψη της αναγκαίας υπηρεσιακής απόστασης, ως τυπικό εχέγγυο αμεροληψίας, σύμφωνα με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.⁵⁴.

Με πόρισμά του, ο Εθνικός Μηχανισμός για Π.Δ.Ε. του 2019 παρατήρησε ότι η διεξαγωγή έρευνας για κακοποίηση αλλοδαπών κρατουμένων σε Προαναχωρησιακό Κέντρο από αξιωματικό της ίδιας Διεύθυνσης, δεν πληροί τους όρους της αναγκαίας υπηρεσιακής απόστασης του διενεργούντος (**Φ. 246381**). Σε άλλες Π.Δ.Ε., ο Συνήγορος παρατηρεί ότι ο διενεργών υπηρετεί στην ίδια Διεύθυνση και στεγάζεται στο ίδιο κτίριο με τους καταγγελλόμενους αστυνομικούς για ψυχολογική κακοποίηση ανηλίκου (**Φ. 260871**),

52 Βλ. σελ. 81 – 114.

53 Βλ. την 1^η έκθεση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α., για τα έτη 2017 – 2018, σελ. 63 επ. και την έκθεση Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. για το 2019, σελ. 88 επ., 131 επ.

54 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Andersen κατά Ελλάδας* της 26.04.2018 παρ. 61 κ.ά.

και ότι επί της ουσίας πρόκειται για συναδέλφους του, που υπηρετούν είτε στην ίδια Υποδιεύθυνση, είτε στην ίδια Διεύθυνση με αυτόν, μοιράζονται το ίδιο εργασιακό περιβάλλον και εντάσσονται στην ίδια υπηρεσιακή ιεραρχία (Φ. 256994).

Ο Συνήγορος εξέφρασε την ικανοποίησή του για την αποδοχή της εισήγησής του, πριν την δημοσίευση του Π.Δ. 111/2019, δηλαδή να τροποποιηθεί η αρχική διαταγή Π.Δ.Ε. για φερόμενη ρατσιστική μεταχείριση, κατά τον έλεγχο αλλοδαπού πολίτη στην Αττική, και αυτή να ανατεθεί σε αξιωματικό άλλης Διεύθυνσης από αυτήν των εμπλεκόμενων (Φ. 259976). Στην αντίθετη κατεύθυνση, διαταγή συνέχισης έρευνας που εκδόθηκε μετά την δημοσίευση του Π.Δ. 111/2019, δεν το έλαβε υπόψη και η διοικητική εξέταση συνεχίστηκε εντός της ίδιας Διεύθυνσης (Φ. 242556).

5.2. Ως προς τον τύπο και το αντικείμενο της έρευνας

Παράλειψη τυπικής έρευνας

Σε απάντηση στον Συνήγορο, που ζήτησε να ενημερωθεί για τις διοικητικές έρευνες σχετικά με ορισμένα περιστατικά γύρω από την επέτειο του Πολυτεχνείου το 2019⁵⁵, που τέθηκαν υπόψη της Αρχής και για τα οποία υπάρχουν δημοσιοποιημένα στοιχεία, φωτογραφικό και βιντεοληπτικό υλικό, όπως προκύπτει από ηλεκτρονικά δημοσιεύματα που προώθησε στην ΕΛ.ΑΣ., η Γ.Α.Δ.Α. διευκρίνισε τον Απρίλιο 2020 ότι δύο από τα περιστατικά δεν αποτέλεσαν αντικείμενο διοικητικής διερεύνησης και διαβίβασε στον Συνήγορο τις υπηρεσιακές αναφορές. Για την «απρόκλητη επίθεση με χημικά σε συγκεντρωθέντες πολίτες στα Δικαστήρια της Ευελπίδων την 18.11.2019», από τη σχετική υπηρεσιακή αναφορά προέκυψε ότι δεν υπήρξε χρήση χημικών και ότι η ΕΛ.ΑΣ. απώθησε τους συγκεντρωθέντες επειδή δέχθηκε επίθεση με ρίψεις μπουκαλιών κ.ά., από άτομα με καλυμμένα τα χαρακτηριστικά τους με κουκούλες. Για το δεύτερο περιστατικό, τη «φερόμενη απρόκλητη επίθεση σε φοιτητές του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών την 11.11.2019», η αρμόδια Διεύθυνση αναφέρει ότι έγινε απώθηση από τη Δι.Α.Τ. ατόμων που αποπειράθηκαν να προβούν σε κατάληψη του κτιρίου, η απώθηση έγινε με ασπίδες, κατόπιν εντολής και σύμφωνα με τους κανόνες εμπλοκής, και ότι συνεπώς δεν θα αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω διερεύνησης από πειθαρχικής πλευράς. Ο Συνήγορος παρατηρεί ότι η διαμόρφωση της άποψης αυτής αποτελεί προϊόν άτυπης έρευνας, με βάση αποκλειστικά τις αναφορές των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, χωρίς εξέταση άλλων προσώπων, ως τρίτων μαρτύρων. Προτείνει δε, να ακολουθείται ο, προβλεπόμενος από το Π.Δ. 120/2008, τύπος της προκαταρκτικής έρευνας, για τη συλλογή στοιχείων σε περίπτωση δημόσιων καταγγελιών για επεισόδια. Πέραν από το ενιαίο της πρακτικής της ΕΛ.ΑΣ. (το 2020 είναι σύνηθες να διατάσσεται Π.Δ.Ε. για δημοσιεύματα που αναφέρονται σε επίμεμπτες ενέργειες αστυνομικών σε επεισόδια), η διευρυμένη συλλογή αποδείξεων και οι κανόνες που διέπουν μια τυπική έρευνα αποτρέπουν τον κίνδυνο η Διοίκηση να υποπίπτει στο σφάλμα της λήψης του ζητούμενου και να παρέχει στους πολίτες την εικόνα μη αμερόληπτης κρίσης.

55 Βλ. παραπάνω, κεφάλαιο 4.2 για τη διερεύνηση περιστατικών του Νοεμβρίου 2019.

Παράλειψη ερευνητών σε σχέση με τα καταγγελλόμενα

Αποσιώπηση βασανισμού

Δεδομένου ότι τα βασανιστήρια απαγορεύονται τόσο από το Σύνταγμα (αρ. 7 παρ. 2), όσο και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (αρ. 3) και αποτελούν πολύ σοβαρό περιστατικό αυθαιρεσίας, συνδεδεμένο με βαρύτατη πειθαρχική ευθύνη κατά το Π.Δ. 120/2008, αλλά και ποινική απαξία (άρθρ. 137Α Π.Κ.), είναι επιβεβλημένο να τυγχάνουν διεξοδικής διερεύνησης από τη Διοίκηση.

Σε Π.Δ.Ε., κατόπιν ηλεκτρονικού δημοσιεύματος με διάφορες καταγγελίες κρατουμένων, ο Συνήγορος παρατήρησε ότι ουδέν διαλαμβάνεται για το περιστατικό κακοποίησης άνδρα κρατουμένου στην έκθεση πορίσματος και από κανένα στοιχείο του φακέλου Π.Δ.Ε. δεν προκύπτει να έχει διερευνηθεί. Δεν περιλαμβάνεται η οποιαδήποτε αιτιολογία για τη μη διερεύνηση. Στη δημοσιευθείσα, μάλιστα, καταγγελία, αναφέρεται το μικρό όνομα του φερόμενου ως θύματος και προσδιορίζεται ο τόπος κράτησης, στοιχείο που θα επέτρεπε να ξεκινήσει η αναζήτηση του φερόμενου ως θύματος από συγκεκριμένο θάλαμο, προκειμένου, σε περίπτωση εντοπισμού του, να ληφθεί κατάθεση από τον φερόμενο ως υποστάνα ξυλοδαρμού, να προχωρήσει η παραγγελία ιατροδικαστικής εξέτασής του, κ.λπ. (**Φ. 273572**).

Αναιτιολόγητη χρήση όπλου

Σε μία περίπτωση, η χρήση όπλου, σύμφωνα με τις λεπτομερείς προϋποθέσεις των παρ. 1 και 2 του αρ. 3 του Ν. 3169/2003, δεν εξετάζεται και ο διενεργών αρκείται να αναφέρει ότι οι αστυνομικοί πρόταξαν τα όπλα τους σε έλεγχο πολιτών, σύμφωνα με τη σχετική κανονιστική διαταγή (**Φ. 244537**).

Παράλειψη διερεύνησης ρατσιστικού κινήτρου

Παρατηρήθηκε παράλειψη διερεύνησης και τεκμηρίωσης της ύπαρξης ή μη ρατσιστικού κινήτρου, παρά τη σχετική διαταγή και τα καταγγελλόμενα για την κακοποίηση δικαιούχου διεθνούς προστασίας, σε Α.Τ. στο κέντρο της Αθήνας (**Φ. 269978**).

Μη προσδιορισμός δράστη

Ο αναγκαίος προσδιορισμός του δράστη μιας αυθαίρετης πράξης, αποτελεί συστατικό στοιχείο μιας διεξοδικής και αποτελεσματικής διοικητικής έρευνας, σύμφωνα με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.⁵⁶.

Σε φερόμενες σωματικές βλάβες, οι καταγγέλλοντες ισχυρίζονται ότι κατονομαζόμενος αστυνομικός διευθυντής αρνούσαν επί δύο ώρες να τους δώσει τα στοιχεία των αστυνο-

56 Αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. Κωνσταντίνopoulos κατά Ελλάδας, 22.11.2018, Μακαράτζης κατά Ελλάδας, 20.12.2004, § 74: «Η έρευνα πρέπει κατ' αρχάς να μπορεί να οδηγήσει σε εξακρίβωση των περιστασέων, υπό τις οποίες έλαβε χώρα το συμβάν και, κατά δεύτερο λόγο, στον εντοπισμό και τον κολασμό των υπαίτιων. Δεν πρόκειται για υποχρέωση όσον αφορά το αποτέλεσμα, αλλά τα μέσα».

μικών που τους χτύπησαν, και ο διενεργών την Π.Δ.Ε. θεωρεί, χωρίς να το τεκμηριώνει, ότι ουδέποτε τους στερήθηκε το δικαίωμα για αναφορά αίτησης των στοιχείων την επόμενη ημέρα. Ο Συνήγορος κατέληξε στο πόρισμά του, ότι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι οι καταγγέλλοντες δεν είχαν άμεση πρόσβαση στα στοιχεία των αστυνομικών που ήρθαν σε επαφή μαζί τους, ήταν ο μη εντοπισμός των δραστών του φερόμενου περιστατικού (Φ. 258550).

Δεν μπορεί να μετακυλίεται το καθήκον εντοπισμού και ανεύρεσης των δραστών καταγγελλόμενης κακομεταχείρισης στο θύμα και καταγγέλλοντα αυτής, δεδομένου του διερευνητικού καθήκοντος του ενεργούντος τη διοικητική εξέταση και της αναγκαίας αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας, στο βαθμό που ομοιάζει η πειθαρχική διαδικασία με την αντίστοιχη ποινική, στο ερευνητικό και αποδεικτικό της μέρος (Φ. 248287).

Ενώ ο καταγγέλλων αναφέρει ότι χτυπήθηκε συνολικά από πέντε αστυνομικούς του συγκεκριμένου Τμήματος, οι οποίοι έφεραν πολιτική περιβολή, παρέχοντας ταυτόχρονα λεπτομερή περιγραφή τους και, επιπλέον, δηλώνοντας ότι θα μπορούσε να τους αναγνωρίσει, εντούτοις ο διενεργών δεν προβαίνει σε καμία ενέργεια ταυτοποίησης αυτών αλλά επιλέγει, χωρίς κανένα επιχείρημα, να περιορίσει τον κύκλο των ελεγχόμενων αστυνομικών, μόνο σε εκείνους τους δύο, που την επίμαχη ημερομηνία διεξήγαγαν την προανάκριση (Φ. 257377).

5.3 Ως προς το καθήκον του διενεργούντος για αναζήτηση μαρτύρων και άλλου αναγκαίου και πρόσφορου αποδεικτικού υλικού

Αποτελεί καθήκον του διενεργούντος η αναζήτηση, όχι μόνον μαρτύρων, αλλά και κάθε αναγκαίου και πρόσφορου υλικού (καταγραφές σε βιβλία συμβάντων, βιντεοληπτικό η φωτογραφικό υλικό κ.ά.), δεδομένου ότι η αυτεπάγγελτη συγκέντρωση του αποδεικτικού υλικού απορρέει από την αρχή της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας που ισχύει και στην πειθαρχική δίκη.

Αναζήτηση μαρτύρων

Η παράλειψη αναζήτησης μαρτύρων μπορεί να αφορά και **αστυνομικούς** παρόντες στο επεισόδιο:

Σε καταγγελία για σωματικές βλάβες στη Θεσσαλονίκη, δεν κλήθηκαν να καταθέσουν τα μέλη των, εμπλεκόμενων στο συγκεκριμένο σημείο, διμοιριών, ώστε να εξαντλούνταν τα περιθώρια εντοπισμού αυτών που ενεπλάκησαν με τους καταγγέλλοντες (Φ. 258550). Ο διενεργών παρέλειψε να αναζητήσει τους αστυνομικούς στο Α.Τ. στο οποίο μετέβη ο καταγγέλλων αμέσως μετά το περιστατικό για να διαμαρτυρηθεί (Φ. 251687) ή άλλους αστυνομικούς του Α.Τ., στο οποίο καταγγέλθηκε σεξουαλική παρενόχληση (Φ. 262869). Τροχονόμος, αν και ουσιώδης αυτόπτης μάρτυρας, δεν κλήθηκε για κατάθεση (Φ. 251687).

Άλλοι υπηρεσιακοί παράγοντες ως μάρτυρες

Σε καταγγελία κακοποίησης σημειώθηκαν τα εξής: Δεν αναζητούνται και δεν καλούνται ως μάρτυρες οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι του Καταστήματος Κράτησης που παρέλαβαν τον καταγγέλλοντα, ούτε το ιατρικό προσωπικό που τον εξέτασε και τον παρέπεμψε στο τμήμα επειγόντων περιστατικών του Γενικού Νοσοκομείου (Φ. 257377).

Τρίτοι μάρτυρες

Η εξάντληση των αποδεικτικών μέσων σε καταθέσεις αποκλειστικά αστυνομικών, δεν προσδίδει αμεροληψία στις διενεργούμενες έρευνες, σύμφωνα και με τη σχετική νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.⁵⁷. Παρατηρείται ότι συχνά παραλείπονται τρίτοι ιδιώτες μάρτυρες.

Σε Π.Δ.Ε. ξυλοδαρμού ασυνόδευτου ανηλίκου σε Α.Τ. της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ο διενεργών δεν κάλεσε να εξετάσει ως μάρτυρα τον συνοδό εκ μέρους της Μ.Κ.Ο. που τον παρέλαβε από το Τμήμα, για να τον οδηγήσει σε δομή ανηλίκων (Φ. 269220). Σε περιστατικό σε σταθμό του μετρό, δεν κλήθηκαν ούτε οι ιδιώτες που συνέδραμαν τον ελεγχόμενο αστυνομικό (Φ. 265164). Το γεγονός ότι ο καταγγέλλων δεν πρότεινε την εξέταση άλλων μαρτύρων, δεν απαλλάσσει τον διενεργούντα από την υποχρέωση να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την αναζήτηση της αλήθειας, δεδομένου μάλιστα ότι το περιστατικό έλαβε χώρα στο κέντρο της πόλης και σε ώρα κατά την οποία υφίσταται ισχυρό ενδεχόμενο να υπήρχαν παρόντες μάρτυρες καταστηματαρχες ή άλλοι κάτοικοι της περιοχής (Φ. 261027). Ομοίως, σε περιστατικό σε κατοικημένη περιοχή νωρίς το βράδυ (Φ. 244537). Η καταγγελλόμενη κακοποίηση έλαβε χώρα αρχικά έξωθεν γραφείου ανοικτού στο κοινό, χωρίς να κληθούν ως μάρτυρες οι πολίτες που ήταν παρόντες στο περιστατικό (Φ. 259978). Δεν αναζητούνται αυτόπτες μάρτυρες από παρακείμενες οικίες ή καταστήματα στο σημείο που έλαβε χώρα η πεζή καταδίωξη και ο πυροβολισμός, ούτε οι πολίτες που συνέδραμαν τον ελεγχόμενο αστυνομικό να καλέσει την υπηρεσία άμεσης δράσης (Φ. 253928).

Αλλοδαποί μάρτυρες

Η έλλειψη έγκαιρης εξέτασης αλλοδαπών μαρτύρων στις έρευνες της ΕΛ.ΑΣ., έχει ήδη αναφερθεί σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης⁵⁸. Εντύπωση ωστόσο προκαλεί η αποφυγή εξέτασης αλλοδαπών κατοίκων ευρωπαϊκής χώρας.

Ο Συνήγορος δεν θεώρησε νόμιμη αιτιολογία την διαπίστωση της έκθεσης πορίσματος Π.Δ.Ε., ότι δεν είναι δυνατόν να εξετασθεί ο καταγγέλλων, καθόσον τυγχάνει μόνιμος κάτοικος χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ' ανάλογη εφαρμογή των σχετικών διατάξεων του Κ.Π.Δ., η ένορκη εξέταση του καταγγέλλοντος θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ενώπιον της οικείας προξενικής αρχής⁵⁹. Σε κάθε περίπτωση, η μη κλήση του προς εξέταση, στο πλαίσιο της Π.Δ.Ε., σημαίνει ότι ο διενεργών οφείλει να λάβει

57 Υπόθεση *Emin Huseynov κατά Αζερμπαϊτζάν*, Απόφαση 07.05.2015.

58 Βλ. κεφάλαιο 3.1. Περιστατικά κατά προσώπων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες.

59 Άρ. 33 Π.Δ. 120/2008, σε συνδυασμό με αρ. 216 παρ. 2 Κ.Π.Δ.

υπόψη του τα όσα αναλυτικά εκθέτει στην έγγραφη καταγγελία του για ρατσιστική μεταχείριση, που διαβιβάσθηκε μέσω της οικείας προξενικής αρχής (Φ. 259976).

Κρατούμενοι μάρτυρες

Η εξέταση των κρατουμένων, και δη των αλλοδαπών, ως μαρτύρων, παρουσιάζει πολλές ελλείψεις, κάποιες φορές μάλιστα παραλείπεται τελείως, τόσο για τα φερόμενα θύματα, όσο και για τους ουσιώδεις μάρτυρες. Ο Μηχανισμός υπενθυμίζει τη γενική αρχή της νομολογίας του Ε.Δ.Δ.Α., για την ευάλωτη θέση των κρατουμένων και την υποχρέωση διενέργειας ανεξάρτητης και αποτελεσματικής έρευνας, σε περιπτώσεις ισχυρισμών για κακομεταχείριση από αστυνομικά ή άλλα κρατικά όργανα⁶⁰.

Σε Π.Δ.Ε. που η εξέταση των αλλοδαπών κρατουμένων παραλείφθηκε τελείως, άνευ αιτιολόγησης από τον διενεργούντα, ο Συνήγορος στο πόρισμά του παρατηρεί ότι η αναζήτηση των φερόμενων θυμάτων και ουσιωδών μαρτύρων μεταξύ των ιδίων των κρατουμένων είναι καίριας σημασίας για την επιβεβαίωση ή μη του περιστατικού. «*Η διαδικασία πρέπει να διεξάγεται με τέτοιο τρόπο, ώστε να δίδεται πραγματική ευκαιρία στα ενδιαφερόμενα άτομα να προβαίνουν σε δήλωση, σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο τους μεταχειρίστηκαν*»⁶¹ (Φ. 266506).

Σε άλλη υπόθεση, δεν προκύπτει από την έκθεση πορίσματος η ένορκη εξέταση δυο προσφύγων – κατηγορουμένων, στους οποίους επιβλήθηκε προσωρινή κράτηση, ούτε η προσπάθεια για τη διασφάλισή της. Ο Συνήγορος παρατηρεί ότι με κατά παραγγελία εξέτασή τους θα έπρεπε να ερωτηθούν για το αν ασκήθηκε σε βάρος τους βία κατά το υπό διερεύνηση περιστατικό, από ποιους, με ποιο τρόπο ή μέσο, αν αυτή η άσκηση τους προκάλεσε τραυματισμούς, αν υπήρξε συμπλοκή με τους συγκαταόμενους τους, κ.ά. (Φ. 257712).

Εξαιτίας της καθυστέρησης της Π.Δ.Ε., εκ των πραγμάτων ακυρώθηκε η έγκαιρη αναζήτηση αυτοπτών και αυτίκων μαρτύρων, πλην των αστυνομικών, καθώς πρόκειται για τις συγκαταόμενες της καταγγέλλουσας σωματική βλάβη, δηλαδή για μάρτυρες με αλλοδαπή καταγωγή σε καθεστώς διοικητικής κράτησης, των οποίων η αναζήτηση πλέον καθίσταται σχεδόν μάταιη, καθώς πολλές από αυτές δεν βρίσκονται πλέον στη χώρα. Ο Συνήγορος επισήμανε ότι, σε ανάλογες περιπτώσεις, το Ε.Δ.Δ.Α. έχει ήδη κρίνει ότι η παρέλευση του χρόνου μειώνει αναπόφευκτα την ποσότητα και την ποιότητα των διαθεσίμων αποδείξεων, και ότι η εντύπωση έλλειψης επιμέλειας προκαλεί αμφιβολίες ως προς την καλή πίστη με την οποία διεξήχθησαν οι έρευνες⁶² (Φ. 250007).

60 Αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. *Salman κατά Τουρκίας*, 27.6.2000, παρ. 99, και *Κωνσταντινόπουλος κατά Ελλάδος*, 22.11.2018, παρ. 91.

61 Σχετική σύσταση της CPT μετά από επίσκεψη στη χώρα μας από 14 έως 23 Απριλίου 2015 (βλ. *CPT/Inf (2016) 4 part*, <https://rm.coe.int/-/14-/1680931ad4>, σκ. 40, 41,42).

62 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Paul and Aundrey Edwards κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 13.04.2002.

Δικηγόροι ως μάρτυρες

Σε υπόθεση φερόμενου τραυματισμού κρατουμένων σε Α.Τ., ο Συνήγορος παρατηρεί ότι η δικηγόρος των κρατουμένων θα μπορούσε να έχει εξεταστεί στο πλαίσιο της Π.Δ.Ε. και να ερωτηθεί για το πότε μετέβη στο Τμήμα, τι γνωρίζει για το περιστατικό, αν τυχόν άκουσε οτιδήποτε στο χώρο των κρατητηρίων κατά τη διάρκεια της επέμβασης, αν έφεραν τραύματα οι κρατούμενοι με τους οποίους συνομίλησε, αν της ανέφεραν οι κρατούμενοι ότι έλαβε χώρα συμπλοκή μεταξύ τους και αν ζήτησαν ορισμένοι βοήθεια (Φ. 257712).

Ιατροί ως μάρτυρες – αναζήτηση ιατροδικαστικών και ιατρικών εκθέσεων

Οι σχετικές παραλείψεις είναι κρίσιμες για τη συλλογή αποδείξεων, σε περίπτωση καταγγελιών για σωματικές βλάβες, ενώ τα αίτια των τραυματισμών, αν χρειαστεί, πρέπει να διευκρινίζονται και με καταθέσεις των ιατρών ή ιατροδικαστών.

Η διενεργούσα παρέλειψε να αναζητήσει εξιπήρια, διαγνώσεις, βεβαιώσεις νοσηλείας από το Γενικό Νοσοκομείο στο οποίο εισήχθη ο καταγγέλλων μετά το περιστατικό, και δεν έκρινε σκόπιμο να εξεταστεί πιθανούς μάρτυρες, σχετικά με την κατάστασή του τη δεδομένη χρονική στιγμή (Φ. 251687). Αν και ζητήθηκε από το Τμήμα, την επομένη ημέρα της προσαγωγής των τριών καταγγελλουσών, η εξέτάσή τους από την Ιατροδικαστική Υπηρεσία, τα πορίσματά της δεν περιλαμβάνονται στον φάκελο και δεν έχουν ληφθεί υπόψη από τον διενεργούντα την Π.Δ.Ε. (Φ. 266802). Ο διενεργών παραλείπει να καλέσει ως μάρτυρες το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό του Γενικού Νοσοκομείου που περιέθαλψαν τον παραπεμφθέντα κρατούμενο και γνωμάτευσαν ως προς το τραύμα του (Φ. 257377).

Αναζήτηση βαλλιστικών και άλλων εκθέσεων

Αν και στο πόρισμα ο διενεργών την Ε.Δ.Ε. αναφέρεται σε μία βολή «ασφαλούς» εκφοβιστικού ελέγχου και στην περισυλλογή ενός κάλυκα, εντούτοις δεν διευκρινίζει ούτε σε τι συνίσταντο οι ασφαλείς συνθήκες, ούτε ταυτοποιείται το όπλο βολής, καθώς παραλείπει να ζητήσει, τόσο την έκθεση βλητικής πραγματογνωμοσύνης, προκειμένου να διαπιστωθεί η φορά της σφαίρας, όσο και τη βαλλιστική έκθεση, προκειμένου να αποδειχθεί η ταυτότητα του κάλυκα. Αντ' αυτού, ο διενεργών επιλέγει να βασιστεί αποκλειστικά στις έγγραφες δηλώσεις του ελεγχόμενου αστυνομικού ως προς τον αριθμό των βολών και την ασφάλεια των συνθηκών, η οποία, όπως συγκεκριμένα αναφέρεται, ταυτίζεται με τη γνώση του ελεγχόμενου αστυνομικού ως προς τη ρυμοτομία της περιοχής (Φ. 253928).

Αναζήτηση φωτογραφικού και βιντεοληπτικού υλικού

Ο Συνήγορος παρατήρησε ότι στο πλαίσιο Π.Δ.Ε. για τραυματισμό κρατουμένων, η διερεύνηση και αξιολόγηση της δυνατότητας διατήρησης αντιγράφου του υλικού από το σύστημα βιντεοεπιτήρησης και η ένταξή του στη σχηματισθείσα δικογραφία κατ' αρ. 243 Κ.Π.Δ., στο βαθμό που αυτό αποτελεί αποδεικτικό μέσο, αποτελεί υποχρέωση για

τον ανακριτικό υπόλληλο, σε συνδυασμό με το αρ. 239 Κ.Π.Δ.⁶³. Επίσης, το άρθρο 95 Π.Δ. 141/1991 προβλέπει αντίστοιχες υποχρεώσεις.

Σε περίπτωση κρατουμένου που αναφέρει χτυπήματα στο κεφάλι, ο Συνήγορος παρατήρησε ότι στην Π.Δ.Ε. θα πρέπει να αναζητηθούν οι φωτογραφίες της Δ.Ε.Ε. που ελήφθησαν κατά την εγκληματολογική του σήμανση, με βάση την ανωτέρω υποβλητική αναφορά, στις οποίες θα εμφανίζεται η ημερομηνία και η ώρα λήψης. Επίσης, αν υπήρχε στο χώρο του Αστυνομικού Τμήματος σύστημα βιντεοεπιτήρησης, θα έπρεπε να αναζητηθεί αντίγραφο του υλικού ή έγγραφο για την ανυπαρξία ή μη λειτουργία ή για το χρόνο διατήρησης του υλικού (**Φ. 242556, Φ. 257712**). Επίσης, σε τραυματισμό φιλάθλου σε επεισόδια έξω από το γήπεδο, ο Συνήγορος επισήμανε ότι για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της διερεύνησης, είναι αναγκαίο να αναζητηθεί τυχόν βιντεοληπτικό υλικό και να εξεταστεί εάν οι διμοιρίες που έδρασαν έφεραν διακριτικά στη στολή ή όχι, σύμφωνα και με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.⁶⁴ (**Φ. 248287**).

5.4 Ως προς την αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού

Αρχή της πλήρους αιτιολογίας

Ο Εθνικός Μηχανισμός επισημαίνει ότι, κατά την αρχή της ηθικής απόδειξης που ισχύει και στην πειθαρχική δίκη, χρειάζεται πάντα η αιτιολογία «ειδικά και εμπειριστατωμένα με ποια αποδεικτικά μέσα και ποιους συλλογισμούς» σχηματίσθηκε η κρίση του διενεργούντος την διοικητική έρευνα⁶⁵, χωρίς αυτό να τηρείται πάντα στην πράξη.

Σε υπόθεση φερόμενης προσβολής προσωπικής ελευθερίας καταγγέλλουσας που προσήκθη από την οικία της, ο Συνήγορος παρατήρησε ότι αυτό που καταφανώς λείπει από το σκεπτικό της συμπληρωματικής έκθεσης πορίσματος του διενεργήσαντος την Π.Δ.Ε., είναι η τεκμηρίωση, δηλ. η συγκεκριμένη αιτιολογία επί των ισχυρισμών και των αποδεικτικών στοιχείων, μαρτυρικών καταθέσεων ή άλλων, που τον οδήγησε στη διαμόρφωση της πεποίθησης ότι δεν υφίσταται πειθαρχική ευθύνη των εμπλεκόμενων αστυνομικών, σχετικά με την καταγγελία παράνομης προσβολής της προσωπικής ελευθερίας της καταγγέλλουσας, ως προς το αν υπήρξε ή όχι παράνομη προσαγωγή, υπέρβαση του αυτοφώρου, έκθεσή της ως δράστριας κλοπής στα μάτια των περιοίκων, επίσης ο ισχυρισμός της ότι υπέστη απειλή από τον Αξιωματικό Υπηρεσίας κ.λπ. Για όλα τα παραπάνω, υφίστανται στον διαβιβασθέντα φάκελο μαρτυρικές καταθέσεις που θα έπρεπε να αξιολογηθούν, σε σχέση και με έγγραφα όπως η κλήση της Άμεσης Δράσης κ.ά. (**Φ. 243707**). Σε υπόθεση τραυματισμού κρατουμένων, ο διενεργών προέβη σε πρωθύστερη εξαγωγή συμπεράσματος, κρίνοντας αόριστο σχετικό έγγραφο στην αρχή του ιστορικού, πριν την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων και προκαταλαμβάνοντας τα μετέπειτα αναλυθέντα: Πέραν του ότι αυτό δεν συνάδει με την αρχή της πλήρους αιτιολογίας (σύμφωνα με την οποία η αιτιολογία δεν μπορεί να είναι τυπική, εφόσον

63 Ββλ. Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Milić and Nikezi v. Montenegro*, 28.04.2018, παρ. 99 – 100.

64 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Hentschel and Stark κατά Γερμανίας* της 09.09.2017.

65 Δυνάμει του άρ. 8 παρ. 1 Π.Δ. 120/2008, σε συνδυασμό με αρ. 177 Κ.Π.Δ.

σκοπείται η ουσιαστική ορθότητα των δικαιοδοτικών κρίσεων), μια τέτοια προσέγγιση δεν πληροί ούτε την απαίτηση της νομολογίας του Ε.Δ.Δ.Α., βάσει του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α. και της διαδικαστικής υποχρέωσης που απορρέει από αυτό για διενέργεια επίσημης αποτελεσματικής έρευνας, η οποία πρέπει να είναι εξονυχιστική⁶⁶, σε περίπτωση καταγγελιών για κακομεταχείριση (Φ. 257712).

Τεκμηρίωση πρότασης κυρώσεων

Σε θέματα κυρώσεων, ο Εθνικός Μηχανισμός σχολιάζει την πρόταση του διενεργούντος την Π.Δ.Ε. ή Ε.Δ.Ε., όταν παρατηρεί μια προφανή δυσαναλογία με το διαπιστωθέν παράπτωμα ή έλλειψη τεκμηρίωσης για την υπαγωγή στις σχετικές διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου.

Σε περίπτωση που προτάθηκε στην Π.Δ.Ε. η κατώτερη ποινή της επίπληξης αντί του προστίμου, ο Συνήγορος σημειώνει ότι ως πειθαρχικός ελεγκτέα πράξη προκρίνεται η στάση των δύο αστυνομικών έναντι της υπηρεσίας τους, χωρίς να γίνεται καμία αναφορά στο γεγονός ότι το μείζον εν προκειμένω είναι η διερευνητέα άσκηση λεκτικής και σωματικής βίας σε ανήλικο, η οποία συνιστά τουλάχιστον ανάρμοστη συμπεριφορά προς πολίτες και αναξιοπρεπή συμπεριφορά αστυνομικού εντός υπηρεσίας, αντιβαίνει στο υπηρεσιακό καθήκον και συνιστά ασυμβίβαστη, προς την ιδιότητα του αστυνομικού, διαγωγή (Φ. 258546).

Σε περιστατικό βάνουσης συμπεριφοράς κατά προσαγόμενου αλλοδαπού, στο αιτιολογικό μέρος της έρευνας διακριτά αποτυπώνεται η πειθαρχική ευθύνη του συνοδηγού του οχήματος και παρόντος στο περιστατικό, ο οποίος δεν το ανέφερε ως όφειλε στον Αξιωματικό Υπηρεσίας, ωστόσο κατά τον διενεργούντα δεν προκύπτουν εξόφθαλμες και βαριές παραλείψεις και προτείνεται η ποινή του προστίμου. Ο Συνήγορος παρατηρεί ότι η υπαγωγή ανήκει στα πειθαρχικά όργανα, ωστόσο η πειθαρχική ποινή στοχεύει στην διασφάλιση του δημοσίου συμφέροντος, μέσω του σωφρονισμού των παραβατών στην υπηρεσία, στη δε έννοια της πειθαρχίας εντάσσεται, σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 περ. ε' του Π.Δ. 120/2008, ο σεβασμός και η προστασία των δικαιωμάτων που προβλέπονται από το Σύνταγμα και τους νόμους. Το υπηρεσιακό καθήκον, σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 του Π.Δ. 120/2008, προσδιορίζεται από τις υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον αστυνομικό από τις διατάξεις του Συντάγματος, των νόμων, των Κανονισμών του Σώματος και από τη συμπεριφορά που πρέπει ο αστυνομικός να τηρεί εντός και εκτός υπηρεσίας λόγω ιδιότητας, μεταξύ δε των τηρητέων κανόνων, του αρ. 2 παρ. δ' και ε' του Π.Δ. 254/2004 «Κώδικας Δεοντολογίας του αστυνομικού», στο οποίο προβλέπεται ότι ο αστυνομικός «σέβεται το δικαίωμα στη ζωή και την προσωπική ασφάλεια κάθε ατόμου. Δεν επιφέρει, δεν προκαλεί και δεν ανέχεται πράξεις βασανιστηρίων ή απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης ή τιμωρίας και αναφέρει αρμοδίως κάθε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Συνεπώς, με βάση τα παραπάνω, το αρμόδιο όργανο, ως προς την υπαγωγή ή μη στο, βαρύτερης ποινής, παράπτωμα του άρθρου 11 παρ. 1 περ. ι' του Π.Δ. 120/2008 της συμπεριφοράς του συνοδηγού, θα πρέπει

66 «Οι αρχές πρέπει να καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες για την εξακρίβωση της αλήθειας και δεν πρέπει να αρκούνται σε βεβαιωμένα και αβάσιμα συμπεράσματα για να κλείσουν την έρευνά τους ή για να σπρίξουν τις αποφάσεις τους» (βλ. Ε.Δ.Δ.Α., Απόφαση Πετροπούλου – Τσακίρης κατά Ελλάδας, 06.12.2007, παρ. 45).

να κρίνει τη σοβαρότητα ή μη της παράλειψης αναφοράς της συμπεριφοράς του άλλου αστυνομικού ως σοβαρή ή μη παράλειψη για την εκπλήρωση του υπηρεσιακού καθήκοντος και την τήρηση της πειθαρχίας, και όχι με κριτήριο το εξόφθαλμο αυτής (που στην υπό κρίση περίπτωση καθίσταται απορίας άξιο γιατί δεν πληρούται) (Φ. 253608).

Αιτιολόγηση ασκηθέντος μέτρου βίας

Σε έκθεση πορίσματος διαπιστώνεται ότι η επέμβαση Δι.Α.Τ. σε Α.Τ. κρίθηκε αναγκαία και επιτακτική, καθόσον υπήρχε διασάλευση της τάξης, *δεν προσδιορίζεται όμως σε ποιες ενέργειες εξειδικεύτηκε η επέμβαση και με ποιο τρόπο, μέσο και σε ποιο βαθμό χρησιμοποιήθηκε βία για την αποκατάσταση της τάξης*, για να διαπιστωθεί ότι ήταν απολύτως αναγκαία και νόμιμη, ώστε να θεμελιώνεται το ανωτέρω συμπέρασμα⁶⁷ (Φ. 257712).

Αξιολόγηση μαρτυρικών καταθέσεων

Σε Π.Δ.Ε. για κακοποίηση δικαιούχου διεθνούς προστασίας, δεν παρέχονται επαρκείς εξηγήσεις ως προς ένα από τα βασικότερα ζητούμενα της έρευνας, ως προς το πώς, δηλαδή, ο καταγγέλλων έπεσε από μόνος του μπρούμυτα στα μαρμάρινα σκαλιά, έξωθεν του γραφείου, και κατόπιν άρχισε να χτυπά το κεφάλι και τα πόδια του, όπως καταγράφεται στις περισσότερες ληφθείσες μαρτυρίες αστυνομικών, αντίθετα οι σωματικές βλάβες κατά την ιατροδικαστική έκθεση δεν αποδίδονται σε πτώση και δεν περιλαμβάνουν ευρήματα στο κεφάλι (Φ. 259978).

Σε Π.Δ.Ε. για άσκηση βίας σε μπτέρα και ένα εκ των δυο ανηλικών τέκνων της, ο διενεργών στηρίζεται στην κατάθεση του εν διαστάσει συζύγου της για την ψυχολογική κατάστασή της, μεταπορίζοντας, κατά τον τρόπο αυτό, το αντικείμενο διερεύνησης από τη συμπεριφορά του ελεγχόμενου αστυνομικού στη διερεύνηση της συμπεριφοράς του θύματος, και υιοθετώντας αβασάνιστα τους ισχυρισμούς του εν διαστάσει συζύγου της καταγγέλλουσας, με τον οποίο αυτή βρίσκεται σε αντιδικία. Παράλληλα, παραβλέπει τις ιατρικές γνωματεύσεις τόσο για την ίδια, όσο και για τα τέκνα, συμπεριλαμβανομένης της πραγματογνωμοσύνης παιδοψυχιάτρου (Φ. 261397).

Ίσες αποστάσεις από τον διενεργούντα

Η αμεροληψία του διενεργούντος την έρευνα εκφράζεται με την τήρηση ίσων αποστάσεων και τη μη θεώρηση εκ προοιμίου αναξιοπιστης της εκδοχής του καταγγέλλοντα έναντι της εκδοχής των ελεγχόμενων αστυνομικών⁶⁸.

67 Σύμφωνα με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., η προσφυγή στη σωματική βία κατά προσώπου που κρατείται, η οποία δεν έχει καταστεί αυστηρά απαραίτητη από τη δική του συμπεριφορά – αντίδραση, μειώνει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και αποτελεί κατ' αρχήν παραβίαση του δικαιώματος που ορίζεται στο άρθρο 3 της Ε.Σ.Δ.Α. (βλ. Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. Assenov κατά Βουλγαρίας, 28.10.1998, παρ. 24).

68 Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 26.04.2018, Andersen κατά Ελλάδας, § 61: «Κρίνοντας υποκειμενική την εκδοχή του προσφεύγοντος και όχι εκείνη των αστυνομικών, οι αρχές στις οποίες είχε ανατεθεί η έρευνα, εφάρμοσαν έτσι στην πράξη διαφορετικά κριτήρια κατά την αξιολόγηση των καταθέσεων. Όμως, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η αξιοπιστία των καταθέσεων των αστυνομικών έπρεπε επίσης να εξετασθεί, πολλώ μάλλον δεδομένου ότι η επίδικη έρευνα είχε σκοπό να διαπιστώσει αν οι αστυνομικοί έπρεπε να αποτελέσουν το αντικείμενο πειθαρχικών ποινών» (Zelilof κατά Ελλάδας, αριθ. 17060/03, § 60, 24 Μαΐου 2007, και Ognyanova και Choban κατά Βουλγαρίας, αριθ. 46317/99,

Ο διενεργών την Π.Δ.Ε. για ψυχολογική κακοποίηση ανηλίκου, στηρίζεται αποκλειστικά στις πανομοιότυπες έγγραφες εξηγήσεις των ελεγχόμενων αστυνομικών, υιοθετώντας τους ισχυρισμούς τους, χωρίς τη συνδρομή άλλου στοιχείου, ως μόνη και βάσιμη απόδειξη του ανυπόστατου των ισχυρισμών των γονέων του καταγγέλλοντος (Φ. 260871). Δεν επαρκεί η αριθμητική υπεροχή των μαρτυρικών καταθέσεων υπέρ της Α ή Β εκδοχής, αν δεν αξιολογηθούν και ποιοτικά (Φ. 247701).

Πανομοιότυπες καταθέσεις μαρτύρων

Οι πανομοιότυπες καταθέσεις δεν θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη, δεδομένης της προφανούς έλλειψης αποδεικτικής τους αξίας (Φ. 261027, Φ. 251687). Οι καταθέσεις επτά (7) αστυνομικών είναι πανομοιότυπες, καθώς διαφέρουν μόνον στα προσωπικά στοιχεία των εξεταζομένων (Φ. 244537).

Μη υποβολή αναγκαίων ερωτήσεων

Πρόκειται για συχνό φαινόμενο, το οποίο καθιστά μια εσωτερική έρευνα της Διοίκησης μη διεξοδική και μπορεί να επιφέρει μερικότητα στην τεκμηρίωση του πορίσματός της.

Δεν ερωτήθηκαν οι παρόντες αστυνομικοί του Α.Τ. αν έλαβε χώρα συμπλοκή των κρατουμένων, τότε και αν προέκυψε από αυτή ο τραυματισμός των δυο προσφύγων (Φ. 257712). Σε υπόθεση παράνομης χρήσης πυροβόλου όπλου, δεν ερωτήθηκαν οι μάρτυρες για την κατεύθυνση των πυροβολισμών (Φ. 253608). Σε τραυματισμό φιλάθλου σε επεισόδια έξω από το γήπεδο, δεν υποβλήθηκε στους αστυνομικούς καμία ερώτηση, σχετικά με τη θέση που είχαν οι διμοιρίες, τη μετακίνηση και αντίδρασή τους στην επίθεση των ατόμων (Φ. 248287). Το φερόμενο ως θύμα αστυνομικής επίθεσης, δεν ερωτήθηκε για τυχόν επίθεση σε άλλους πολίτες, ενώ αντίθετα η μη επίθεση σε κανέναν άλλο πολίτη, περιλαμβάνεται σε καταθέσεις αστυνομικών και επαναλαμβάνεται στο σκεπτικό πορίσματος Π.Δ.Ε. (Φ. 272727).

Πλημμελής αξιολόγηση ιατρικών ευρημάτων

Δεν αξιολογήθηκε η εκχύμωση, ούτε η ιατροδικαστική εκτίμηση για τις κακώσεις που πιθανόν να προκλήθηκαν από τις χειροπέδες, ούτε αξιολογήθηκαν οι κακώσεις που προκλήθηκαν από θλών όργανο. Εάν επιβεβαιώνονται οι αιτιάσεις ως προς ορισμένα μόνον χτυπήματα και πάλι θα πρέπει να διερευνηθεί η νομιμότητά τους (Φ. 247701). Ο διενεργών δεν προέβη σε καμία αξιολόγηση του περιεχομένου του πιστοποιητικού γενικού νοσοκομείου, στο οποίο διαπιστώνεται η ύπαρξη μωλώπων και εκχυμώσεων, ούτε συνεκτίμησε τις φωτογραφίες που υπέβαλε ο καταγγέλλων (Φ. 261027). Απαιτείται συγκεκριμένη αξιολόγηση των ευρημάτων της ιατροδικαστικής έκθεσης, σε σχέση με τα καταγγελλόμενα αίτια των κακώσεων (Φ. 257712).

Η Π.Δ.Ε. στηρίχθηκε σε συνοπτικές ιατρικές εξετάσεις, παρουσία άλλων προσώπων και αστυνομικού, από ιατρό του Καταστήματος Κράτησης, σε περίπτωση καταγγελίας κρατουμένης για ξυλοδαρμό. Ο Συνήγορος παρατηρεί ότι στην περίπτωση αυτή δεν

§ 99, 23 Φεβρουαρίου 2006).

προκύπτει να τηρήθηκαν οι εγγυήσεις αποτελεσματικής έρευνας για κακομεταχείριση, που συνίστανται σε έγκαιρη και προσήκουσα ιατρική εξέταση, σύμφωνα με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.⁶⁹ (Φ. 250007).

Ο διενεργών Π.Δ.Ε. για ψυχολογική κακοποίηση ανηλίκου, απορρίπτεται με έωλη επιχειρηματολογία τις προσκομισθείσες ιατρικές γνωματεύσεις, ενώ παραλείπει να ζητήσει, στο πλαίσιο διενέργειας πειθαρχικού ελέγχου, ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη για τον καταγγέλλοντα, ενόψει των αμφιβολιών που διατυπώνει, και να εξετάσει ως μάρτυρα τη θεράπουσα παιδοψυχίατρο, καθώς και να διερευνήσει αν ο καταγγέλλων έλαβε κάποιου είδους ψυχιατρική ή ψυχολογική θεραπεία ή άλλη υποστήριξη (Φ. 260871).

Επισκόπηση φωτογραφικού και βιντεοληπτικού υλικού

Η μελέτη του υλικού από πρόσωπο που δε διενεργεί τη διοικητική εξέταση, δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις ανάγκες και τις τυχόν απορίες που θα ανακύψουν στον διενεργούντα την έρευνα. Συνεπώς, θα πρέπει να διασφαλίζεται το βιντεοληπτικό υλικό που αποτυπώνει το σύνολο του περιστατικού και των κινήσεων που εξελίχθηκαν και να αποστέλλεται στο διενεργούντα τη διοικητική εξέταση για εξέταση, χρήση και αξιολόγησή του, στο πλαίσιο του διερευνητικού του καθήκοντος (Φ. 253608). Αν και ζητήθηκε, στο πλαίσιο της διενεργούμενης προανάκρισης, η χορήγηση αντιγράφου από το κλειστό κύκλωμα καταγραφής που λειτουργεί στον σταθμό, ο διενεργών δεν συνεκτίμησε τα σχετικά στοιχεία (Φ. 266802).

Στοχοποίηση του καταγγέλλοντος με κατηγορίες για απείθεια ή αντίσταση

Το φαινόμενο στοχοποίησης αυτού που αντιδρά στον αστυνομικό έλεγχο με τον σχηματισμό ποινικής δικογραφίας εναντίον του για αντίσταση και απείθεια, έχει προβληματίσει τον Εθνικό Μηχανισμό και στην προηγούμενη έκθεσή του⁷⁰. Πρόκειται για αντιπαραθέσεις που συχνά καταλήγουν σε εκατέρωθεν μηνύσεις και στην αντίστοιχη πειθαρχική διαδικασία παρουσιάζονται πλημμέλειες, ενδεικτικές της κατάχρησης της ιδιότητας του αστυνομικού οργάνου κατά του απλού πολίτη, με εργαλειακή χρήση των μέσων του ποινικού δικαίου.

Αλλοδαπός πολίτης καταγγέλλει προπηλακισμό και ξυλοδαρμό του από τους αστυνομικούς, όταν μιμείται τον ήχο της σειρήνας περιπολικού που περνά δίπλα του στο κέντρο της Αθήνας, ενώ συλλαμβάνεται για αντίσταση και απείθεια. Η ιατροδικαστική έκθεση έχει ευρήματα που συνάδουν με τον καταγγελλόμενο ξυλοδαρμό που υπέστη, ωστόσο ο διενεργών την διοικητική εξέταση έχει αμφιβολίες, με βάση τις αντικρουόμενες μαρτυρίες αστυνομικών και ιδιωτών αυτοπτών μαρτύρων (Φ. 256278).

69 Βλ. Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Mehmet Emin Yuksel κατά Τουρκίας* 20.07.2004, Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Musa Yilmaz κατά Τουρκίας* 30.11.2010, Απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. *Davitidze κατά Ρωσίας* 30.05.2013.

70 Έτους 2019, σελ. 112 – 114.

5.5 Ως προς τη διαδικασία έρευνας

Καθυστερήσεις

Με το Π.Δ. 111/2019⁷¹ προβλέφθηκε προθεσμία των χρόνων περαίωσης και αιτιολογημένης απόφασης παράτασης για εξαιρετικούς λόγους της Π.Δ.Ε. σε 2 και 1 μήνα αντίστοιχα. Η προσπάθεια σύντμησης της διάρκειας της συνθηδέστερης αυτής διοικητικής έρευνας, δεν έχει ακόμη επιφέρει αποτελέσματα εντός του 2020, δεδομένου ότι διαβιβάσθηκαν στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. και έρευνες που είχαν διαταχθεί ένα ή και δύο έτη πριν τη δημοσίευση του διατάγματος αυτού⁷². Επίσης, η αποτελεσματικότητα της ρύθμισης θα κριθεί από τον συνολικό χρόνο περαίωσης της Π.Δ.Ε., η οποία διέρχεται τα στάδια της αστυνομικής ιεραρχίας⁷³.

Ο Συνήγορος επισήμανε την υπέρμετρη καθυστέρηση της ΕΛ.ΑΣ., που του διαβίβασε φάκελο Π.Δ.Ε. οκτώ (8) μήνες μετά την ολοκλήρωσή της, για τον κατά νόμον έλεγχο της πληρότητάς της από την Ανεξάρτητη Αρχή (Φ. 259976). Ο Συνήγορος, σε πόρισμά του το 2020 για Π.Δ.Ε., που του περιήλθε μετά από 9 μήνες από τη διαταγή διενέργειάς της, παρατήρησε ότι από την πειθαρχική δικογραφία δεν προκύπτει απόφαση του διατάζαντα για παράταση της αρχικής δίμηνης προθεσμίας, λόγω συνδρομής εξαιρετικών λόγων, σύμφωνα με το ανωτέρω Π.Δ. Επισήμανε ότι η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 23 του Π.Δ. 120/2008 προτάσσει την εξέταση πειθαρχικών παραπτώματων που φέρονται ότι τελέσθηκαν από αστυνομικούς σε βάρος πολιτών, έναντι της εξέτασης των λοιπών πειθαρχικών παραπτώματων, η δε διάταξη της παρ. 4 του άρθρου 1 του Ν. 3938/2011, όπως αυτό αντικαταστάθηκε και ισχύει, επιτάσσει την κατά προτεραιότητα εξέταση των πειθαρχικών υποθέσεων που παρακολουθούνται από το Συνήγορο του Πολίτη (Φ. 265520).

Ο Συνήγορος επαναλαμβάνει την πάγια σύστασή του για γρήγορη διεκπεραίωση των διαδικασιών πειθαρχικής διερεύνησης, διότι η καθυστέρηση των εσωτερικών ερευνών δημιουργεί αίσθηση συγκάλυψης και ατιμωρησίας.

Παραβίαση της υποχρέωσης αναστολής απόφασης έως το πόρισμα του Συνηγόρου

Σύμφωνα με το άρ. 1 παρ. 4 Ν. 3938/2011, όπως ισχύει⁷⁴: «τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα αναστέλλουν την απόφασή τους έως την έκδοση πορίσματος από τον Συνήγορο του Πολίτη». Η παραβίαση της υποχρέωσης αυτής, σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει γίνει αντικείμενο συστάσεων του Εθνικού Μηχανισμού, διότι ουσιαστικά ακυρώνει τον σκοπό του νόμου για διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας από την Ανεξάρτητη Αρχή.

71 Άρθρο 24 παρ. 6 του Π.Δ. 120/2008, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 2 του Π.Δ. 111/2019.

72 Α' 216/31.12.2019.

73 Βλ. άρ. 31 παρ. 5 και 38 Π.Δ. 120/2008, καθώς και σχετικό σχολιασμό στην Ειδική Έκθεση Ε.ΜΗ. ΔΙ.Π.Α. 2019, σελ. 134 – 135.

74 Άρ. 56 Ν. 4443/2016 και στη συνέχεια άρ. 188 Ν. 4662/2020.

Η μη τήρηση της νομοθετικής πρόβλεψης περί αναστολής απόφασης και η διαβίβαση εν προκειμένω ήδη περατωθείσας υπόθεσης, καθιστά ακυρώσιμη την σχετική απόφαση της αρμόδιας Γ.Ε.Π.Α.Δ. περί θέσης στο αρχείο της υπόθεσης από πειθαρχικής πλευράς, λόγω μη τήρησης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, με την παράκαμψη του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Η παράβαση αυτή του νόμου δεν αναιρείται από τη διαβίβαση εκ των υστέρων στον Εθνικό Μηχανισμό της έκθεσης πόρισματος Π.Δ.Ε. (Φ. 277107).

Η παράβαση της διάταξης αυτής, δεν θεραπεύεται με την τυχόν επίκληση εσωτερικής εγκυκλίου της ΕΛ.ΑΣ., η οποία δεν καταλαμβάνει την Ανεξάρτητη Αρχή και δεν υπερ-ισχύει της διάταξης τυπικού νόμου. Η έκδοση απόφασης πειθαρχικής διαδικασίας, χωρίς προηγούμενο πόρισμα του Συνηγόρου του Πολίτη, για περιστατικό που εμπίπτει στην παρ. 1 του άρ. 1 Ν. 3938/2011, όχι μόνον πάσχει λόγω μη τήρησης ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, αλλά ακυρώνει τον σκοπό του νομοθέτη, που είναι να υπάρχει ένας εξωτερικός, παράλληλος με τα πειθαρχικά όργανα, και ανεξάρτητος μηχανισμός, για τη διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας, σύμφωνα με τις αιτιολογικές εκθέσεις των σχετικών σχεδίων νόμου. Η σύσταση και περαιτέρω ενίσχυση του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας αποτελούσε άλλωστε πρόταση των οργάνων του Συμβουλίου της Ευρώπης, ώστε να υπάρχει η απαραίτητη διαφάνεια και λογοδοσία στη δράση, μεταξύ άλλων, της ΕΛ.ΑΣ. Θεωρούμε, συνεπώς, κρίσιμο, να μην παρακάμπεται το πόρισμα του Εθνικού Μηχανισμού, διότι αποτελεί θεσμική εγγύηση της διαδικασίας, και ενισχύει την αξιοπιστία των διοικητικών εξετάσεων (Φ. 246381).

Αυτοτέλεια πειθαρχικής δίκης από την ποινική

Κατόπιν πρότασης του Συνηγόρου, τον Δεκέμβριο του 2019 τέθηκε ρητός κανόνας στο πειθαρχικό δίκαιο της ΕΛ.ΑΣ. για την δυνατότητα κατ' εξαίρεση⁷⁵ αναστολής της πειθαρχικής διαδικασίας για ένα έτος, σε περίπτωση επίδοσης κλήσης ή κλητηρίου θεσπίσματος, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Π.Δ.. Στον κανόνα του αρ. 48 του Π.Δ. 120/2008 περί αυτοτέλειας της πειθαρχικής από την ποινική δίκη, δεν καταλείπονται πλέον ερμηνευτικά περιθώρια αμφιβολίας για το ότι η αναστολή της πειθαρχικής διαδικασίας δεν μπορεί να λάβει χώρα με την απλή προδικασία της ποινικής δίκης, αλλά με την άσκηση ποινικής δίωξης, με την οποία επέρχεται και εκκρεμοδικία στην ποινική δίκη. Ο κανόνας της αυτοτέλειας της πειθαρχικής από την ποινική δίκη, δεν γινόταν πάντα σεβαστός σε διαδικασίες που είχαν ξεκινήσει πριν την έκδοση του Π.Δ. 111/2019, αλλά και κατά τη διάρκεια του 2020 ο Εθνικός Μηχανισμός παρατήρησε κάποια προβληματικά σημεία εφαρμογής του από τα πειθαρχικά όργανα.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος παρατήρησε τέσσερις διαδοχικές παρατάσεις της προθεσμίας Π.Δ.Ε., λόγω αναμονής ολοκλήρωσης της ποινικής δικογραφίας, γεγονός που δεν αποτελεί νόμιμο λόγο παράτασης, δεδομένης της αυτοτέλειας της πειθαρχικής δίκης (Φ. 247701).

75 Αν τα πειθαρχικά όργανα το κρίνουν «αναγκαίο», βλ. άρ. 1 παρ. 3 Π.Δ. 111/2019, Α' 216, 31.12.2019 και την σχετική πρόταση της Αρχής στην Ειδική Έκθεση Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. ετών 2017 – 2018, σελ. 64 – 65.

Επίσης, δεν γίνεται πάντα κατανοητό ότι η Εισαγγελική διάταξη περί θέσης έγκλησης στο αρχείο δεν παράγει δεδικασμένο και δεν είναι δεσμευτική για τον διενεργούντα μια Π.Δ.Ε., δεδομένου ότι για την ύπαρξη ή ανυπαρξία πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την αντικειμενική υπόσταση πειθαρχικού παραπτώματος, το αρ. 48 παρ. 2 Π.Δ. 120/2008 αναφέρεται σε αμετάκλητη αθωωτική απόφαση ποινικού δικαστηρίου ή αμετάκλητο απαλλακτικό βούλευμα (Φ. 242556). Τα πειθαρχικά όργανα δεν υποχρεούνται, κατά τη ρητή διάταξη της παρ. 2 του αρ. 48 του Π.Δ. 120/2008, να υιοθετούν τη δικαστική κρίση που αφορά στον πειθαρχικά διωκόμενο για τα αποδιδόμενα σε αυτόν πειθαρχικά παραπτώματα, εκ μόνου του λόγου ότι ο πειθαρχικά διωκόμενος έχει ή πρόκειται να εκδικαστεί από το ποινικό δικαστήριο. Η αυτοτέλεια της κρίσης τους στηρίζεται στις διαφορετικές προϋποθέσεις που θέτουν οι ρυθμίσεις του πειθαρχικού δικαίου που αποβλέπουν αποκλειστικά στη διασφάλιση της εσωτερικής πειθαρχίας⁷⁶ (Φ. 277377).

Για τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στο κέντρο της Αθήνας, αλλά και σε άλλες πόλεις, σε εκδηλώσεις εις μνήμην του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου στις 6 Δεκεμβρίου 2019, τον Οκτώβριο του 2020 η Αρχή ενημερώνεται ότι η πειθαρχική διερεύνηση έχει εν τω μεταξύ «ανασταλεί» λόγω του σχηματισμού ποινικής δικογραφίας και της διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης στο πλαίσιο αυτής. Η Αρχή επεσήμανε στην ΕΛ.ΑΣ. ότι η πειθαρχική δίκη είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη από την ποινική ή άλλη δίκη, η δυνατότητα, δε, αναστολής του πειθαρχικού ελέγχου λόγω παράλληλης ποινικής δίκης για την ίδια υπόθεση περιγράφεται στο άρθρο 48 του Π.Δ. 120/2008 ως δυνατότητα που θα πρέπει να εφαρμόζεται κατ' εξαίρεση, και κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις. Η Αρχή διατύπωσε τις σοβαρές επιφυλάξεις της για την νομιμότητα της αδράνειας των πειθαρχικών οργάνων, για την οποία ως μόνος λόγος προβάλλεται αόριστα ο σχηματισμός ποινικής δικογραφίας⁷⁷.

Μη υποβολή έγκλησης ή ημερομηνία υποβολής έγκλησης

Δεν αποτελεί νόμιμη αιτιολογία σε μια Π.Δ.Ε. η απόρριψη των ισχυρισμών του καταγγέλλοντος, διότι αυτός είχε το δικαίωμα υποβολής εγγλήσεως, το οποίο δεν άσκησε. Το σκεπτικό αυτό παραγνωρίζει την αυτοτέλεια της πειθαρχικής δίκης από την ποινική (άρ. 48 Π.Δ. 120/2008) και το γεγονός ότι τα πειθαρχικά παραπτώματα δεν περιορίζονται σε αντίστοιχα ποινικά αδικήματα (άρ. 10 – 14 Π.Δ. 120/2008). Και, κυρίως, παραγνωρίζει το δικαίωμα αναφοράς των πολιτών που ενεργοποιεί, σύμφωνα με το άρθ. 10 Συντάγματος, την υποχρέωση αιτιολογημένης απάντησης κάθε δημόσιας αρχής. Οι καταγγελίες των πολιτών, σύμφωνα με το αρ. 23 Π.Δ. 120/2008, αποτελούν άσκηση του συνταγματικού αυτού δικαιώματος και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί εναντίον τους η μη υποβολή έγκλησης προς κίνηση ποινικής διαδικασίας (Φ. 270702).

76 Ολ. ΣτΕ 4662/2012.

77 Βλ. παραπάνω κεφάλαιο 4.2.

5. Εκτέλεση αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α.

Εκτέλεση αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α.

— **Με ειδική διάταξη, στο πλαίσιο του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας**⁷⁸, ο Συνήγορος του Πολίτη καθίσταται μηχανισμός εκτέλεσης αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.), με τις οποίες διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας, ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική έρευνα. Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο αυτό, **αποφασίζει** την επανεξέταση ή μη της υπόθεσης από τα οικεία πειθαρχικά όργανα, προκειμένου να ασκηθεί ή να συμπληρωθεί η πειθαρχική δίωξη και να επιβληθεί η προσήκουσα πειθαρχική ποινή, ανεξάρτητα από την αρχική εκδίκαση της υπόθεσης. Πρόκειται για ατομικά μέτρα συμμόρφωσης στο συγκεκριμένο μόνον πεδίο, αυτό της πειθαρχικής διερεύνησης της συγκεκριμένης συμπεριφοράς που κρίθηκε από το Δικαστήριο, ενώ τυχόν γενικά μέτρα συμμόρφωσης με την απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α., εναπόκεινται στην αποφασιστική αρμοδιότητα της Κυβέρνησης.

Στις περιπτώσεις νέων στοιχείων ή στοιχείων που αποκαλύφθηκαν εκ των υστέρων, καθώς και στην περίπτωση που υπήρξε ουσιώδες ελάττωμα της πειθαρχικής διαδικασίας, κάμπτεται το αξίωμα της μη δίωξης για δεύτερη φορά για το ίδιο πειθαρχικό παράπτωμα (*ne bis in idem*), όπως διευκρινίζεται στο άρθρ. 188 του Ν. 4662/2020, σύμφωνα με το άρθρο 4 του 7^{ου} πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α.), που έχει κυρώσει η Ελλάδα. Ο νομοθέτης στη διάταξη αυτή, έκανε επίσης δεκτή την πρόταση του Συνηγόρου να προβλεφθεί ρητά η δέσμευση της Διοίκησης από τον νομικό χαρακτηρισμό της ελεγχόμενης πράξης από το Ε.Δ.Δ.Α., για λόγους ενότητας εφαρμογής της νομολογίας στην έννομη τάξη⁷⁹.

Σημειώνουμε ότι στην περίπτωση της εκτέλεσης αποφάσεων του Ε.Δ.Δ.Α., ο Συνήγορος δεν μπορεί να δράσει αυτεπαγγέλτως, εν αντιθέσει με τις περιπτώσεις καταγγελιών για περιστατικά αυθαιρεσίας του ίδιου νόμου. Η ενεργοποίηση της αρμοδιότητάς του να αποφασίσει την επανάληψη της πειθαρχικής διαδικασίας, προϋποθέτει την διαβίβαση της καταδικαστικής απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α. και του φακέλου της υπόθεσης από τη Διοίκηση, συγκεκριμένα από τις Διευθύνσεις Προσωπικού των οικείων φορέων, που διαβιβάζουν την απόφαση του Δικαστηρίου και τον σχετικό πειθαρχικό φάκελο στο Συνήγορο του

78 Παρ. 5 – 6 άρθρ. 1 Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρ. 56 του Ν. 4443/2016 και στη συνέχεια από το άρθρ. 188 Ν. 4662/2020 (Α' 27/07.02.2020).

79 Για τις προτάσεις του Συνηγόρου βάσει της εφαρμογής της σχετικής διάταξης του Ν. 4443/2016 στις αποφάσεις *Zontul κατά Ελλάδας* και στο σύνολο των αποφάσεων της *Ομάδας Μακαριτζής*, βλ. ειδική έκθεση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. για τα έτη 2017 – 2018, σελ. 46 επ. και για την απόφαση *Sarwari κ.ά. κατά Ελλάδας*, βλ. ειδική έκθεση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. για το έτος 2019 σελ. 122 επ.

Πολίτη, επισημαίνοντας τα συγκεκριμένα διαστήματα αναστολής της παραγραφής. Ο νόμος ορίζει ότι ο χρόνος παραγραφής αναστέλλεται από την έκδοση της απόφασης του αρμόδιου πειθαρχικού οργάνου, μέχρι την περιέλευση της σχετικής απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α. στον Συνήγορο του Πολίτη.

Κατά το 2020, στον Εθνικό Μηχανισμό διαβιβάσθηκε μία (1) απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α., η απόφαση **Κωνσταντινόπουλος κ.ά. κατά Ελλάδας** της 22.11.2018 (προσφυγές αρ. 29543/15, 30984/15). Η υπόθεση αφορούσε κακοποίηση κρατούμενων στο Κατάστημα Κράτησης Γρεβενών από αστυνομικούς ειδικής αντιτρομοκρατικής μονάδας (Ε.Κ.Α.Μ.), σε αιφνιδιαστικό έλεγχο στα κελιά τους την 13.04.2013. Στην καταγγελία τους ισχυρίζονταν ότι υπέστησαν χρήση ηλεκτρικής ράβδου, δηλαδή συσκευής ηλεκτρικής εκκένωσης (taser), χτυπήματα και λεκτική βία, τους ανάγκασαν να γονατίσουν και να προχωρήσουν μπουσουλώντας προς το γυμναστήριο του σωφρονιστικού Καταστήματος, γυμνοί, όπου στάθηκαν κοιτώντας τον τοίχο. Η προκαταρκτική διοικητική εξέταση από τον αστυνομικό διοικητή κατέληξε σε έλλειψη πειθαρχικής ευθύνης οιοδήποτε εμπλεκόμενου αστυνομικού και στη συνέχεια η ποινική υπόθεση από την Εισαγγελία τέθηκε στο αρχείο.

Το Ε.Δ.Δ.Α. απεφάνθη ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α. (απαγόρευση βασανιστηρίων, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης), τόσο στο ουσιαστικό, όσο και στο δικονομικό σκέλος, για 11 από τους αναφερόμενους. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι τραυματισμοί σε 11 κρατούμενους έλαβαν χώρα κατά τον έλεγχο των κελιών τους, και ότι οι τραυματισμοί ήταν του επιπέδου σοβαρότητας που εμπίπτει στην κακομεταχείριση, όχι των βασανιστηρίων, αλλά της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α.

Το Ε.Δ.Δ.Α. κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό επί της ουσίας, παρατηρώντας ότι δεν επρόκειτο για καταστολή εξέγερσης, αλλά για προγραμματισμένο από τις αρχές έλεγχο, επομένως αντίστοιχη ανάλυση κινδύνου θα έπρεπε να υπάρχει για την αναγκαία χρήση βίας, πολλώ δε μάλλον σε έλεγχο που έγινε ξεκλειδώνοντας ένα – ένα κελί, ο οποίος δεν θα δικαιολογούσε τη χρήση ηλεκτρικής ράβδου (taser) για την αντιμετώπιση τυχόν βίαιης αντίδρασης των εγκλείσιων. Η ιατροδικαστική έκθεση διαπίστωσε σημάδια που θα μπορούσαν να είχαν προκληθεί από ηλεκτρικές ράβδους. Επίσης, στην κατάθεση ενός αστυνομικού κατά την πειθαρχική έρευνα, ο καταθέτων παραδέχτηκε ότι έγινε χρήση ηλεκτρικής ράβδου, για να αντιμετωπιστεί η επιθετικότητα των κρατούμενων, οι οποίοι πετούσαν αντικείμενα και αναποδογύριζαν τραπέζια.

Επί της διαδικασίας, το Ε.Δ.Δ.Α. θεώρησε προβληματική τη διερεύνηση των καταγγελιών των κρατούμενων από τις ελληνικές αρχές, διότι η έρευνα δεν υπήρξε διεξοδική, ταχεία και ανεξάρτητη. Κατ' αρχάς, ο ιατρός του σωφρονιστικού Καταστήματος που εξέτασε τους καταγγέλλοντες ήταν κρατούμενος ο ίδιος. Ενώ διαπίστωσε μώλωπες και σημάδια στο δέρμα τους, δεν μπόρεσε να εξηγήσει την προέλευση τους. Επίσης, ο διενεργών την πειθαρχική έρευνα και ο Εισαγγελέας δεν εντατικοποίησαν την έρευνά τους, αξιοποιώντας τις αντιφατικές καταθέσεις για τη χρήση ηλεκτρικής ράβδου. Στους συνηγόρους των κρατούμενων δεν δόθηκε ακουστικό – βιντεοληπτικό υλικό από την ημέρα του ελέγχου στο σωφρονιστικό κατάστημα. Διεξοδική και ταχεία διερεύνηση δεν υπήρξε, δεδομένου ότι πέρασαν είκοσι μήνες μέχρι την αρχειοθέτηση της καταγγελίας. Η έλλειψη ανεξάρτητης έρευνας διαπιστώνεται λόγω της ανάθεσης της ποινικής υπόθε-

σης σε Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Γρεβενών, ενώ λειτουργός της ίδιας Εισαγγελίας εκτελούσε χρέη επίτη εισαγγελέα του σωφρονιστικού καταστήματος, και μάλιστα ο έλεγχος των κελιών της 13.04.2013 διεξήχθη παρουσία του.

Η γνωστοποίηση της απόφασης αυτής του Ε.Δ.Δ.Α. στον Συνήγορο έγινε αρχικά από το Ν.Σ.Κ. και ακολούθησε η, κατά το νόμο, διαβίβαση της απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α. και του φακέλου της σχετικής διοικητικής έρευνας από τη Διεύθυνση Προσωπικού της ΕΛ.ΑΣ. Ο Συνήγορος, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας του Εθνικού Μηχανισμού να αποφασίσει την επανεξέταση της πειθαρχικής διαδικασίας, παρατήρησε τα εξής:

1. Στην υπόθεση αυτή προκύπτει ότι την 15.03.2014 ο Εισαγγελέας ζήτησε τη διενέργεια ένορκης διοικητικής εξέτασης από της Διεύθυνση Αστυνομίας Δυτικής Ελλάδας και στις 28.08.2014 ορίστηκε ανώτερος αστυνομικός για τη διεξαγωγή της και τον έλεγχο της βασιμότητας των καταγγελιών. Στην από 08.10.2014 έκθεσή του ο διενεργών κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ουδείς εκ των αστυνομικών που συμμετείχαν στην έρευνα διέπραξε πειθαρχικό παράπτωμα, και πρότεινε να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο, επειδή τα καταγγελλόμενα από τους κρατούμενους ήταν ψευδή, αβάσιμα και υπερβολικά, και σκοπό είχαν να διακοπούν οι συνεχείς έλεγχοι που διεξάγονταν στο Κατάστημα Κράτησης και να συνεχισθεί η κυκλοφορία αυτοσχέδιων μαχαιριών, ναρκωτικών και κινητών τηλεφώνων. Στις 17.10.2014, με σχετική απόφασή του, ο Γενικός Περιφερειακός Αστυνομικός Διευθυντής Δυτικής Μακεδονίας έθεσε την υπόθεση στο αρχείο, κρίνοντας ότι οι αστυνομικοί δεν είχαν διαπράξει πειθαρχικό παράπτωμα και ενημέρωσε σχετικά τον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Γρεβενών.

2. Στην απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. για την παραβίαση του διαδικαστικού σκέλους του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α., και ειδικότερα ως προς τη διοικητική εξέταση, στην παρ. 97 επισημαίνεται ότι στην έκθεση πορίσματος ο διενεργών *«ενώ διαπίστωσε την χρήση των «tasers» και ανέφερε εις ολόκληρον τα συμπεράσματα του ιατροδικαστού, ο οποίος είχε εξετάσει τους προσφεύγοντες, δεν συνήγαγε συνέπειες. Αναπαρήγε, μόνο, τις καταθέσεις ορισμένων αστυνομικών, οι οποίο εμπλέκονται στο συμβάν, και περιέγραφαν τις συνθήκες υπό τις οποίες διεξήχθη η έρευνα»*. Επιπλέον, επισημαίνεται στην παρ. 99 ότι ο διενεργών τη διοικητική εξέταση, όπως και ο Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών, δεν προχώρησε την έρευνα σε βάθος μολονότι βρέθηκε *«ενώπιον αντιφατικών δηλώσεων: αφ' ενός, εκείνων του διευθυντή των φυλακών, ο οποίος υποστήριζε ότι ούτε αυτός, ούτε ο παριστάμενος εισαγγελέας, ούτε ο Διευθυντής της Αστυνομίας των Γρεβενών, ούτε οι άλλοι παρόντες αστυνομικοί είχαν παρατηρήσει τη χρήση αυτής της συσκευής, αφ' ετέρου, οι καταθέσεις ορισμένων αστυνομικών, οι οποίοι επιβεβαίωναν ότι έκαναν περιορισμένη χρήση των «tasers» για περίπου δύο δευτερόλεπτα» και καταλήγει ότι λόγω μη ικανοποίησης του αιτήματος των εκπροσώπων των προσφευγόντων να λάβουν αντίγραφο της κασέτας που περιλαμβάνει οπτικοακουστικό υλικό κατά την ημέρα της έρευνας «δεν διασφαλίστηκε το δικαίωμα της αποτελεσματικής συμμετοχής των προσφευγόντων στην έρευνα»*.

3. Προκειμένου να οδηγηθεί στο συμπέρασμα της παραβίασης του ουσιαστικού σκέλους του άρθρ. 3 της Ε.Σ.Δ.Α., το Ε.Δ.Δ.Α. έκρινε, με βάση την ιατροδικαστική

έκθεση και τις βλάβες που έφεραν σύμφωνα με αυτή 11 προσφεύγοντες, ότι αυτές πληρούν το **απαιτούμενο επίπεδο σοβαρότητας για να υπαχθούν στο άρθρο 3** (παρ. 81) και ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν κακοποίηση και όχι βασανιστήρια (παρ. 82). Παραπέμπει μάλιστα, στην πάγια νομολογία του για το ζήτημα αυτό, ότι: *«η κακομεταχείριση πρέπει να επιτύχει ένα ελάχιστο επίπεδο βαρύτητας, εάν πρόκειται να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3. Η εκτίμηση αυτού του ελάχιστου είναι σχετική: εξαρτάται από όλες τις περιστάσεις της υπόθεσης, όπως η διάρκεια της θεραπείας, οι φυσικές και ψυχικές επιδράσεις της και, σε ορισμένες περιπτώσεις, το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση της υγείας του θύματος. Όσον αφορά ένα άτομο που στερείται της ελευθερίας του, η προσφυγή σε σωματική βία που δεν έχει καταστέψει απολύτως απαραίτητη από τη δική του συμπεριφορά μειώνει την ανθρωπινή αξιοπρέπεια και αποτελεί κατ' αρχήν παραβίαση του δικαιώματος που ορίζεται στο άρθρο 3»⁸⁰.*

4. Ο Συνήγορος, ως Εθνικός Μηχανισμός, επισήμανε στο πόρισμά του προς την ΕΛ.ΑΣ. ότι **δεν έχει επέλθει παραγραφή** της πειθαρχικής υπόθεσης εν προκειμένω. Από το συνδυασμό των παρ. 5 – 6 του άρθρ. 1 Ν. 3938/2011 προκύπτει ότι, για τη διακοπή της αναστολής της παραγραφής, απαιτείται η αποστολή της απόφασης στην Ανεξάρτητη Αρχή, όμως η υποχρέωση αποστολής καθιερώνεται για τις Διευθύνσεις Προσωπικού της υπηρεσίας προέλευσης του ελεγχόμενου προσωπικού, προκειμένου να αποστείλουν και τον πειθαρχικό φάκελο της υπόθεσης, καθώς χωρίς τον οικείο πειθαρχικό φάκελο δεν μπορεί να αποφασιστεί η εκ νέου διερεύνηση ή αρχειοθέτηση της υπόθεσης. Συνεπώς, η αναστολή της παραγραφής διακόπηκε την 03.04.2020, οπότε περιήλθε από την υπόχρεη προς τούτο υπηρεσία προσωπικού ο οικείος πειθαρχικός φάκελος στην Ανεξάρτητη Αρχή.

5. Περαιτέρω, ως προς την ερευνητέα πράξη, ο νόμος (άρθρ. 1 παρ. 6 εδάφιο πρώτο του Ν. 3938/2011, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 188 Ν. 4662/2020), προβλέπει ότι ο Συνήγορος του Πολίτη γνωστοποιεί την απόφαση του για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης με όλα τα στοιχεία του φακέλου στην αρμόδια υπηρεσία *«που δεσμεύεται από την ανωτέρω απόφαση και διατάσσει νέα έρευνα, σύμφωνα και με όσα γίνονται δεκτά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ως προς το νομικό χαρακτηρισμό της ελεγχόμενης πράξης»*. Συνεπώς, ο νομικός χαρακτηρισμός του Ε.Δ.Δ.Α. για την ελεγχόμενη πράξη, είναι δεσμευτικός για την έρευνα της υπηρεσίας.

Δεδομένου ότι, σύμφωνα με την ανωτέρω απόφαση, οι βλάβες που σύμφωνα με την ιατροδικαστική έκθεση υπέστησαν 11 προσφεύγοντες πληρούν το **απαιτούμενο επίπεδο σοβαρότητας για να υπαχθούν στο άρθρο 3 της Ε.Σ.Δ.Α.** (παρ. 81) και ότι οι προσφεύγοντες υπέστησαν όχι μεν βασανιστήρια, αλλά κακοποίηση κατά το άρθρο αυτό, **δεν μπορεί να παραγνωριστεί ο νομικός αυτός**

80 Βλ. απόφαση *LABITA κατά Ιταλίας* της 06.04.2020, αριθ. προσφ. 26772/1995, παρ. 120. Στη συγκεκριμένη απόφαση, παρότι σημείωνε ότι δεν προσκόμισε ο προσφεύγων αποδεικτικά στοιχεία για την κακομεταχείριση, την οποία καταγγέλλει ότι υπέστη, εντούτοις αναγνώρισε ότι: *«μπορεί να αποδειχθεί δύσκολο για τους κρατούμενους να αποκτήσουν αποδεικτικά στοιχεία για κακομεταχείριση»* (παρ. 125).

χαρακτηρισμός της πράξης και να γίνει δεκτό ότι πρόκειται για πειθαρχικό παράπτωμα που επισύρει κατώτερη πειθαρχική ποινή. Ο χαρακτηρισμός της πράξης από το Ε.Δ.Δ.Α., ελλείψει μάλιστα απόφασης εθνικού δικαστηρίου για παράβαση διάταξης του Π.Κ., σχετικά με τις βαναυσότητες που αναγνωρίζει η απόφαση του Ε.Δ.Δ.Α. ότι υπέστησαν οι προσφεύγοντες, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για την υπαγωγή στις διατάξεις του Π.Δ. 120/2008. Στις συγκεκριμένες διατάξεις, πέραν του παραπτώματος του άρθρου 10 παρ. 1 περ. γ' (για πράξεις του άρθρου 137^Α Π.Κ.) και εκείνων των άρθρων 10 παρ. 1 περ. η' και 11 παρ. 1 περ. ζ (για απόπειρα ή τέλεση κακουργήματος ή πλημμελήματος με απειλούμενη ποινή τουλάχιστον τριών μηνών), ο νομικός χαρακτηρισμός της κακοποίησης που δε συνιστά βασανιστήρια με μια αναγωγή στις διατάξεις του Π.Δ. 120/2008, δεν φαίνεται να μπορεί να υπαχθεί σε άλλο πειθαρχικό παράπτωμα, πέραν αυτού του άρθρου 11 παρ. 1 περ. ια' του Π.Δ. 120/2008, όπου τυποποιείται ως τέτοιο «*η βάνουση συμπεριφορά προς ομοιόβαθμους, υφισταμένους ή πολίτες, εφόσον δεν εμπίπτει στην περίπτωση γ' της παρ. 1 του άρθρου 10*». Αναμφίβολα, η υπαγωγή αποτελεί αντικείμενο αρμοδιότητας του πειθαρχικού οργάνου, ωστόσο ο νομικός χαρακτηρισμός του Ε.Δ.Δ.Α. για τις βλάβες δεν μπορεί να παραγνωρίζεται (αντίθετα είναι δεσμευτικός κατά την εθνική μας νομοθεσία) και να εξετάζεται η πιθανότητα υπαγωγής σε πειθαρχικά παραπτώματα που επισύρουν κατώτερη ποινή και για τα οποία η Δ/ση Προσωπικού στο διαβιβαστικό έγγραφό της επισημαίνει την επέλευση του κινδύνου της παραγραφής. Άλλωστε μια τέτοια παραδοχή εκ των προτέρων, σχετικά με την υπαγωγή σε πειθαρχικά παραπτώματα που επισύρουν κατώτερη ποινή, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως λήψη του ζητούμενου. Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ούτε η αυτοτέλεια της απαξίας του πειθαρχικού παραπτώματος, η οποία φαίνεται να αναγνωρίζεται και από το άρθρ. 3 παρ. 5 του Π.Δ. 120/2008 αλλά ούτε και η ανωτέρω ειδική νομοθετική πρόβλεψη για τη δεσμευτική ισχύ του νομικού χαρακτηρισμού της πράξης από το Ε.Δ.Δ.Α.

6. Κατόπιν των ανωτέρω παρατηρήσεων, **ο Συνήγορος αποφάσισε την εκ νέου διερεύνηση της πειθαρχικής υπόθεσης**, και επιφυλασσομένος της αρμοδιότητάς του για διερεύνηση και διαμόρφωση πορίσματος, ζήτησε από την ΕΛ.ΑΣ. να διαταχθεί νέα διοικητική έρευνα, στην οποία θα εξεταστούν οι ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας που επισημαίνονται στις παρ. 97 και 99, σε συνδυασμό με εκείνες των παρ. 77 και 79 της απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α. *Κωνσταντίνου κ.ά. κατά Ελλάδα*.

7. Νομοθετικές προτάσεις και εξελίξεις

Νομοθετικές προτάσεις και εξελίξεις

7.1. Η τροποποίηση της νομοθεσίας για τον Εθνικό Μηχανισμό

— Η τροποποίηση της νομοθεσίας για τον Εθνικό Μηχανισμό⁸¹ με το αρ. 188 Ν. 4662/2020 (Α' 27/07.02.2020, βλ. παράρτημα Ι της παρούσας έκθεσης) αποσκοπεί στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς του, όπως ο Συνήγορος είχε προτείνει ήδη το 2018⁸². Η φύση της αρμοδιότητας δεν αλλάζει, δεδομένου ότι ο Συνήγορος συνεχίζει, όπως και στο Ν. 4443/2016, να αποτελεί παράλληλο, εξωτερικό μηχανισμό έρευνας και ελέγχου, χωρίς να υποκαθιστά την πειθαρχική δικαιοδοσία της Διοίκησης. Οι εμπλεκόμενοι σε περιστατικά αυθαιρεσίας, συνεχίζουν να υπόκεινται στα οικεία πειθαρχικά όργανα κάθε φορά (ΕΛ.ΑΣ., Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ., Υπουργείου Δικαιοσύνης).

Το κεντρικό σημείο της νομοθετικής αλλαγής του 2020 αφορά τα θεσμικά εργαλεία του Συνηγόρου που θα του επιτρέψουν τη διεξαγωγή ανεξάρτητης έρευνας χωρίς αυτή να υπολείπεται της διαδικασίας και των αποδεικτικών μέσων ενώπιον των πειθαρχικών οργάνων. Ο Συνήγορος εξοπλίζεται πλέον με τη ρητή δυνατότητα κλήτευσης μαρτύρων, διενέργειας αυτοψίας, παραγγελίας πραγματογνωμοσύνης, και, ιδίως, λήψης ένορκων καταθέσεων μαρτύρων και έγγραφων ή προφορικών εξηγήσεων από τα εμπλεκόμενα πρόσωπα⁸³.

Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί και η δυνατότητα πρόσβασης στο προανακριτικό υλικό, για την πληρότητα της έρευνας του Συνηγόρου του Πολίτη, η οποία αυτονοήτως, ως άρση απορρήτου, τελεί υπό τον όρο της χρήσης αποκλειστικά για την εκπλήρωση της αποστολής του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας. Ομοίως, προβλέπεται και η δυνατότητα ίδιας έρευνας, παράλληλα με τυχόν ποινική διαδικασία (άρθρο 188 § 2), προκειμένου ο Συνήγορος να μην έχει λιγότερες δυνατότητες από τα πειθαρχικά όργανα της Διοίκησης, για τα οποία η συνέχιση της πειθαρχικής διαδικασίας καθιερώνεται ως κανόνας, βάσει της θεμελιώδους αρχής της αυτοτέλειας

81 Άρθρ. 56 Ν. 4443/2016, Α' 232, που τέθηκε σε εφαρμογή την 09.06.2017.

82 Βλ. πρώτη ειδική έκθεση του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, για το διάστημα 09.06.2017 – 31.12.2018, σελ. 85 επ. https://www.synigoros.gr/?i=human-rights_el.files.585783.

83 Χωρίς να θίγει τις αρμοδιότητες άλλων οργάνων, στο πλαίσιο της διαδικασίας κατά τον Κ.Π.Δ. (βλ. εξουσίες των ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων, κατά τα άρθρα 34, 183 και 251 Κ.Π.Δ.).

της πειθαρχικής από την ποινική δίκη, και του διαφορετικού σκοπού που επιτελούν στην έννομη τάξη⁸⁴.

Εισάγεται ρύθμιση ότι, εάν ο Συνήγορος διαπιστώσει μη αιτιολογημένη απόκλιση από το πόρισμά του, μπορεί να αναπέμψει τον φάκελο της έρευνας στον οικείο Υπουργό προς τυχόν άσκηση της εκ μέρους του εξουσίας, ως πειθαρχικού προϊσταμένου του ένστολου προσωπικού (βλ. παραπάνω οικείο κεφάλαιο).

Επέρχεται συμπλήρωση των λόγων διάκρισης, στις συμπεριφορές που ελέγχει ο Εθνικός Μηχανισμός, προς εναρμόνιση με την έννοια των διακρίσεων στη γενική νομοθεσία⁸⁵. Επίσης, διευκρινίζεται η έννοια της ελεγχόμενης πράξης, η οποία στο πειθαρχικό δίκαιο αφορά σε παράνομες και υπαίτιες ενέργειες ή παραλείψεις⁸⁶, προς άρση τυχόν ερμηνευτικών αμφισβητήσεων.

Για την ενίσχυση της συμμόρφωσης με τις καταδικαστικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.), ο νόμος προβλέπει ότι η Διοίκηση δεσμεύεται από τον νομικό χαρακτηρισμό της ελεγχόμενης πράξης από το Ε.Δ.Δ.Α., για την ενόπτητα της εφαρμογής της νομολογίας στην έννομη τάξη, δεδομένου ότι η σχετική ανάγκη έχει αναδειχθεί στο παρελθόν με αποφάσεις του Δικαστηρίου που ετέθησαν ενώπιον του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης, όπως η απόφαση *Zontul κατά Ελλάδας*⁸⁷. Επίσης, για λόγους συστηματικούς, προστίθενται στο κείμενο του νόμου οι περιπτώσεις στις οποίες κάμπεται το αξίωμα *ne bis in idem* (νέα στοιχεία ή στοιχεία που αποκαλύφθηκαν εκ των υστέρων ή εάν υπήρξε ουσιώδες ελάττωμα της διαδικασίας), σύμφωνα με το άρθρο 4 του 7^{ου} πρωτοκόλλου στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που έχει κυρώσει η Ελλάδα.

Η **στελέχωση** του Εθνικού Μηχανισμού με το αναγκαίο επιστημονικό προσωπικό, προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις της αρμοδιότητας αυτής, αποτελεί βασικό προαπαιτούμενο πλήρους εφαρμογής των ρυθμίσεων του αρ. 188 Ν. 4662/2020. Τον Δεκέμβριο του 2020 συμπληρώθηκε η παραπάνω νομοθετική πρωτοβουλία, με την πρόβλεψη αναγκαίας στελέχωσης του Εθνικού Μηχανισμού, με το

84 Η αρχή της αυτοτέλειας της πειθαρχικής, από την ποινική διαδικασία, που κατοχυρώνουν οι διατάξεις του οικείου πειθαρχικού δικαίου κάθε φορά, η ανάγκη τουλάχιστον ίσων θεσμικών μέσων έρευνας μεταξύ του εκάστοτε πειθαρχικού οργάνου και του Εθνικού Μηχανισμού ως εξωτερικού, παράλληλου φορέα διερεύνησης περιστατικών, τα οποία συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα ανεξαρτήτως της ποινικής τους αντιμετώπισης, φαίνεται να διέλαθαν της προσοχής της Επιστημονικής υπηρεσίας της Βουλής, η οποία, σε σχετική έκθεσή της για το Ν. 4662/2020, έκρουσε τον κώδωνα αντισυνταγματικών διατάξεων, μεταξύ άλλων, για τις δύο αυτές ρυθμίσεις, από πλευράς των άρθρων 96 και 26 του Συντάγματος, εκλαμβάνοντας, εκ παραδρομής, ότι πρόκειται για αρμοδιότητα «διερεύνησης εγκλημάτων», <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7b24652e-78eb-4807-9d68-e9a5d4576eff/e-diahkris-epist.pdf>

85 Βλ. το Α' μέρος του Ν. 4443/2016 (άρθρο 2), που ενσωματώνει τις σχετικές Οδηγίες για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης. Η συμπλήρωση αφορά στις περιπτώσεις διάκρισης λόγω άλλων πεποιθήσεων, χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης.

86 Βλ. άρθρο 4 § 1 Π.Δ. 120/2008, Πειθαρχικό Δίκαιο Αστυνομικού Προσωπικού, Α' 182, άρθρ. 106 Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Υπαλλήλων, άρθρ. 38 § 11 Ν. 4504/2017, Α' 184, για τα στελέχη του Λιμενικού Σώματος.

87 Βλ. ειδική έκθεση Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. για τα έτη 2017 – 2018, σελ. 46 – 48, 89.

άρ. 28 του Ν. 4760/2020 (Α' 247/11.12.2020, βλ. παράρτημα ΙΙ). Με τη διάταξη αυτή, μετατάσσονται στο ειδικό επιστημονικό προσωπικό της Αρχής οι δύο ήδη υπηρετούντες νομικοί ειδικών καθηκόντων από την ΕΛ.ΑΣ., οι οποίοι, κατόπιν προκήρυξης θέσεων ειδικών επιστημόνων και κρίσης της ειδικής Επιτροπής του καταστατικού νόμου της Αρχής, είχαν αποσπασθεί προ τριών ετών για την άσκηση της νέας αυτής αρμοδιότητάς της. Ενισχύεται έτι περαιτέρω με τη μετάταξη αυτή, η λειτουργική ανεξαρτησία των κατηγορημένων αυτών στελεχών που υπηρετούν στο Συνήγορο. Παράλληλα, στο ίδιο άρθρο προβλέπεται η σύσταση πέντε (5) νέων θέσεων ειδικού επιστημονικού προσωπικού της Αρχής, η πλήρωση των οποίων εξαρτάται από τον προγραμματισμό του δημοσίου τομέα και τις σχετικές πιστώσεις που θα διατεθούν στην Ανεξάρτητη Αρχή. Δεδομένου, όμως, ότι, ένεκα της ακολουθητέας διαδικασίας επιλογής και του ευρύτερου προγραμματισμού στο δημόσιο τομέα, η πλήρωση των θέσεων που είχαν προβλεφθεί κατά την ανάθεση της αρμοδιότητας διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας στην Αρχή το 2016, διήρκεσε τέσσερα (4) έτη, και ολοκληρώθηκε μόλις στα τέλη του 2020, καθίσταται αναγκαία η εναρμόνιση της υφιστάμενης νομοθεσίας για την Αρχή με τα πρότυπα και τις συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέσπιση διαδικασίας επιλογής του προσωπικού από την ίδια την Αρχή.

Υπό το πρίσμα της ανωτέρω παρατήρησης, επισημαίνεται ότι η περαιτέρω ενίσχυση της αποτελεσματικής λειτουργίας του Μηχανισμού της Αρχής, με ταυτόχρονη θωράκιση της ανεξαρτησίας και αμερόληπτης κρίσης της, προϋποθέτει την θέσπιση σειράς ρυθμίσεων, οργανωτικού και λειτουργικού χαρακτήρα, για τον Συνήγορο του Πολίτη, σε εναρμόνιση με τις «αρχές της Βενετίας», το κείμενο με τις 25 ελάχιστες εγγυήσεις για τον θεσμό του Συνηγόρου του Πολίτη που επεξεργάστηκε η Επιτροπή της Βενετίας και ενέκρινε ομόφωνα η Επιτροπή των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης. Οι προτεινόμενες ρυθμίσεις του θεσμικού πλαισίου του Συνηγόρου του Πολίτη έχουν υποβληθεί στις ελληνικές κυβερνήσεις ήδη από το 2018.

7.2. Προτάσεις του Εθνικού Μηχανισμού για την αποτελεσματικότερη διερεύνηση των περιστατικών αυθαιρεσίας

Η εμπειρία της Ανεξάρτητης Αρχής από τη διερεύνηση περιστατικών αυθαιρεσίας, τρία χρόνια μετά την έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού, αναδεικνύει κάποια πάγια προβλήματα, που δεν διευκολύνουν την αποτελεσματική έρευνα στις εσωτερικές διαδικασίες της ΕΛ.ΑΣ., η οποία συγκεντρώνει την συντριπτική πλειονότητα των σχετικών υποθέσεων. Πέρα από τα προβλήματα που μπορούν να επιλυθούν στην πράξη από τους διατάσσοντες και τους διενεργούντες τις διοικητικές έρευνες (βλ. παραπάνω, κεφάλαιο 5), κάποια ζητήματα επιδέχονται οριζόντιες δεσμευτικές λύσεις. Με γνώμονα την αύξηση της αποτελεσματικότητας των σχετικών ερευνών, τόσο του Εθνικού Μηχανισμού, όσο και της πειθαρχικής Διοίκησης, ο Συνήγορος απευθύνει τις εξής προτάσεις **για την άσκηση κανονιστικής πρωτοβουλίας** από τα αρμόδια όργανα:

1. Λήψη και διατήρηση βιντεοληπτικού υλικού από τους χώρους κράτησης

Πρόκειται για ζήτημα που έχει τεθεί και σε προηγούμενες εκθέσεις του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α., χωρίς ωστόσο να έχει τύχει ανταπόκρισης⁸⁸. Δεδομένου του αντικειμενικού χαρακτήρα του σχετικού αποδεικτικού μέσου, είναι κρίσιμο στοιχείο για τη διαπίστωση των γεγονότων που επικαλούνται οι καταγγέλλοντες, και συχνά απορρίπτονται λόγω αντικρουόμενων καταθέσεων των αστυνομικών ή και αμφιβολιών στις εσωτερικές διοικητικές εξετάσεις. Στις περιπτώσεις αυτές, ο Εθνικός Μηχανισμός θυμίζει την πάγια νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α. ότι, όταν κάποιος κρατείται, δεσμεύεται ή εν γένει βρίσκεται στη σφαίρα ευθύνης της Αστυνομίας, το βάρος απόδειξης αντιστρέφεται, σε περίπτωση ενδείξεων τραυματισμού και άσκησης βίας εναντίον του, και η κρατούσα αρχή οφείλει να αποδείξει τα αίτια του τραυματισμού και το εύλογο μέτρο της χρησιμοποίησης βίας⁸⁹. Ο Εθνικός Μηχανισμός επαναφέρει την πρότασή του για **εγκατάσταση καμερών και λήψη βιντεοληπτικού υλικού σε όλους τους χώρους αστυνομικής κράτησης** (Κέντρα κράτησης, αστυνομικά κρατητήρια), σε γωνία λήψης που να διασφαλίζει την ιδιωτικότητα των κρατούμενων (λήψη διαδρόμων, κοινόχρηστων χώρων και εισόδου θαλάμων κράτησης), καθώς και **τη διατήρηση του σχετικού βιντεοληπτικού υλικού επί τρίμηνο** από την καταγραφή, σε περίπτωση δε, καταγγελίας για άσκηση βίας, και περισσότερο, μέχρι την ολοκλήρωση της πειθαρχικής διερεύνησης. Το ίδιο μέτρο πρέπει να ισχύσει σε χώρους τυχόν κράτησης του Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ.

2. Αναφορά στο πόρισμα της Ε.Δ.Ε. των αποδεικτικών στοιχείων, στα οποία βασίζεται η κρίση του πειθαρχικού οργάνου

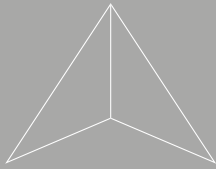
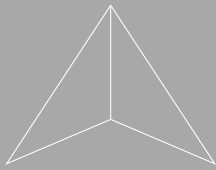
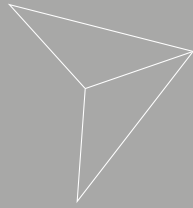
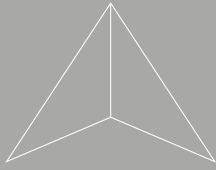
Σε πολλές περιπτώσεις έχει παρατηρηθεί ότι στην έκθεση πορίσματος της διοικητικής εξέτασης δεν γίνεται αναλυτική αναφορά στα αποδεικτικά στοιχεία που αξιοποιήθηκαν από τον διενεργούντα την εξέταση, με βάση τα οποία εξακριβώθηκε η βασιμότητα ή μνη των πραγματικών περιστατικών που ελέγχονται. Η επισύναψη του καταλόγου των αποδεικτικών μέσων που έχουν συλλεχθεί, είναι βέβαια πολύ χρήσιμη για την διαπίστωση της πληρότητας της έρευνας, δεν είναι όμως σαφές τις περισσότερες φορές αν όλα αυτά αξιοποιήθηκαν από το ελεγκτικό όργανο, κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του. Παρότι, σύμφωνα με το άρθρο 20 παρ. 2 Π.Δ. 120/2008, η παράλειψη αναφοράς ενός ή περισσότερων στοιχείων που πρέπει να περιλαμβάνει το πόρισμα, με το οποίο ολοκληρώνεται μία διοικητική εξέταση, όπως τα αποδεικτικά μέσα, δεν επιφέρει καταρχήν ακυρότητα, ο ΣτΠ θεωρεί ότι η αναφορά των αποδεικτικών μέσων είναι απαραίτητη για την πληρότητα της έρευνας, αλλά και της αιτιολογίας της απόφασης, χωρίς να απαιτείται να γίνεται και ειδικότερη αναφορά σε ποιο αποδεικτικό μέσο αντιστοιχεί κάθε συμπέρασμα του πορίσματος (Φ. 253613).

88 Βλ. εκθέσεις Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. για τα έτη 2017 – 2018, σελ. 68 και έτους 2019, σελ. 137.

89 «Όταν κάποιος, που βρισκόταν σε καλή κατάσταση υγείας, τίθεται υπό κράτηση [ή υπό την έλεγχο] της αστυνομίας και στη συνέχεια διαπιστώνεται ότι φέρει σωματικές βλάβες, το κράτος είναι υποχρεωμένο να παράσχει λογική εξήγηση για τις αιτίες του τραυματισμού, ελλείψει της οποίας σαφώς ανακύπτει θέμα του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α.». Βλ. αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. Ακσογ κατά Τουρκίας, 18.12.1996, Μπέκος – Κουτρόπουλος κατά Ελλάδας, 13.12.2005, Ζελίλοφ κατά Ελλάδας, 24.05.2007).

Δεδομένης της αναλογικής εφαρμογής στην πειθαρχική διαδικασία των θεσμών και των πρακτικών του ποινικού δικαίου, θα μπορούσε να αξιοποιηθεί εδώ και η πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου, ως προς την έννοια της ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας, για την ύπαρξη της οποίας απαιτείται να προκύπτει ότι λήφθηκαν υπόψη και συνεκτιμήθηκαν όλα τα αποδεικτικά στοιχεία για το σχηματισμό της πεποίθησης, και όχι μερικά από αυτά, και μάλιστα κατ' επιλογήν⁹⁰.

90 Βλ. ενδεικτικά Α.Π. 659/2015.

Παράρτημα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ι. Άρθρο 188 Ν. 4662/2020 (Α΄ 27/7.2.2020)

Τροποποίηση διατάξεων Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης

— 1. Το άρθρο 1 του Ν. 3938/2011 (Α΄ 61), όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1

1. Ο Συνήγορος του Πολίτη ορίζεται ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας με αρμοδιότητα τη συλλογή, την καταγραφή, την αξιολόγηση, τη διερεύνηση ή την περαιτέρω προώθηση προς άσκηση πειθαρχικού ελέγχου στις αρμόδιες υπηρεσίες, καταγγελιών για πράξεις, ενέργειες ή παραλείψεις, του ένστολου προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος, καθώς και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης, οι οποίες εκδηλώθηκαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ή κατά κατάχρηση της ιδιότητάς τους και αφορούν:

α. βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας κατά την έννοια του άρθρου 137^Α του Ποινικού Κώδικα,

β. παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή της υγείας ή της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας,

γ. παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου και

δ. παράνομη συμπεριφορά, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο ή η οποία ενέχει άλλου είδους διακριτική μεταχείριση λόγω χαρακτηριστικών φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου.

2. Οι καταγγελίες πρέπει να είναι επώνυμες και γραπτές και να υποβάλλονται στον Συνήγορο του Πολίτη, αυτοπροσώπως ή μέσω πληρεξούσιου. Το όνομα και τα άλλα στοιχεία ταυτότητας του καταγγέλλοντος μπορεί να μην ανακοινώνονται κατά το στάδιο της διερεύνησης, αν το ζητήσει εγγράφως ο ενδιαφερόμενος. Αν κατά την κρίση του Συνηγούρου του Πολίτη η διερεύνηση δεν είναι δυνατή χωρίς ανακοίνωση του ονόματος, ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται ότι η καταγγελία του θα τεθεί στο αρχείο, εφόσον ο ίδιος δεν συναινέσει εγγράφως στην ανακοίνωση του ονόματός του. Αν ο καταγγέλλων αγνοεί

την ελληνική γλώσσα, μπορεί να παραστεί με διερμηνέα. Αν ο καταγγέλλων αδυνατεί να γράψει, η καταγγελία γίνεται προφορικώς, καταγράφεται από υπάλληλο του Συνηγόρου του Πολίτη και συντάσσεται έκθεση στην οποία γίνεται ειδική μνεία της αδυναμίας του καταγγέλλοντος να γράψει. Η έκθεση υπογράφεται από τον καταγγέλλοντα και τον υπάλληλο του Συνηγόρου του Πολίτη που τη συνέταξε. Όταν η καταγγελία είναι ανώνυμη, τίθεται στο αρχείο με πράξη του Συνηγόρου του Πολίτη, όμως τυχόν στοιχεία αυτής που παρέχουν βάση για διερεύνηση μπορούν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο αυτεπάγγελτης παρέμβασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται και αυτεπαγγέλτως, μετά από πληροφορίες με συγκεκριμένα στοιχεία για περιστατικά της παραγράφου 1 και ιδίως όσων προέρχονται από δημοσιεύματα ή εκπομπές Μ.Μ.Ε. ή μετά από παραπομπή της υπόθεσης από τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη αξιολογεί κάθε καταγγελία ή περιστατικό για το αν εμπίπτει στις αρμοδιότητές του κατά τον παρόντα νόμο και αποφασίζει με πράξη του, εντός προθεσμίας δέκα (10) ημερών ή για τη διερεύνηση μιας καταγγελίας ή ενός περιστατικού, περίπτωση κατά την οποία συντάσσει εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών σχετικό πόρισμα, ή για την προώθηση μιας καταγγελίας ή ενός περιστατικού προς διερεύνηση στις αρμόδιες υπηρεσίες, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητάς του για ίδια έρευνα, ή για τη θέση τους στο αρχείο ως αβάσιμων ή ανεπίδεκτων εκτίμησης. Οι διαταγές διενέργειας διοικητικών εξετάσεων, για περιστατικά που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος, διαβιβάζονται αμελλητί στον Συνήγορο του Πολίτη, προκειμένου να αποφασίσει, κατά το προηγούμενο εδάφιο, τη διερεύνηση από την Ανεξάρτητη Αρχή με ίδια έρευνα ή την παρακολούθηση της εσωτερικής έρευνας, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητάς του για ίδια έρευνα, και ενημερώνοντας σχετικά την οικεία υπηρεσία.

4. Σε κάθε περίπτωση διερεύνησης μιας καταγγελίας ή ενός περιστατικού από τον Συνήγορο του Πολίτη, με ίδια έρευνα, προώθηση υπόθεσης στην αρμόδια υπηρεσία ή παρακολούθηση της διοικητικής εξέτασης, τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα αναστέλλουν την έκδοση της απόφασής τους, έως την έκδοση πορίσματος από το Συνήγορο του Πολίτη. Διοικητικά μέτρα που προβλέπονται από το πειθαρχικό δίκαιο κάθε υπηρεσίας και λαμβάνονται σε βάρος του πειθαρχικά ελεγχόμενου δεν θίγονται. Τα πειθαρχικά όργανα της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης υποχρεούνται να εξετάζουν κατά προτεραιότητα κάθε πειθαρχική υπόθεση που τους προωθείται ή παρακολουθείται από το Συνήγορο του Πολίτη και αφορά πράξεις της παραγράφου 1, προβαίνουν δε σε ενημέρωσή του με στοιχεία της έρευνας όταν αυτό ζητηθεί, καθώς και αναφορικά με το αποτέλεσμα της εξέτασης των ως άνω υποθέσεων, διαβιβάζοντας αντίγραφο του συνόλου των στοιχείων του σχετικού φακέλου και αναστέλλοντας την έκδοση της απόφασης. Ο Συνήγορος του Πολίτη, σε περίπτωση προώθησης υπόθεσης στην αρμόδια υπηρεσία ή παρακολούθησης διαταχθείσας διοικητικής εξέτασης, αποτιμά την πληρότητα της εξέτασης και μπορεί να την αναπέμψει προς συμπλήρωση, συντάσσοντας πόρισμα εντός προθεσμίας είκοσι (20) ημερών. Ενδεχόμενη απόκλιση από το διατακτικό του πορίσματος του Συνηγόρου του Πολίτη που έχει συνταχθεί κατόπιν ίδιας έρευνας, προώθησης υπόθεσης στην αρμόδια υπηρεσία ή παρακολούθησης διαταχθείσας διοικητικής εξέτασης, επιτρέπεται μόνο με ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώνει τον αρμόδιο Υπουργό σχετικά με υποθέσεις για

τις οποίες διαπιστώνει απόκλιση με ανεπαρκή αιτιολογία από το πόρισμά του, σε κάθε στάδιο της πειθαρχικής διαδικασίας, για τις εκ μέρους του Υπουργού τυχόν ενέργειες ως πειθαρχικού προϊσταμένου. Οι πειθαρχικές διαδικασίες μετά την ολοκλήρωση και γνωστοποίηση του πορίσματος του Συνηγόρου του Πολίτη διέπονται από το αντίστοιχο πειθαρχικό δίκαιο εκάστης υπηρεσίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη ενημερώνεται σε κάθε περίπτωση για την εξέλιξη της σχετικής πειθαρχικής διαδικασίας και τις αποφάσεις των πειθαρχικών οργάνων.

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται επίσης υποθέσεων για τις οποίες έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε βάρος της Ελλάδας για παράβαση των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ν.Δ. 53/1974), με την οποία διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική έρευνα ή την εκδίκαση της υπόθεσης. Στις περιπτώσεις αυτές οι Διευθύνσεις Προσωπικού των αρμόδιων υπηρεσιών των σωμάτων ασφαλείας, καθώς και των υπαλλήλων των καταστημάτων κράτησης υποχρεούνται να διαβιβάζουν την ως άνω απόφαση και τον σχετικό πειθαρχικό φάκελο στο Συνήγορο του Πολίτη, με επισήμανση των συγκεκριμένων διαστημάτων αναστολής της παραγραφής και της τυχόν επέλευσης παραγραφής και ο οποίος επανεξετάζει την υπόθεση, λαμβάνοντας υπόψη του ιδίως όσα έκανε δεκτά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, και αποφασίζει για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης.

6. Εντός των προθεσμιών της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου, ο Συνήγορος του Πολίτη, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητάς του για διερεύνηση και διαμόρφωση σχετικού πορίσματος, γνωστοποιεί την απόφασή του για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης με όλα τα στοιχεία του φακέλου στην αρμόδια υπηρεσία που δεσμεύεται από την ανωτέρω απόφαση και διατάσσει νέα έρευνα, σύμφωνα και με όσα γίνονται δεκτά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ως προς το νομικό χαρακτηρισμό της ελεγχόμενης πράξης. Στο πλαίσιο της επανεξέτασης της πειθαρχικής υπόθεσης είναι δυνατόν να ασκηθεί ή να συμπληρωθεί η πειθαρχική δίωξη και να επιβληθεί η προσήκουσα πειθαρχική ποινή ανεξάρτητα από την αρχική εκδίκαση της υπόθεσης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν διώκεται υπάλληλος για δεύτερη φορά για το ίδιο πειθαρχικό παράπτωμα εκτός εάν υπάρχουν νέα στοιχεία ή στοιχεία που αποκαλύφθηκαν εκ των υστέρων ή εάν υπήρξε ουσιώδες ελάττωμα της διαδικασίας. Για τον υπολογισμό του χρόνου παραγραφής που προβλέπεται από τις πειθαρχικές διατάξεις για τα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης δεν υπολογίζεται το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την έκδοση της απόφασης του αρμόδιου, κατά περίπτωση, πειθαρχικού οργάνου, σύμφωνα με τα άρθρα 38 και 39 του Π.Δ. 120/2008 (Α' 18), το άρθρο 5 του Π.Δ. 187/2004 (Α' 187), το άρθρο 25 παράγραφος 9 του Ν.Δ. 343/1969 (Α' 238), το άρθρο 18 παράγραφοι 9 και 10 του Ν.Δ. 935/1971 (Α' 149) και το άρθρο 122 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Πολιτικών Διοικητικών Υπαλλήλων και Υπαλλήλων Ν.Π.Δ.Δ., μέχρι την περιέλευση στον Συνήγορο του Πολίτη της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κατά τα λοιπά ακολουθείται η προβλεπόμενη πειθαρχική διαδικασία κάθε Υπηρεσίας στην οποία ανήκει το ελεγχόμενο προσωπικό. Αν ο Συνήγορος του Πολίτη κρίνει ότι δεν απαιτείται η εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης, γνωστοποιεί το πόρισμά του στη Διεύθυνση Προσωπικού κάθε αρμόδιας Υπηρεσίας, προκειμένου να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο.

7. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί, κατ' ανάλογη εφαρμογή των οικείων διατάξεων του πειθαρχικού δικαίου του εμπλεκόμενου προσωπικού, να κλητεύει μάρτυρες, να εξετάζει πρόσωπα ενόρκως, να διενεργεί αυτοψία και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη. Οι εμπλεκόμενοι υποχρεούνται προς παροχή μαρτυρίας και προφορικών ή έγγραφων εξηγήσεων ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητεί στοιχεία από οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία ή υπηρεσία του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι οποίες υποχρεούνται να τα γνωστοποιούν ή να διαβιβάζουν αντίγραφα εγγράφων που αφορούν την υπόθεση, εκτός αν χαρακτηρίζονται ως απόρρητα, επειδή αφορούν την εθνική άμυνα, την κρατική ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Η υποχρέωση τήρησης ιατρικού απορρήτου δεν αποτελεί λόγο άρνησης χορήγησης των εγγράφων. Τα στοιχεία της παρούσας παραγράφου χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την εκπλήρωση της αποστολής του Συνηγόρου του Πολίτη. Σε περίπτωση ήδη σχηματισθείσας πειθαρχικής δικογραφίας από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα εκάστης Υπηρεσίας, ο Συνήγορος του Πολίτη λαμβάνει αντίγραφα του συνόλου των στοιχείων του σχετικού φακέλου. Οι αρμόδιοι ανακριτικοί υπάλληλοι και οι αρμόδιες δικαστικές ή εισαγγελικές αρχές χορηγούν, κατόπιν σχετικού αιτήματος του Συνηγόρου του Πολίτη, αντίγραφα εγγράφων ή εκθέσεων της ποινικής προδικασίας ή διαδικασίας, για υποθέσεις που εμπíπτουν στην αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, προς εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

8. Όποιος υποβάλλει καταγγελία σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου δικαιούται να πληροφορείται το αποτέλεσμα της καταγγελίας του, ενώ πρόσβαση επί των στοιχείων του φακέλου μπορεί να αποκτήσει οποιοσδήποτε υπό τις προϋποθέσεις και τους περιορισμούς του άρθρου 5 του Ν. 2690/1999 (Α' 45), του Ν. 4624/2019 (Α' 137), καθώς και του Ν. 3471/2006 (Α' 133).

9. Οι προθεσμίες του παρόντος άρθρου παρατείνονται αναλόγως για τις ανάγκες της έρευνας, ιδίως όταν προκύπτουν νέα αποδεικτικά στοιχεία ή όταν έχουν ζητηθεί από τον Συνήγορο του Πολίτη στοιχεία από τις οικείες υπηρεσίες.

10. Η αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας δεν υποκαθιστά τις υφιστάμενες δομές υποβολής και εξέτασης καταγγελιών αυθαιρεσίας σε άλλα όργανα ή αρχές.

11. Συνιστώνται στο Συνήγορο του Πολίτη δέκα (10) θέσεις του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, για την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Αρχής κατά το παρόν άρθρο».

— 2. Η παράγραφος 4 του άρθρου 3 του Ν. 3094/2003 (Α' 10), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίου ή άλλης δικαστικής αρχής. Όταν ο Συνήγορος του Πολίτη ενεργεί ως φορέας για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος νόμου, επιλαμβάνεται υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον δικαστηρίων, δικαστικών ή εισαγγελικών αρχών, έως τη διεξαγωγή της πρώτης συζήτησης στο ακροατήριο ή την άσκηση ποινικής δίωξης ή έως ότου το αρμόδιο

δικαστήριο ή η αρμόδια δικαστική αρχή αποφανθεί επί αιτήσεως παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας. Η έρευνα του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας είναι ανεξάρτητη από τυχόν παράλληλη εξέλιξη ποινικής δίκης ή διαδικασίας».

II. Άρθρο 28 Ν. 4760/2020 (Α΄ 247/11.12.2020)

Θέματα αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη

Για την αποτελεσματικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων του ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, ο Συνήγορος του Πολίτη ενισχύεται με προσωπικό ως εξής:

1. Οι αξιωματικοί ειδικών καθηκόντων κατηγορίας Νομικών, που επιλέχθηκαν με την προβλεπόμενη στις παρ. 1 και 3 του άρθρου 5 του Ν. 3094/2003 (Α΄ 10) διαδικασία και ασκούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος καθήκοντα επιστημονικού προσωπικού στην Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή Συνήγορος του Πολίτη, μπορούν να μεταταχθούν σε θέσεις μονίμων τακτικών πολιτικών υπαλλήλων κατηγορίας Π.Ε. Ειδικού Επιστημονικού Προσωπικού της ως άνω Αρχής. Για τη μετάταξή τους, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης, εκδίδεται κοινή απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη και του αρμοδίου οργάνου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, χωρίς προηγούμενη γνώμη των υπηρεσιακών συμβουλίων, εφόσον υφίστανται, και χωρίς να απαιτείται η έκδοση εγκριτικής απόφασης της Π.Υ.Σ. 33/2006 (Α΄ 280).

Η μετάταξη αυτή διενεργείται σε κενή θέση κλάδου της ανωτέρω κατηγορίας, με την ίδια σχέση εργασίας. Για τη μισθολογική και βαθμολογική ένταξη και εξέλιξη των αξιωματικών ειδικών καθηκόντων του πρώτου εδαφίου της παρ. 1, ως μονίμων πολιτικών υπαλλήλων, λαμβάνεται υπόψη ο χρόνος υπηρεσίας στο Σώμα της Ελληνικής Αστυνομίας, σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 11 του Ν. 4354/2015 (Α΄ 176).

Μετά τη δημοσίευση της απόφασης μετάταξης εκδίδεται προεδρικό διάταγμα διαπιστωτικό της αποστρατείας των αξιωματικών λόγω μετάταξης με αναλογική εφαρμογή του άρθρου 51 του Π.Δ. 24/1997 (Α΄ 29). Η απόσπαση των αξιωματικών του παρόντος παρατείνεται μέχρι την έκδοση της πράξης μετάταξης.

2. Συστήνονται στον Συνήγορο του Πολίτη πέντε (5) θέσεις ειδικού επιστημονικού προσωπικού, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 3094/2003 (Α΄ 10), για την αποτελεσματικότερη άσκηση των αρμοδιοτήτων της Αρχής.

III. Κανονισμός λειτουργίας Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

Αριθμ. Φ. 10/23145/2020 (Β´ 2359/16.06.2020)

Κανονισμός Λειτουργίας Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

α) Του Ν. 2477/1997 «Συνήγορος του Πολίτη και Σώμα Επιθεωρητών – Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης» (Α' 59), όπως ισχύει.

β) Του άρθρου 8 Ν. 2623/1998 «Ανασύσταση των εκλογικών καταλόγων, οργάνωση και άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των ετεροδημοτών, εκσυγχρονισμός της εκλογικής διαδικασίας και άλλες διατάξεις» (Α' 139), όπως συμπληρώθηκε και ισχύει.

γ) Του Ν. 3051/2002 «Συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές, τροποποίηση και συμπλήρωση του συστήματος προσλήψεων στο δημόσιο τομέα και συναφείς ρυθμίσεις» (Α' 220), όπως ισχύει, και ιδίως των παρ. 5 και 7 του άρθρου 2 αυτού.

δ) Του Ν. 3094/2003 «Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις» (Α' 10), όπως ισχύει.

ε) Του Ν. 3861/2010 «Ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων στο διαδίκτυο "Πρόγραμμα Διαύγεια" και άλλες διατάξεις» (Α' 112), όπως ισχύει.

στ) Του άρθρου 1 του Ν. 3938/2011 «Σύσταση Γραφείου Αντιμετώπισης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη και άλλες διατάξεις» (Α' 61).

ζ) Του Ν. 4443/2016 «Ι) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης κ.ά.» (Α' 232) και ιδίως των άρθρων 56 – 58 περί Σύστασης Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας και τους υπαλλήλους των καταστημάτων κράτησης, όπως ισχύουν.

η) Του άρθρου 188 Ν. 4662/2020 «Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις» (Α' 27).

θ) Του Π.Δ. 273/1999 «Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη» (Α' 229), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

2. Το γεγονός ότι με την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη στον κρατικό προϋπολογισμό.

3. Τις υπηρεσιακές ανάγκες, αποφασίζουμε:

Την αντικατάσταση του Κανονισμού Λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, ως εξής:

Κανονισμός Λειτουργίας στο Συνήγορο του Πολίτη του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (άρθρο 1 Ν. 3938/2011)

I. Γενικά

1. Ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.) αποτελεί ειδική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη και ασκείται στο πλαίσιο που ορίζεται από το άρθρο 1 Ν. 3938/2011. Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. εντάσσεται λειτουργικά και οργανωτικά στο Συνήγορο του Πολίτη.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη συγκροτεί ειδική ομάδα («ομάδα Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.») από μέλη του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού της Αρχής.

3. Για τις ανάγκες του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. τηρείται Ειδική Βάση Δεδομένων, που αποτελεί παράρτημα του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος, η πρόσβαση στην οποία παρέχεται στον Συνήγορο και τα μέλη της ομάδας του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

II. Έναρξη διαδικασίας έρευνας από τον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

4. Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. επιλαμβάνεται υποθέσεων αυτεπάγγελα, κατόπιν έγγραφης καταγγελίας, που υποβάλλεται με κάθε τρόπο (αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά, με τηλεομοιοτυπία ή με διαδικασία ηλεκτρονικής αποστολής/web), κατόπιν παραπομπής από τον αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα ή κατόπιν ενημέρωσης ότι διενεργείται διοικητική εξέταση από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

5.α. Στο Γραφείο Υποδοχής του Συνηγόρου του Πολίτη γίνονται δεκτές καταγγελίες για περιστατικά αυθαιρεσίας, είτε αυτοπροσώπως, είτε μέσω πληρεξουσίου. Οι καταγγελίες πρέπει να είναι επώνυμες και έγγραφες και μπορούν να στρέφονται και κατ' αγνώστων. Σε περίπτωση προφορικής ή ανώνυμης καταγγελίας ισχύουν όσα αναφέρονται στη συνέχεια.

5.β. Από το Γραφείο Υποδοχής Κοινού παρέχονται γενικές πληροφορίες για τη λειτουργία του Μηχανισμού, γίνεται ταυτοποίηση του καταγγέλλοντος ή του πληρεξουσίου του και ελέγχονται τα τυπικά στοιχεία της καταγγελίας. Ο καταγγέλλων μπορεί να προσέρχεται με δικηγόρο ή διερμηνέα. Αν δεν γνωρίζει ελληνικά και προσέλθει χωρίς διερμηνέα, χρέη διερμηνέα μπορεί να τελέσει μέλος του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη με επαρκή γνώση της ξένης γλώσσας, στην οποία θα γίνει η επικοινωνία. Εφόσον ο καταγγέλλων το ζητήσει εγγράφως, γίνεται επισήμανση για τη διατήρηση της ανωνυμίας του. Στην περίπτωση αυτή του γνωστοποιείται ότι, εφόσον προκύψει ότι δεν είναι δυνατή η διερεύνηση του περιστατικού χωρίς την αποκάλυψη των στοιχείων της ταυτότητάς του,

θα του ζητηθεί να άρει το αίτημά του για διατήρηση ανωνυμίας, διαφορετικά η υπόθεση θα τεθεί στο αρχείο. Σε κάθε περίπτωση ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. μπορεί να αποφασίσει να εξετάσει αυτεπάγγελτα την υπόθεση.

6.α. Οι έγγραφες επώνυμες καταγγελίες λαμβάνουν αριθμό πρωτοκόλλου και καταχωρούνται στην Ειδική Βάση Δεδομένων του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. Προφορική επώνυμη καταγγελία μπορεί να γίνει κατ' εξαίρεση, εφόσον ο καταγγέλλων δηλώσει ότι αδυνατεί να συντάξει έγγραφο. Στην περίπτωση αυτή, ο Ειδικός Επιστήμονας που στελεκώνει το Γραφείο Υποδοχής Κοινού κρίνει το κατά πόσο είναι απαραίτητο να κληθεί μέλος της Ομάδας Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. Η συνεργασία του καταγγέλλοντος με τον τελευταίο γίνεται υπό συνθήκες που διασφαλίζουν την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Ο Ειδικός Επιστήμονας συντάσσει την καταγγελία και επιπλέον έκθεση, στην οποία αναφέρεται ο λόγος, για τον οποίο ο καταγγέλλων αδυνατεί να γράψει την καταγγελία του. Η έκθεση αυτή υπογράφεται από τον καταγγέλλοντα και τον Ειδικό Επιστήμονα που τη συνέταξε, εφόσον ο τελευταίος διαπιστώσει, ότι ο καταγγέλλων έχει κατανοήσει πλήρως το περιεχόμενο της καταγγελίας του και τις έννομες συνέπειες που αυτή επιφέρει. Στη συνέχεια η καταγγελία, αφού υπογραφεί από τον καταγγέλλοντα, καταχωρίζεται στη Βάση Δεδομένων και προωθείται στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

6.β. Οι ανώνυμες καταγγελίες, που λαμβάνονται με οποιονδήποτε τρόπο (αυτοπροσώπως, ταχυδρομικά, με τηλεομοιοτυπία ή με διαδικασία ηλεκτρονικής αποστολής/web), ανεξάρτητα από το εάν περιέχουν επαρκή στοιχεία για τη διερεύνησή τους, πρωτοκολλούνται και προωθούνται στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. με επισήμανση σχετικά με την ανωνυμία τους. Αν η ανώνυμη καταγγελία υποβάλλεται στο Γραφείο Υποδοχής Κοινού αυτοπροσώπως, παραλαμβάνεται, πρωτοκολλείται και ο καταγγέλλων ενημερώνεται, ότι η εξέταση της θα εκτιμηθεί για τυχόν αυτεπάγγελτη παρέμβαση.

III. - Επεξεργασία υποθέσεων

7. Μετά την καταχώριση στην Ειδική Βάση Δεδομένων και σε εύλογο χρονικό διάστημα, ο Συνήγορος του Πολίτη αξιολογεί τις υποθέσεις που λαμβάνει σύμφωνα με τα παραπάνω και, εφόσον εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. αποφασίζεται η περαιτέρω επεξεργασία τους, μέσα σε 10 μέρες, με έναν από τους εξής τρόπους:

- i) Διερεύνηση από τον Συνήγορο του Πολίτη,
- ii) προώθηση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο και παρακολούθηση,
- iii) παρακολούθηση της διοικητικής εξέτασης που βρίσκεται σε εξέλιξη,
- iv) θέση στο Αρχείο.

Τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα ενημερώνονται εγγράφως για την παραπάνω απόφαση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α., για τις κατά νόμο αρμοδιότητές τους.

8. Διερεύνηση με ίδια έρευνα

α. Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. αποφασίζει να διεξάγει έρευνα με ίδια μέσα, όταν κρίνεται ότι αυτό ενδείκνυται για την εκπλήρωση της αποστολής του, ιδίως λόγω της βαρύτητας της καταγγελλόμενης πράξης, της ευαλωτότητας των παθόντων, του ενδεχόμενου τυχόν συστηματικών συμπεριφορών αυθαιρεσίας κ.ά. Στις περιπτώσεις αυτές ενημερώνεται εγγράφως το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο. Το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο ενημερώνει τον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. εάν η υπόθεση διερευνάται ήδη πειθαρχικά και αν έχουν επιβληθεί διοικητικά μέτρα σε βάρος του πειθαρχικά ελεγχόμενου. Αν βρίσκεται σε εξέλιξη πειθαρχική διερεύνηση, η έκδοση της πειθαρχικής απόφασης αναστέλλεται.

β. Κατά τη διερεύνηση ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί, να κλητεύει και να εξετάζει ενόρκως μάρτυρες, να διενεργεί αυτοψίες και επιτόπιες έρευνες και να παραγγέλλει πραγματογνωμοσύνη. Οι υπάλληλοι που κλητεύονται, υποχρεούνται προς παροχή μαρτυρίας και έγγραφων εξηγήσεων ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη. Άρνηση προσέλευσης υπαλλήλου στην κλήτευση του Συνηγόρου του Πολίτη συνιστά μη συνεργασία με την Αρχή και τιμωρείται πειθαρχικά σύμφωνα με την παρ. 10 του άρθρου 4 του Ν. 3094/2003.

γ. Ο Συνήγορος του Πολίτη μπορεί να ζητεί στοιχεία από δημόσιες υπηρεσίες ή υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι οποίες υποχρεούνται να τα γνωστοποιούν ή να διαβιβάζουν αντίγραφα εγγράφων που αφορούν την υπόθεση, εκτός αν χαρακτηρίζονται ως απόρρητα, επειδή αφορούν την εθνική άμυνα, την κρατική ασφάλεια και τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Τα στοιχεία αυτά χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την εκπλήρωση του σκοπού του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. Σε περίπτωση ήδη σχηματισθείσας πειθαρχικής δικογραφίας από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα κάθε υπηρεσίας, ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. ενημερώνεται για τα στοιχεία και το αποτέλεσμα της έρευνας και μπορεί να λάβει αντίγραφα του σχετικού φακέλου σε κάθε στάδιο της διαδικασίας. Οι αρμόδιοι ανακριτικοί υπάλληλοι και οι αρμόδιες δικαστικές ή εισαγγελικές αρχές χορηγούν, κατόπιν σχετικού αιτήματος του Συνηγόρου του Πολίτη, αντίγραφα εγγράφων ή εκθέσεων της ποινικής προδικασίας ή διαδικασίας, για υποθέσεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, προς εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

δ. Πριν από τη σύνταξη του πορίσματος, το πρόσωπο σε βάρος του οποίου φαίνεται να συντρέχουν σαφείς ενδείξεις για τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος, καλείται εγγράφως να λάβει γνώση των στοιχείων της έρευνας και να εκθέσει τις απόψεις του, μέσα σε συγκεκριμένη προθεσμία. Ο ελεγχόμενος εκθέτει τις απόψεις του προφορικά και απαντά σε ερωτήσεις των μελών της Ομάδας του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. Ο ελεγχόμενος μπορεί να υποβάλει υπόμνημα, επί του οποίου είναι δυνατό να του τεθούν διευκρινιστικές ερωτήσεις. Στη διαδικασία αυτή ο ελεγχόμενος μπορεί να παρίσταται με δικηγόρο.

ε. Μετά την εξέταση του ελεγχόμενου ή εάν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία, ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α προχωρά στην έκδοση πορίσματος, το οποίο αποστέλλει στον πειθαρχικό προϊστάμενο του ελεγχόμενου, για τις δικές του ενέργειες κατά τις οικείες πειθαρχικές διατάξεις.

στ. Το πόρισμα του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. πρέπει να προσδιορίζει: α. τα αντικειμενικά ευρήματα της έρευνας, κυρίως αυτά που οδηγούν στην υπαγωγή του συγκεκριμένου περιστατικού σε συγκεκριμένες πράξεις που αναφέρονται στο άρ. 1 του Ν. 3938/2011, β. τα υποκειμενικά στοιχεία, δηλαδή την υπαιτιότητα του καταγγελλόμενου, γ. τα αποδεικτικά στοιχεία που έχουν συλλεχθεί και από τα οποία προκύπτουν τα παραπάνω ευρήματα.

ζ. Σε περίπτωση του ο καταγγέλλων ανακαλέσει την καταγγελία του πριν την ολοκλήρωση της διερεύνησης, εξετάζεται από την Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. αν συντρέχει περίπτωση αυτεπάγγελτης διερεύνησης της υπόθεσης και εάν όχι, η υπόθεση τίθεται στο αρχείο, σύμφωνα με το άρθρο 11 του παρόντος Κανονισμού.

9. Προώθηση και παρακολούθηση

α. Η καταγγελία προωθείται στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο με εντολή διερεύνησης, με ειδική μνεία της υποχρέωσης του άρθρου 1 παρ. 4 του Ν. 3938/2011 να εξεταστεί η υπόθεση κατά προτεραιότητα. Ανάμεσα στα άλλα διερευνάται εάν το πειθαρχικό όργανο έχει ήδη ξεκινήσει πειθαρχική έρευνα για τη συγκεκριμένη υπόθεση.

β. Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. παρακολουθεί την διαδικασία διερεύνησης και μπορεί σε κάθε στάδιο αυτής να ζητά πληροφορίες και να διατυπώνει προτάσεις και παρατηρήσεις σχετικά με την εξέλιξή της.

γ. Μετά την ολοκλήρωση της εξέτασης από το πειθαρχικό όργανο και πριν από την έκδοση της απόφασης, ο φάκελος της υπόθεσης αποστέλλεται στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. ο οποίος αποτιμά την πληρότητα της έρευνας. Εφόσον κριθεί σκόπιμο η υπόθεση αναπέμπεται για συμπλήρωση μέσα σε 20 ημέρες από την λήψη του φακέλου. Η μη συμμόρφωση με το πόρισμα αναπομής επιτρέπεται μόνο με ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία.

10. Παρακολούθηση της διοικητικής εξέτασης που βρίσκεται σε εξέλιξη.

Ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. εξετάζει τις διαταγές διοικητικών εξετάσεων που διαβιβάζονται σε αυτόν από τις αρμόδιες υπηρεσίες, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 3 εδ. β' Ν. 3938/2011, προκειμένου να αποφασίσει τη διερεύνηση με ίδια έρευνα ή την παρακολούθηση της εσωτερικής έρευνας, επιφυλασσόμενος στη δεύτερη περίπτωση της αρμοδιότητάς του για ίδια έρευνα και ενημερώνοντας την οικεία υπηρεσία σχετικά. Κατά την εξέταση τηρούνται οι προθεσμίες και η διαδικασία του άρθρου 1 παρ. 3 εδ. α' Ν. 3938/2011 και των άρθρων 8 και 9 του παρόντος κανονισμού.

11. Θέση στο Αρχείο

Στο αρχείο τίθενται:

α) οι απαράδεκτες επώνυμες καταγγελίες, όταν τα πραγματικά περιστατικά που περιγράφονται δεν συνιστούν τις πράξεις που ελέγχει ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. Στις περιπτώσεις που τα καταγγελλόμενα μπορούν να εξεταστούν στο πλαίσιο της γενικής αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη, η υπόθεση παραπέμπεται στον κατά θέμα αρμόδιο Κύκλο.

β) οι ανεπίδεκτες εκτίμησης επώνυμες καταγγελίες, όταν το περιεχόμενό τους είναι ακατάλληπο, εντελώς αόριστο, ελλιπές και ο καταγγέλλων δεν προσήλθε να προσκομίσει συμπληρωματικά στοιχεία.

γ) οι καταγγελίες, στις οποίες η τήρηση της ανωνυμίας, που έχει ζητηθεί από τον πολίτη, καθιστά αδύνατη την συνέχιση της έρευνας. Στην περίπτωση αυτή ο ενδιαφερόμενος ενημερώνεται ότι η καταγγελία του θα τεθεί στο αρχείο, εφόσον ο ίδιος δεν συναινέσει εγγράφως στην ανακοίνωση του ονόματός του.

δ) όλες οι ανώνυμες καταγγελίες, εφόσον δεν κριθεί σκόπιμη η εξέτασή τους με τη διαδικασία της αυτεπάγγελτης έρευνας.

ε) οι διαταγές διοικητικής εξέτασης, που αφορούν περιστατικά για τα οποία δεν προκύπτει αρμοδιότητα του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

στ) Οι επώνυμες καταγγελίες που έχουν ανακληθεί, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 10 ε του παρόντος Κανονισμού.

Στις παραπάνω υπό α, β, γ περιπτώσεις, ενημερώνεται ο καταγγέλλων εγγράφως.

IV. - Ολοκλήρωση διαδικασίας

12. Το πειθαρχικό όργανο αποστέλλει στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. την απόφασή του, με την οποία ολοκληρώνεται η διαδικασία του Μηχανισμού.

Στις υποθέσεις που διενεργείται ίδια έρευνα, η παρέμβαση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. ολοκληρώνεται όταν η απόφαση του πειθαρχικού οργάνου εναρμονίζεται με το πόρισμα του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. ή αποκλίνει αιτιολογημένα, χωρίς ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. να έχει αναπέμψει λόγω έλλειψης αιτιολογίας.

Εάν ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. κρίνει ότι η απόφαση του πειθαρχικού οργάνου αποκλίνει από το διατακτικό του πορίσματός του με ανεπαρκή αιτιολογία, ενημερώνει τον αρμόδιο Υπουργό, ώστε να ασκήσει τις εκ του νόμου προβλεπόμενες ενέργειές του ως πειθαρχικού προϊσταμένου.

Μετά το πέρας της διαδικασίας ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. κοινοποιεί στον καταγγέλλοντα το σχετικό πόρισμα, επί πλέον δε, κατόπιν έγγραφης αίτησής του, εκείνα τα στοιχεία του φακέλου για τα οποία δεν συντρέχει κώλυμα πρόσβασης υπό τους όρους των Ν. 2472/1997, 2690/1999 και 3471/2006 ή άλλων ειδικών διατάξεων. Εάν η έρευνα διεξάγεται κατόπιν παραπομπής από τον αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα, ενημερώνεται και του αποστέλλεται το σχετικό πόρισμα.

13. Εφόσον μετά το πέρας του ελέγχου του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. ή μετά την γνωστοποίηση του ελέγχου από το αρμόδιο πειθαρχικό όργανο προκύψουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής για τα αδικήματα που περιλαμβάνονται στο άρθρο 1 Ν. 3938/2001, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 188 Ν. 4662/2020, η υπόθεση παραπέμπεται στον Εισαγγελέα υπό τους όρους του άρθρου 5 παρ. 8δ' Ν. 3094/2003.

V. Καταδικαστικές αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α.

14. Ο Συνήγορος του Πολίτη επιλαμβάνεται υποθέσεων, για τις οποίες έχει εκδοθεί καταδικαστική απόφαση από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) σε βάρος της Ελλάδας για παράβαση των διατάξεων της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, με την οποία διαπιστώνονται ελλείψεις της πειθαρχικής διαδικασίας ή νέα στοιχεία που δεν αξιολογήθηκαν στην πειθαρχική έρευνα ή την εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν τις πράξεις του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 3938/2011. Οι αποφάσεις διαβιβάζονται στον Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. από τις Διευθύνσεις Προσωπικών των αρμοδίων υπηρεσιών (Σωμάτων Ασφαλείας και Καταστημάτων Κράτησης) και καταχωρούνται στη Βάση Δεδομένων, με την οποία εξασφαλίζεται η δυνατότητα παρακολούθησής τους. Με την καταχώριση στη Βάση Δεδομένων γίνεται μνεία του ακριβούς χρόνου παραγραφής της πράξης, λαμβανομένων υπ' όψιν των συγκεκριμένων διαστημάτων αναστολής και τυχόν επέλευσης της παραγραφής, όπως αυτά επισημαίνονται στο σχετικό διαβιβαστικό έγγραφο.

15. Μέσα σε δέκα ημέρες από την λήψη της απόφασης του Ε.Δ.Δ.Α., ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. αποφασίζει:

α) εάν δεν απαιτείται η εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης, οπότε γνωστοποιεί το πόρισμά του στη Διεύθυνση Προσωπικού της αρμόδιας υπηρεσίας, για να τεθεί η υπόθεση στο Αρχείο,

β) εάν θα διενεργηθεί ίδια έρευνα, σύμφωνα με την διαδικασία του άρθρου 1 του Ν. 3938/2011 και το υπ' αρ. 10 του παρόντος κανονισμού, ή

γ) εάν θα παραπεμφθεί η υπόθεση στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο, οπότε και διατάσσεται νέα έρευνα ή και συμπλήρωση της πειθαρχικής δίωξης, σύμφωνα και με όσα γίνονται δεκτά από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ο Συνήγορος του Πολίτη, επιφυλασσόμενος της αρμοδιότητάς του για διερεύνηση και διαμόρφωση σχετικού πορίσματος, γνωστοποιεί την απόφασή του για την εκ νέου διερεύνηση της υπόθεσης με όλα τα στοιχεία του φακέλου στην αρμόδια υπηρεσία, υποδεικνύοντας συγκεκριμένες ανακριτικές πράξεις, που πρέπει να διενεργηθούν, ή στοιχεία που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Η απόφαση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. είναι δεσμευτική για την αρμόδια υπηρεσία.

16. Σε περίπτωση που κατά τις παραπάνω υπό 15 β. και γ. διαδικασίες διώκεται υπάλληλος για δεύτερη φορά για το ίδιο πειθαρχικό παράπτωμα, ο Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. επισημαίνει τα νέα στοιχεία ή τα στοιχεία που αποκαλύφθηκαν εκ των υστέρων ή τα ουσιώδη ελαττώματα της διαδικασίας, όπως προκύπτουν από την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

17. Η παρουσίαση των παραπάνω υποθέσεων αποτελεί ειδικό κεφάλαιο στην Ετήσια Έκθεση του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.

VI. - Τελικές διατάξεις

18. Όσα ζητήματα της Λειτουργίας του Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α. δεν ρυθμίζονται ειδικά από τον παρόντα Κανονισμό, υπάγονται στις γενικές διατάξεις του Κανονισμού Λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη (Π.Δ. 273/1999), του Ν. 3094/2003 και το άρθρο 1 του Ν. 3938/2011. Από τη θέση σε ισχύ του παρόντος Κανονισμού, η υπ' αρ. Φ. 10/24727/2017 απόφαση του Συνηγόρου του Πολίτη καταργείται.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 3 Ιουνίου 2020

Ο Συνήγορος του Πολίτη

ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΟΤΤΑΚΗΣ

Συντομογραφίες

Α.Π.	Άρειος Πάγος
Άρ.	Άρθρο
Αριθ.	Αριθμός
Α.Τ.	Αστυνομικό Τμήμα
ΒΑΣ	Βιβλίο Αδικημάτων και Συμβάντων
Βλ.	Βλέπε
Γ.Α.Δ.Α.	Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής
Γ.Α.Δ.Θ.	Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Θεσσαλονίκης
ΓΕ.Π.Α.Δ.	Γενική Περιφερειακή Αστυνομική Διεύθυνση
Δ.Α.Ε.Α.	Διεύθυνση Αστυνομικών Επιχειρήσεων Αττικής
Δ.Ε.Ε.	Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών
ΔΙ.ΑΣ.	Δίκυκλη Αστυνόμευση
ΔΙ.Α.Τ.	Διμοιρία Αποκατάστασης Τάξης
ΔΙ.ΜΕ.Τ.	Διεύθυνση Μέτρων Τάξης
Δ.Σ.Δ.Π.	Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού
Εδ.	Εδάφιο
Ε.Δ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Δ.Ε.	Ένορκη Διοικητική Εξέταση
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Α.Μ.	Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Ομάδα
ΕΛ.ΑΣ.	Ελληνική Αστυνομία

Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.	Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας
Ε.Μ.Π.	Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης
Ε.Σ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκή Συνθήκη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Ι.Χ.	Ιδιωτικής Χρήσης (όχημα)
Κ.ά.	Και άλλα
Κεφ.	Κεφάλαιο
Κ.λπ.	Και λοιπά
Κ.Π.Δ.	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
Κ.Υ.Τ.	Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ.	Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Μ.Μ.Ε.	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Σ.Κ.	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ολ.	Ολομέλεια
Ό.π.	Όπως παραπάνω
Παρ.	Παράγραφος
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Περ.	Περίπτωση
Π.Δ.Ε.	Προκαταρκτική Διοικητική Εξέταση
Π.Κ.	Ποινικός Κώδικας

ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α.	Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών
Προσφ.	Προσφυγή
Π.Υ.Σ.	Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου
Π.χ.	Παραδείγματος χάρη
Σ.	Σύνταγμα
Σελ.	Σελίδα
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΠ	Συνήγορος του Πολίτη
Τ.Α.	Τμήμα Ασφαλείας
Φ.	Φάκελος
CPT	Επιτροπή Πρόληψης Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης
ECRI	Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας του Συμβουλίου της Ευρώπης
FRA	Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
IPCAN	Δίκτυο Ανεξάρτητων Αρχών για καταγγελίες κατά της Αστυνομίας
OPCAT	Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση Βασανιστηρίων και άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών

Συνήγορος του Πολίτη, Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 – ΑΘΗΝΑ

www.synigoros.gr

ISSN:2654—0320